



Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

**MONITOR VERBETERTRAJECTEN
TAAL EN REKENEN 2008/2009,
2009/2010 EN 2010/2011**

Utrecht, april 2012

Voorwoord

Om de kwaliteit van het primair onderwijs te verhogen heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de kwaliteitsagenda 'Scholen voor morgen' opgezet. Hierin wordt gepleit voor verbetering en behoud van kwalitatief goed onderwijs voor leerlingen in het primair onderwijs. In de agenda staat het verbeteren van taal- en rekenvaardigheden op de eerste plaats. Deze vaardigheden zijn onlosmakelijk verbonden met andere schoolvakken en vormen een basis voor de verdere schoolcarrière van de leerling. Om de verbeterdoelen te bereiken zijn extra middelen ingezet, zodat scholen aan een taal- en/of rekenverbetertraject konden deelnemen.

In schooljaar 2008/2009 zijn de taal- en rekenverbetertrajecten van start gegaan. Beide trajecten hadden een looptijd van drie jaar. Scholen die deelnamen aan een verbetertraject kregen daarvoor een subsidie waar een eigen bijdrage en een evaluatieverplichting aan verbonden waren. In de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 zetten dezelfde scholen de verbetertrajecten voort. Er zijn enkele scholen bijgekomen en enkele afgevallen. In totaal hebben ongeveer achttienhonderd scholen deelgenomen. In schooljaar 2010/2011 hebben de scholen de verbetertrajecten afgerond.

Na drie jaar is er informatie van drie opeenvolgende jaren beschikbaar, zodat nu een trendanalyse mogelijk is. Dit rapport informeert over de voortgang van deze verbetertrajecten en presenteert een vergelijking van de prestaties van scholen die in alle drie de jaren hebben deelgenomen.

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding 9
1.1	Achtergrond van het onderzoek 9
1.2	Onderzoeksvragen 9
1.3	Onderzoeksopzet 10
1.4	Respons 11
1.5	Achtergrondkenmerken deelnemende scholen 12
1.6	Metten van de ontwikkeling van de leerprestaties 14
1.7	Metten van beleid en verbetermaatregelen 20
1.8	Leeswijzer 20
2	Leerprestaties: taalverbetertrajecten 21
2.1	Inleiding 21
2.2	Taalzwak, gemiddeld en taalsterk 21
2.3	Technisch lezen 22
2.4	Begrijpend lezen 26
2.5	Taalverbetertrajecten en de Cito Eindtoets 33
3	Leerprestaties: rekenverbetertrajecten 36
3.1	Inleiding 36
3.2	Rekenzwak, gemiddeld en rekensterk 36
3.3	Rekenen 38
3.4	Rekenverbetertrajecten en de Cito Eindtoets 45
4	Schoolbeleid en verbetermaatregelen: taalverbetertrajecten 48
4.1	Inleiding 48
4.2	Taalonderwijs 48
4.3	Taalbeleid 53
4.4	Besteding subsidie en genomen verbetermaatregelen 57
4.5	Conclusie 60
5	Schoolbeleid en verbetermaatregelen: rekenverbetertrajecten 61
5.1	Inleiding 61
5.2	Rekenonderwijs 61
5.3	Rekenbeleid 64
5.4	Besteding subsidie en genomen maatregelen 68
5.5	Conclusie 70
6	Evaluatie verbetertrajecten 71
6.1	Nut van het verbetertraject 71
6.2	Effect op de leerresultaten 72
6.3	Leren van en met elkaar 73
7	Terugkoppeling leerresultaten 74
7.1	Terugkoppeling in de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010 74
7.2	Terugkoppeling in het schooljaar 2010/2011 75

8 Conclucie en discussie 80

8.1 Conclucie 80

8.2 Discussie 81

Bijlage(n)

I Achtergrondkenmerken 87

II Toetsgegevens: Taalverbetertrajecten 92

III Toetsgegevens: Rekenverbetertrajecten 97

IV Schoolbeleid en verbetermaatregelen: Taalverbetertrajecten 101

V Schoolbeleid en verbetermaatregelen: Rekenverbetertrajecten 106

VI Evaluatie verbetertrajecten 111

Samenvatting

Dit rapport bevat de resultaten van de monitor verbetertrajecten taal en rekenen. Deze monitor is gestart in schooljaar 2008/2009 en is jaarlijks herhaald. Doel van de monitor is het volgen van de leerprestaties van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten.

De vragen die in dit rapport worden beantwoord zijn:

1. Wat zijn de kenmerken van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten?
2. Hoeveel van de deelnemende taalzwakke en rekenzwakke scholen¹ verbeteren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009 en zijn niet meer taalzwak of rekenzwak?
3. Hoe zien de tussentoetsresultaten van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten eruit in schooljaar 2010/2011? Hoe ontwikkelen de tussentoetsresultaten zich in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de tussentoetsresultaten in de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010?
4. Hoeveel scholen wisselen van toets? Zijn er verschillen tussen scholen die van toets wisselen en scholen die dezelfde toets hanteren in de ontwikkeling van de toetsresultaten?
5. Hoe zien de eindtoetsresultaten van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten eruit in schooljaar 2010/2011? Hoe ontwikkelen de eindtoetsresultaten van de scholen zich in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de eindtoetsresultaten in de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010? Hoe ontwikkelen de eindtoetsresultaten van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten zich vergeleken met de eindtoetsresultaten van de scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten?
6. Zijn er verschillen tussen taal-/rekenzwakke en taal-/rekensterke scholen in de ontwikkeling van de toetsresultaten?
7. Waar richt het beleid van de scholen zich op? Op welke punten willen scholen zich verbeteren en hoe besteden ze de subsidie?
8. Hoe evalueren de scholen de verbetertrajecten?

Deze studie is een monitor. In het kader van deze monitor is alleen de groep scholen die deelneemt aan de verbetertrajecten gevolgd. De inspectie beschikt niet over de tussentoetsgegevens van een vergelijkbare controlegroep. Het is daarom niet mogelijk om verbeteringen of verslechtingen direct toe te schrijven aan de verbetertrajecten. Hiervoor is immers informatie nodig over de ontwikkeling van de leerresultaten van een vergelijkbare groep scholen die niet deelneemt aan de verbetertrajecten.

Onderzoeksopzet

In het kader van de monitor hebben scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten driemaal een vragenlijst ingevuld: de eerste in schooljaar 2008/2009, de tweede in

¹ Taalzwakke scholen zijn scholen die twee van de laatste drie opeenvolgende schooljaren onder de ondergrens presteren op de Eindtoets Basisonderwijs van het Cito op het onderdeel 'taal'. Taalsterke scholen zijn scholen die ten minste twee van de drie jaren boven de bovengrens presteren. Gemiddelde scholen zijn scholen die niet onder, maar ook niet boven de grenzen presteren in twee van de drie jaren.

Rekenzwakke scholen zijn scholen die twee van de laatste drie opeenvolgende schooljaren onder de ondergrens presteren op de Eindtoets Basisonderwijs van het Cito op het onderdeel 'rekenen'. Rekensterke scholen zijn scholen die ten minste twee van de drie jaren boven de bovengrens presteren. Gemiddelde scholen zijn scholen die niet onder, maar ook niet boven de grenzen presteren in twee van de drie jaren.

schooljaar 2009/2010 en de derde in schooljaar 2010/2011. Onderzocht is of de tussentoetsresultaten en de eindtoetsresultaten van scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten verbeteren. De resultaten zijn op vier manieren weergegeven.

Tussentoetsen:

- percentage scholen dat in het schooljaar 2010/2011 onder dan wel boven de inspectienorm presteert en hoe dit zich verhoudt tot de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010;
- percentage scholen van de scholen die drie jaar deelnemen aan de verbetertrajecten, dat verbetert (boven de norm gaat presteren), verslechtert (onder de norm gaat presteren), gelijk blijft (drie jaar onder de norm of drie jaar boven de norm presteert) of een wisselend beeld laat zien (wisselend onder of boven de norm presteert). Hiervoor is de inspectienorm ² als uitgangspunt genomen;
- stijging of daling van de gemiddelde toetsscore van de scholen die drie jaren deelnemen aan de verbetertrajecten én drie jaar dezelfde toets(versie) afnemen.

Eindtoetsen:

- stijging of daling van de gemiddelde Cito Eindtoetsscore van scholen die drie jaar deelnemen aan de verbetertrajecten. Een vergelijking van (de ontwikkeling van) de Cito Eindtoetsscore van scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten met (de ontwikkeling van) de Cito Eindtoetsscore van scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten.

Vervolgens zijn deze analyses ook apart gedaan voor de categorieën 'taalzwak', 'gemiddeld' en 'taalsterk' (taalverbetertrajecten) en de categorieën 'rekenzwak', 'gemiddeld' en 'rekensterk' (rekenverbetertrajecten).

Tevens zijn het beleid en de verbeteractiviteiten van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten in kaart gebracht, evenals de waardering van de verbetertrajecten door de scholen.

Leerresultaten

Tussentoetsen

Op het vakgebied *technisch lezen* (taalverbetertrajecten) is geen eenduidige verbetering te zien. Het percentage scholen dat in het derde jaar van het traject boven de inspectienorm presteert, stijgt niet ten opzichte van het jaar van de nulmeting 2008/2009: er zijn iets meer scholen die verslechteren (onder de norm gaan presteren) dan scholen die verbeteren (boven de norm gaan presteren). Wel stijgen de gemiddelde toetsscores in leerjaar 3 en 4 van een kleine, selecte groep scholen die drie jaar dezelfde tussentoets technisch lezen afneemt in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009. De waarde van deze laatste analyse beperkt zich tot de kleine, selecte groep scholen waar het om gaat. Bij een grotere groep scholen die twee jaar dezelfde toets afneemt, is in schooljaar 2010/2011 geen verbetering te zien ten opzichte van schooljaar 2009/2010. Voor deze grotere groep deelnemende scholen geldt dus een stagnatie in deze twee jaren.

Eenzijds is het opmerkelijk dat er bij technisch lezen geen eenduidige vooruitgang te zien is, omdat de scholen die aan de verbetertrajecten deelnemen zich voornamelijk richten op dit gebied. Anderzijds moeten de resultaten bij technisch lezen voorzichtig

² De voor de laatste meting gebruikte bepaling van de inspectienorm is te lezen in de notitie *Analyse en waarderingen van opbrengsten primair onderwijs, versie februari 2010*, te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

worden geïnterpreteerd, aangezien er gedurende het taalverbetertraject veel toetswisselingen hebben plaatsgevonden.

Op het vakgebied *begrijpend lezen* (taalverbetertrajecten) neemt in alle bevroegde leerjaren het percentage scholen dat boven de norm scoort toe ten opzichte van het jaar van de nulmeting 2008/2009. Er verbeteren meer scholen dan er verslechteren. De tussentoetsen begrijpend lezen vertonen daarnaast een opmerkelijk patroon: hoe hoger het leerjaar, hoe lager het percentage scholen dat boven de norm scoort. De gemiddelde toetsscore op de meest afgenomen tussentoets begrijpend lezen leerjaar 7 stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009.

Op het vakgebied *rekenen* (rekenverbetertrajecten) neemt in alle bevroegde leerjaren het percentage scholen dat op de tussentoetsen boven de norm scoort toe ten opzichte van het jaar van de nulmeting 2008/2009. Er verbeteren meer scholen dan er verslechteren. De gemiddelde score op de meest afgenomen tussentoets rekenen stijgt in de leerjaren 4, 5 en 6 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009.

Cito Eindtoets

De totale *Cito Eindtoetsscores* van de scholen die deelnemen aan de taal- en/of rekenverbetertrajecten stijgen in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de Cito Eindtoetsscores in schooljaar 2008/2009. Deze stijging is iets groter dan bij de groep scholen die niet aan de verbetertrajecten deelneemt. Bij de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten was ook meer verbetering mogelijk, gezien de lagere startwaardes in schooljaar 2008/2009 vergeleken met die van de niet-deelnemende scholen.

Taalzwakke en rekenzwakke scholen

De groep taalzwakke scholen (taalverbetertrajecten) die op de bevroegde tussentoetsen begrijpend lezen verbetert (boven de minimum inspectienorm gaat presteren), is in alle leerjaren groter dan de groep taalzwakke scholen die verslechtert (onder de minimum inspectienorm gaat presteren). Hetzelfde beeld laat de groep rekenzwakke scholen (rekenverbetertrajecten) ook zien bij de bevroegde tussentoetsen rekenen.

De tussentoetsscore op de meest afgenomen toets begrijpend lezen van de taalzwakke scholen stijgt in leerjaar 7 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009. De tussentoetsscore op de meest afgenomen tussentoets rekenen van de rekenzwakke scholen stijgt in leerjaar 4 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009.

De Cito Eindtoetsscores van de taalzwakke en de rekenzwakke scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten verbeteren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Het lukt de taalsterke en rekensterke scholen echter niet goed om hun hoge niveau vast te houden. Dezelfde beelden in de ontwikkeling van de eindtoetsscore zijn te zien bij taalzwakke/-sterke en rekenzwakke/-sterke scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten: ook hier verbeteren de zwakke scholen zich en hebben de sterke scholen moeite het niveau vast te houden.

Schoolbeleid en verbetermaatregelen

De *domeinen* waar scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten vooral aandacht aan schenken, zijn 'aanvankelijk technisch lezen', 'voortgezet technisch lezen', 'begrijpend lezen', 'woordenschat' en 'taalontwikkeling leerjaar 1-2'. Daarentegen kiezen weinig scholen voor het verbeteren van het schrijven van teksten en de mondelinge communicatie. Scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten richten de aandacht vooral op de beginnende gecijferdheid in

leerjaar 1 en 2 en, binnen het algemene rekenonderwijs in leerjaar 3 tot en met 8, op het automatiseren. Een meerderheid van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten geeft aan dat de eigen streefdoelen die ze voor deze domeinen hebben gesteld, geheel of gedeeltelijk zijn bereikt.

De *subsidiegelden* worden bij beide verbetertrajecten vooral besteed aan studiedagen voor het team en ondersteuning door externe deskundigen.

Scholen hebben aangegeven welke *maatregelen* ze inzetten *ter verbetering van het onderwijs*. Daarbij zijn zes gebieden te onderscheiden. Gekeken naar de maatregel per gebied die scholen het meest invullen, kiezen scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten op de gebieden leerstofaanbod en leertijd enigszins andere maatregelen dan scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten. Bij de overige domeinen is dat niet zo:

1. Leerstofaanbod: Scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten kiezen het meest voor het aanschaffen en inzetten van een nieuw programma/methode. Scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten kiezen het meest voor het effectiever gebruikmaken van de aanwezige methode/programma.
2. Leertijd: Veel scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten proberen de geplande lestijd effectiever te benutten. De meeste scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten doen dit ook. Maar de maatregel die deze laatste groep scholen het meest kiest, is het inplannen van structurele tijd voor oefenen/ automatiseren.
3. Didactisch handelen: Scholen besteden vooral extra aandacht aan de didactische vaardigheden (competenties) van leraren.
4. Differentiatie: De meeste scholen streven ernaar effectiever om te gaan met verschillen door de instructie en verwerking beter af te stemmen op de onderwijsbehoeften van de zwakkere en/of sterkere leerlingen.
5. Zorg en begeleiding: Veel scholen besteden meer aandacht aan het analyseren van de landelijk genormeerde toetsresultaten en/of methodegebonden toetsen. Ze letten daarbij op de consequenties voor de groep als geheel.
6. Kwaliteitszorg: Trendanalyses maken van de leerresultaten is een veel gekozen verbetermaatregel.

Uit de monitor komt naar voren dat de ingeroosterde leertijd voor technisch lezen, begrijpend lezen en rekenen in schooljaar 2010/2011 is toegenomen ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Ook geven meer scholen aan dat ze de toetsresultaten systematisch analyseren ten behoeve van de evaluatie van het onderwijs en de uitkomsten hiervan vertalen naar concrete plannen voor het onderwijs.

Evaluatie

In de laatste meting hebben de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten het totale verbetertraject geëvalueerd. Bijna alle scholen vonden de verbetertrajecten (zeer) zinvol. Het effect van de verbetertrajecten op de leerresultaten wordt door de meeste scholen als (zeer) positief ervaren. Ongeveer de helft van de scholen ervaart de mate waarin scholen van elkaar hebben geleerd als 'redelijk', de andere helft van de scholen heeft in sterke mate geleerd van andere scholen.

Het lijkt er dus op dat scholen zowel op het gebied van de leerprestaties als op het gebied van hun beleid vorderingen hebben gemaakt, en dat via een werkwijze die (zeer) goed is gewaardeerd. Een aandachtspunt hierbij is dat nog niet op alle scholen die (zeer) positief zijn over de verbetertrajecten, de Cito Eindtoetscore ook al daadwerkelijk is verbeterd. Monitoren op basis van concrete toetsgegevens blijft dus belangrijk.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond van het onderzoek

Om de kwaliteit van het primair onderwijs te verhogen heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de kwaliteitsagenda 'Scholen voor morgen' opgezet. Deze kwaliteitsagenda richt zich op verhoging van het taal-/lees- en rekenniveau in het primair onderwijs. Het Projectbureau Kwaliteit (PK) voert onder de verantwoordelijkheid van de PO-Raad het Activiteitenplan Scholen voor Morgen 2008, spoor 3 uit. Dit plan heeft als belangrijk doel het meetbaar verbeteren van het taal-/lees- en rekenonderwijs op scholen.

In dit kader zijn de scholen in het primair onderwijs uitgenodigd om deel te nemen aan een taalverbetertraject en/of een rekenverbetertraject. Deze verbetertrajecten hebben een looptijd van drie jaar. Het Projectbureau Kwaliteit stelt per jaar een bedrag van € 6.000 per school beschikbaar. De schoolbesturen investeren per school eenzelfde bedrag. De deelnemende scholen hebben een evaluatieverplichting. Conform het activiteitenplan voert de Inspectie van het Onderwijs een evaluatie uit. Bij de evaluatie staat de vraag centraal of en in welke mate de resultaten op het gebied van lezen, begrijpend lezen en rekenen verbeteren. Voor alle besturen en scholen vindt een terugkoppeling plaats van de aangeleverde gegevens. In eerste instantie gebeurde dit door middel van een terugkoppelingsformulier. Sinds april 2011 krijgen de scholen de leerresultaten en de aanvullende vragen op een digitale wijze teruggekoppeld in het Internet Schooldossier van de Inspectie van het Onderwijs.

Deze rapportage, opgesteld door de inspectie, bevat informatie over de eerste meting in schooljaar 2008/2009, de tweede meting in schooljaar 2009/2010 en de derde meting in schooljaar 2010/2011. Naast de leerprestaties en de verbeteringen hiervan ten opzichte van eerdere jaren, worden de achtergrondkenmerken beschreven van de scholen die in schooljaar 2010/2011 deelnemen aan de verbetertrajecten. Ook wordt uiteengezet welk beleid de scholen op het gebied van rekenen en/of taal het laatste jaar hebben gevoerd. Voor een nadere uitwerking van de eerdere metingen, de nulmeting in schooljaar 2008/2009 en de meting in schooljaar 2009/2010, wordt verwezen naar de rapportages *Monitor verbetertrajecten taal/rekenen 2009* (Inspectie van het Onderwijs, 2010) en *Monitor verbetertrajecten taal en rekenen 2008/2009 en 2009/2010* (Inspectie van het Onderwijs, 2011). De resultaten van de monitor voor scholen voor speciaal basisonderwijs staan beschreven in een afzonderlijke rapportage *Monitor verbetertrajecten taal en rekenen 2009/2010 en 2010/2011. Speciale scholen voor basisonderwijs* (Inspectie van het Onderwijs, 2012).

1.2 Onderzoeksvragen

In deze rapportage worden de volgende vragen beantwoord:

1. Wat zijn de kenmerken van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten?
2. Hoeveel van de deelnemende taalzwakke en rekenzwakke scholen verbeteren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009 en zijn niet meer taalzwak of rekenzwak?

3. Hoe zien de tussentoetsresultaten van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten eruit in schooljaar 2010/2011? Hoe ontwikkelen de tussentoetsresultaten zich in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de tussentoetsresultaten in de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010?
4. Hoeveel scholen wisselen van toets? Zijn er verschillen tussen scholen die van toets wisselen en scholen die dezelfde toets hanteren in de ontwikkeling van de toetsresultaten?
5. Hoe zien de eindtoetsresultaten van de scholen eruit in schooljaar 2010/2011? Hoe ontwikkelen de eindtoetsresultaten van de scholen zich in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de eindtoetsresultaten in de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010? Hoe ontwikkelen de eindtoetsresultaten van de scholen zich, vergeleken met de eindtoetsresultaten van de scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten?
6. Zijn er verschillen tussen taal-/rekenzwakke en taal-/rekensterke scholen in de ontwikkeling van de toetsresultaten?
7. Waar richt het beleid van de scholen zich op? Op welke punten willen scholen zich verbeteren en hoe besteden ze de subsidie?
8. Hoe evalueren de scholen de verbetertrajecten?

1.3 Onderzoekopzet

Deze studie is een monitor. De monitor heeft uitsluitend als doel om de (ontwikkeling van) de leerresultaten te beschrijven van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten. Omdat er geen controlegroep is, kan het effect van de verbetertrajecten op de tussentoetsresultaten van de deelnemende scholen niet worden gemeten. Wel is het mogelijk de eindtoetsresultaten van de deelnemende scholen te vergelijken met een controlegroep, omdat deze gegevens bekend zijn bij de inspectie. Ook bij deze analyse zijn eventuele verslechtingen of verbeteringen niet direct toe te schrijven aan de verbetertrajecten. Het kan bijvoorbeeld zijn dat slechte resultaten in leerjaar 5 in de bovenbouw moeilijk weg te werken zijn, waardoor effecten van de verbetertrajecten nog niet goed zichtbaar zijn in groep 8.

In mei 2011 hebben basisscholen die deelnemen aan de verbetertrajecten, net als de afgelopen twee jaar, van de inspectie een vragenlijst gekregen. De BRIN-nummers van de scholen zijn door de PO-Raad aangeleverd. Voor het reguliere onderwijs zijn de tussentoetsresultaten verzameld door middel van de bestaande, aanvullende vragenlijst over de tussenresultaten. Met deze vragenlijst verzamelt de inspectie gegevens over de toetsresultaten tijdens de basisschoolperiode. Voor het verzamelen van de eindtoetsgegevens maakt de inspectie voor een groot deel van de scholen gebruik van een centraal door Cito aangeleverd bestand met de schoolscores op de Cito Eindtoets of op de Entreetoets. De besturen van de betreffende scholen hebben de inspectie toestemming gegeven voor de centrale levering. De overige scholen hebben een vragenlijst over de eindtoetsresultaten ingevuld.

Daarnaast is met een extra vragenlijst het beleid en de invulling van de verbetertrajecten geëvalueerd. De vragenlijsten in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 zijn uitgebreider dan die in schooljaar 2008/2009, waardoor niet alle vragen rond het beleid en de genomen maatregelen over de jaren heen vergelijkbaar zijn. De vragenlijsten in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 gaan in op de methoden en programma's die scholen gebruiken voor het leerstofaanbod, de leertijd en de benutting van de toetsresultaten. Verder zijn enkele vragen opgenomen over het taal- en rekenbeleid van de scholen. Ook is gevraagd naar de wijze waarop de scholen de middelen besteden en de kwaliteitsonderdelen waarop ze een verbetering

nastreven. Het laatste jaar zijn ook enkele evaluatieve vragen gesteld over de ervaringen van de scholen met de verbetertrajecten.

De dataverzameling heeft elektronisch, via internet, plaatsgevonden. Na een aantal weken is twee keer een herinnering verstuurd.

Om te zien of scholen zich verbeteren, is een vergelijking gemaakt tussen de (toets)scores van de drie jaren. Alleen de scholen die in schooljaar 2010/2011 nog steeds in de monitor zaten, zijn in de vergelijking meegenomen. Voor de vergelijking is gebruikgemaakt van de minimumnorm van de inspectie³ en is gekeken of scholen in de drie metingen onder, op of boven de norm presteren en of ze in schooljaar 2010/2011 verbeteren (in plaats van onder de norm, op of boven de norm gaan presteren) ten opzichte van de schooljaren ervoor. Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt tussen de gemiddelde toetsscores op de toetsen. Bij de eindtoetsen zijn de resultaten ook vergeleken met een controlegroep (zie paragraaf 1.6 voor een verantwoording van deze methode).

1.4 Respons

Procedure bij deelname

Besturen konden zich voor de verbetertrajecten aanmelden bij het Projectbureau Kwaliteit. Scholen konden alleen deelnemen aan een verbetertraject in een groep van ten minste tien scholen. Dat konden scholen zijn die volledig onder één bestuur vallen, maar het was ook mogelijk om met scholen van verschillende besturen deel te nemen, bijvoorbeeld scholen uit het samenwerkingsverband of scholen uit de gemeente. Zowel scholen die taalzwak of rekenzwak⁴ waren als scholen die het goed deden maar nog beter wilden worden, konden deelnemen aan een verbetertraject. In de groep scholen moesten echter wel twee of meer taalzwakke of rekenzwakke scholen participeren.

Door middel van een aanmeldingsformulier konden scholen zich melden bij het Projectbureau Kwaliteit. In overleg met PK hebben alle scholen een plan van aanpak opgesteld. Dit plan van aanpak vormde de basis voor de subsidie. Op de website <http://www.schoolaanzet.nl> is de volledige procedure voor deelname te vinden. Het Projectbureau Kwaliteit heeft de aanvragen beoordeeld. De toekenning van de subsidie gebeurde op grond van de kwaliteit van het plan en op basis van de volgorde van binnenkomst. Na goedkeuring werd een contract opgesteld en na ondertekening hiervan is de subsidie verleend. Scholen hadden een evaluatieverplichting.

Deelname en respons

Aanmelding en afmelding voor de verbetertrajecten konden ten tijde van de dataverzameling nog plaatsvinden. Hierdoor heeft het deelnemersbestand in de verschillende schooljaren wijzigingen ondergaan.

³ De voor de laatste meting gebruikte bepaling van de inspectienorm is te lezen in *Analyse en waarderingen van opbrengsten primair onderwijs, versie februari 2010*, te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

⁴ Taalzwakke scholen zijn scholen die ten minste twee van de drie opeenvolgende jaren onder de ondergrens presteren op de Eindtoets van het Cito op het onderdeel 'taal'. Rekenzwakke scholen zijn scholen die twee van de drie jaren onder de ondergrens presteren op de Eindtoets van het Cito op het onderdeel 'rekenen'. Zie ook noot 5 en 6.

Tabel 1.4a Respons op verplichte vragenlijst taal- en rekenverbetertrajecten

		Taalverbetertrajecten			Rekenverbetertrajecten		
		2010/ 2011	2009/ 2010	2008/ 2009	2010/ 2011	2009/ 2010	2008/ 2009
Respons	N	1.186	1.240	1.054	496	517	404
	%	93	95	97	90	95	95
Non-respons	N	96	65	33	53	27	21
	%	7	5	3	10	5	5
Totaal	N	1.282	1.305	1.087	549	544	425
	%	100	100	100	100	100	100

Tabel 1.4a laat zien dat in schooljaar 2010/2011 1.282 scholen deelnemen aan de taalverbetertrajecten; dat is 18 procent van alle Nederlandse basisscholen. In datzelfde jaar nemen 549 scholen deel aan de rekenverbetertrajecten; dat is 8 procent van alle Nederlandse basisscholen. In schooljaar 2010/2011 is de respons op de vragenlijst bij de taalverbetertrajecten 93 procent en bij de rekenverbetertrajecten 90 procent.

1.5 Achtergrondkenmerken deelnemende scholen

De verdeling over de achtergrondkenmerken 'provincie', 'stedelijkheid', 'denominatie' en 'schoolgrootte' is tussen de drie metingen (2010/2011, 2009/2010 en 2008/2009) vrijwel gelijk gebleven (zie bijlage I, tabel BI.1 tot en met BI.4).

Achtergrondkenmerken

Taalverbetertrajecten

De meeste scholen die in schooljaar 2010/2011 deelnemen aan de taalverbetertrajecten komen uit Zuid-Holland (16 procent), Brabant (14 procent) en Gelderland (13 procent). De minste scholen komen uit Utrecht (4 procent) en Flevoland (3 procent). De verdeling over de provincies is representatief voor het landelijke beeld van alle basisscholen (zie bijlage I, tabel BI.1).

72 procent van de scholen ligt buiten de steden, 5 procent ligt in een van de vier grootste steden (Utrecht, Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) en 23 procent ligt in een van de 32 andere grote steden. Dit is representatief voor het landelijke beeld van alle basisscholen (zie bijlage I, tabel BI.2).

Gekeken naar de denominatie van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten is 36 procent openbaar, 28 procent rooms-katholiek, 31 procent protestants-christelijk en 4 procent heeft een overige of bijzondere denominatie. Vergeleken met de landelijke verdeling van alle basisscholen is er weinig verschil (zie bijlage I, tabel BI.3).

Ten slotte is gekeken naar de schoolgrootte. Van de scholen is 23 procent een kleine school (één tot honderd leerlingen). Scholen met 101 tot tweehonderd leerlingen vormen de grootste groep met 39 procent. 22 procent van de scholen heeft 201 tot driehonderd leerlingen, 10 procent tussen 301 en vierhonderd leerlingen en 6 procent van de scholen heeft 401 of meer leerlingen. Vergeleken met het landelijke beeld nemen relatief wat meer scholen met 101 tot tweehonderd leerlingen deel aan

de taalverbetertrajecten (39 procent, tegenover 34 procent landelijk) (zie bijlage I, tabel BI.4).

Rekenverbetertrajecten

De meeste scholen die in schooljaar 2010/2011 deelnemen aan de rekenverbetertrajecten komen uit Zuid-Holland (23 procent), Noord-Holland (16 procent) en Gelderland (13 procent). De minste scholen die aan deze trajecten deelnemen komen uit Limburg (0 procent) en Flevoland (3 procent). Vergeleken met de landelijke verdeling zijn er relatief iets meer scholen uit Zuid-Holland die deelnemen (23 procent, tegenover 18 procent landelijk) en minder scholen uit Limburg (0 procent, tegenover 6 procent landelijk) en Brabant (8 procent, tegenover 13 procent landelijk) (zie bijlage I, tabel BI.1).

69 procent van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten ligt buiten de steden, 12 procent in een van de vier grote steden en 19 procent in een van de 32 andere grote steden. Vergeleken met het landelijke beeld is er weinig verschil (zie bijlage I, tabel BI.2).

Gekeken naar de denominatie van de scholen is 35 procent openbaar, 19 procent rooms-katholiek, 39 procent protestants-christelijk en 7 procent heeft een overige of bijzondere denominatie. Vergeleken met het landelijke beeld nemen relatief wat meer protestants-christelijke scholen deel (39 procent, tegenover 30 procent landelijk) en wat minder rooms-katholieke scholen (19 procent, tegenover 29 procent landelijk) (zie bijlage I, tabel BI.3).

Ten slotte is gekeken naar de schoolgrootte van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten. 21 procent is een kleine school (één tot honderd leerlingen), 36 procent heeft 101 tot tweehonderd leerlingen, 26 procent heeft 201 tot driehonderd leerlingen, 11 procent tussen de 301 en vierhonderd leerlingen en 6 procent heeft meer dan 401 leerlingen. Dit is representatief voor het landelijke beeld (zie bijlage I, tabel BI.4).

Taalzwak/-sterk en rekenzwak/-sterk

De inspectie onderscheidt taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen⁵ en rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen⁶. In de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 is berekend of de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten taalzwak, gemiddeld of taalsterk (taalverbetertrajecten) zijn of rekenzwak, gemiddeld of rekensterk (rekenverbetertrajecten) zijn. Dit kan alleen worden berekend voor scholen die drie jaar achtereen de Cito Eindtoets (of Entreetoets) afnemen.

Taalverbetertrajecten

In schooljaar 2010/2011 is 32 procent van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten taalzwak, 56 procent is gemiddeld en 12 procent is taalsterk. Vergeleken met het landelijke beeld in schooljaar 2010/2011 nemen er relatief meer taalzwakke scholen deel aan de trajecten (32 procent, tegenover 26 procent landelijk). Ook in de eerdere schooljaren 2008/2009 en 2009/2010 namen er

⁵ Taalzwakke scholen zijn scholen die twee van de laatste drie opeenvolgende schooljaren onder de ondergrens presteren op de Eindtoets Basisonderwijs van het Cito op het onderdeel 'taal'. Taalsterke scholen zijn scholen die ten minste twee van de drie jaren boven de bovengrens presteren. Gemiddelde scholen zijn scholen die niet onder, maar ook niet boven de grenzen presteren in twee van de drie jaren.

⁶ Rekenzwakke scholen zijn scholen die twee van de laatste drie opeenvolgende schooljaren onder de ondergrens presteren op de Eindtoets Basisonderwijs van het Cito op het onderdeel 'rekenen'. Rekensterke scholen zijn scholen die ten minste twee van de drie jaren boven de bovengrens presteren. Gemiddelde scholen zijn scholen die niet onder, maar ook niet boven de grenzen presteren in twee van de drie jaren.

vergeleken met het landelijke beeld relatief veel taalzwakke scholen en relatief weinig taalsterke scholen deel (zie bijlage I, tabel BI.5).

Over de drie schooljaren heen is een verschuiving te zien in het percentage deelnemende taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen. In hoofdstuk 2 wordt antwoord gegeven op de vraag hoeveel procent van de scholen die in schooljaar 2008/2009 taalzwak waren, in schooljaar 2010/2011 niet meer taalzwak is en hoe dit zich verhoudt tot de verschuiving in het landelijke beeld.

Rekenverbetertrajecten

In schooljaar 2010/2011 is 33 procent van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten rekenzwak, 51 procent is gemiddeld en 16 procent is rekensterk. Vergeleken met het landelijke beeld in schooljaar 2010/2011 is te zien dat er relatief veel rekenzwakke scholen deelnemen aan de trajecten (33 procent, tegenover 20 procent landelijk) en relatief minder rekensterke scholen (16 procent, tegenover 25 procent landelijk). Ook in eerdere schooljaren 2008/2009 en 2009/2010 namen er vergeleken met het landelijke beeld relatief veel rekenzwakke scholen en relatief weinig gemiddelde en rekensterke scholen deel (zie bijlage I, tabel BI.6).

Over de drie schooljaren heen is een verschuiving te zien in het percentage deelnemende rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen. In hoofdstuk 3 wordt antwoord gegeven op de vraag hoeveel procent van de scholen die in schooljaar 2008/2009 rekenzwak waren, in schooljaar 2010/2011 niet meer rekenzwak is en hoe dit zich verhoudt tot de verschuiving in het landelijke beeld.

Wanneer in het vervolg van dit verslag wordt gesproken over 'taalzwak', 'gemiddeld' en 'taalsterk', en 'rekenzwak', 'gemiddeld' en 'rekensterk', gaat het om de uitgangspositie in het jaar van de nulmeting (2008/2009).

1.6 Meten van de ontwikkeling van de leerprestaties

Een belangrijke vraag in deze monitor is of de leerprestaties van de deelnemende scholen verbeteren. Het beantwoorden van deze vraag is echter niet eenvoudig. Deze paragraaf geeft inzicht in de wijze waarop de ontwikkeling van de prestaties is gemeten en beschrijft enkele voordelen en nadelen van de analyses.

Algemene kanttekeningen bij een vergelijking

Er zijn enkele algemene kanttekeningen bij dit onderzoek. De scholen zijn ongeveer drie jaar bezig met de verbetertrajecten. De tijd tussen de nulmeting en deze laatste meting is twee jaar. Het kan zijn dat nog niet alle veranderingen tot uiting zijn gekomen in een verbetering van de leerprestaties.

Daarnaast is een nadeel dat de groep leerlingen die vergeleken wordt, bij de onderstaande analyses steeds anders is, waardoor de verbetering niet altijd een verbetering van de specifieke groep is.

Ten slotte is het lastig om een gemeten verbetering toe te schrijven aan de deelname aan de verbetertrajecten, omdat het mogelijk is dat scholen die niet deelnemen aan een traject zich ook verbeteren. De inspectie beschikt niet over de tussentijdse resultaten van een controlegroep (een groep vergelijkbare scholen die niet heeft meegedaan aan de trajecten). Om toch inzicht te geven in de ontwikkeling van de leerprestaties, zijn onderstaande methoden toegepast.

Analyseopzet voor het meten van verbeteringen

De analyse is uitgesplitst in de volgende vragen:

1. Hoeveel van de deelnemende taalzwakke en rekenzwakke scholen verbeteren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009 en zijn niet meer taalzwak of rekenzwak?
2. Hoeveel procent van de scholen presteert in schooljaar 2010/2011 onder dan wel boven de inspectienorm en hoe is de ontwikkeling ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010?
3. Hoeveel scholen wisselen van toets? Zijn er verschillen tussen de tussentoetsresultaten van scholen die van toets wisselen en de tussentoetsresultaten van scholen die dezelfde toets hanteren?
4. In hoeverre verbeteren de leerjaren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010: hoeveel stijgt de gemiddelde toetsscore ⁷ ?
5. In hoeverre verbetert de Cito Eindtoetsscore leerjaar 8 in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010? Hoeveel stijgt de gemiddelde Cito Eindtoetsscore van scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten vergeleken met de Cito Eindtoetsscore van scholen die niet deelnemen?
6. Zijn er verschillen tussen taal-/rekenzwakke en taal-/rekensterke scholen in de ontwikkeling van de toetsresultaten?

Analyse 1

Analysevraag: Hoeveel van de deelnemende taalzwakke en rekenzwakke scholen verbeteren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009 en zijn niet meer taalzwak of rekenzwak?

De inspectie onderscheidt taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen en rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen (zie paragraaf 1.5). Een school die in schooljaar 2008/2009 taalzwak of rekenzwak was, hoeft dit in andere schooljaren niet meer te zijn. Geanalyseerd wordt hoeveel procent van de scholen die in schooljaar 2010/2011 deelnemen aan de taal- en rekenverbetertrajecten, in schooljaar 2008/2009 taalzwak of rekenzwak was en dit inmiddels niet meer is.

Van een aantal scholen kan op basis van de taal- of rekenresultaten niet beoordeeld worden of ze taalzwak/rekenzwak, gemiddeld, dan wel taalsterk/rekensterk zijn. Dit komt bijvoorbeeld doordat deze scholen in een of meer schooljaren geen of andere eindtoetsen dan de Cito Eindtoets of Entreetoets afnemen. Dit is opgelost door de analysegroep te beperken tot de groep scholen waarvan voor de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 wel bepaald kan worden of ze taalzwak/rekenzwak, gemiddeld, dan wel taalsterk/rekensterk zijn.

Analyse 2

Analysevraag: Hoeveel procent van de scholen presteert in schooljaar 2010/2011 onder dan wel boven de inspectienorm en hoe is de ontwikkeling ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010?

Voor het volgen van de vorderingen van de leerlingen bestaan verschillende landelijk genormeerde toetsen. Zo gebruiken de scholen voor technisch lezen in leerjaar 3 in totaal acht verschillende toetsen en voor rekenen in leerjaar 6 in totaal zes verschillende toetsen. Dit heeft tot gevolg dat niet alle toetsscores onderling

⁷ Berekend over alle scholen die drie jaar deelnemen aan de taal-of rekenverbetertrajecten en drie jaar dezelfde toets(versie) afnemen.

vergelijkbaar zijn. Door de toetsscores af te zetten tegen de inspectienorm is het mogelijk te kijken of scholen vaker boven de norm gaan presteren.

De toetsresultaten van scholen in de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 worden beoordeeld aan de hand van de ondergrenzen die de inspectie hanteert. Daar waar in het rapport sprake is van de inspectienorm, gaat het dus om een minimumnorm (zie paragraaf 1.3). Voor meer informatie over de normering wordt verwezen naar de notitie *Analyse en waarderings van opbrengsten primair onderwijs, versie februari 2010* (<http://www.onderwijsinspectie.nl>).

Bij sommige vakken zijn de prestaties afhankelijk van de leerlingenpopulatie. In dat geval wordt de toetsscore van de school vergeleken met scholen met een vergelijkbare leerlingenpopulatie (er vindt een correctie plaats). Dit wordt bijvoorbeeld gedaan bij begrijpend lezen en rekenen. Voor technisch lezen zijn er geen aanwijzingen dat prestaties afhankelijk zijn van het type leerling (zie Inspectie van het Onderwijs, 2006). Daarom zijn er bij technisch lezen geen aparte normen voor verschillende leerlingenpopulaties.

Er zijn verschillende uitkomsten mogelijk. In tabel 1.6a zijn deze weergegeven voor scholen die zowel in de schooljaren 2010/2011 als in de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010 deelnemen aan de verbetertrajecten.

Tabel 1.6a Mogelijke uitkomsten toetsscores, afgezet tegen de minimumnorm van de inspectie

	Onder de norm (2010/2011) -	Boven de norm (2010/2011) +
Onder de norm (2008/2009) - Onder de norm (2009/2010) -	--- (groep 1)	--+ (groep 2)
Onder de norm (2008/2009) - Boven de norm (2009/2010) +	--+ (groep 3)	+++ (groep 4)
Boven de norm (2008/2009) + Onder de norm (2009/2010) -	+-- (groep 5)	+++ (groep 6)
Boven de norm (2008/2009) + Boven de norm (2009/2010) +	+++ (groep 7)	+++ (groep 8)

Van deze acht groepen is een andere onderverdeling in vijf categorieën gemaakt:

- I De school scoort in alle drie de jaren onder de norm (groep 1).
- II De school scoort in alle drie de metingen boven de norm (groep 8).
- III De school verslechtert:
 - a. De school scoort in meting 2008/2009 boven de norm en scoort in meting 2009/2010 en meting 2010/2011 onder de norm (groep 5).
 - b. De school scoort in meting 2008/2009 en meting 2009/2010 boven de norm en scoort in meting 2010/2011 onder de norm (groep 7).
- IV De school verbetert:
 - a. De school scoort in meting 2008/2009 en meting 2009/2010 onder de norm en scoort in meting 2010/2011 boven de norm (groep 2).
 - b. De school scoort in meting 2008/2009 onder de norm en scoort in meting 2009/2010 en meting 2010/2011 boven de norm (groep 4).
- V Een wisselend beeld:

- a. De school scoort in meting 2008/2009 onder de norm, in meting 2009/2010 boven de norm en in meting 2010/2011 weer onder de norm (groep 3).
- b. De school scoort in meting 2008/2009 boven de norm, in meting 2009/2010 onder de norm en in meting 2010/2011 weer boven de norm (groep 6).

Voordeel van deze analyse is dat alle scholen – waarvan in alle drie de schooljaren de leerprestaties bekend zijn – kunnen worden meegenomen in de analyse, ook de scholen die van toets(versie) zijn veranderd.

Een nadeel van deze analyse is dat de aanname moet worden gedaan dat de verschillende toetsen dezelfde vaardigheid meten en dat de normering voor alle toetsen precies hetzelfde is. Dit is niet altijd het geval.

Een ander nadeel is dat er geen vooruitgang of achteruitgang te zien is binnen de groepen. De scholen uit groep 1 (school scoort drie jaren onder de norm) kunnen wel verbeteren (tot uiting komend in een hogere toetsscore), maar nog steeds onder de norm scoren. Hetzelfde geldt voor de scholen uit groep 8 (school scoort drie jaren boven de norm): als de toetsscore in het derde jaar lager dan eerdere jaren is, maar nog steeds boven de norm, dan is hier geen verslechtering te zien.

Een punt dat hiermee samenhangt, is het feit dat in sommige leerjaren weinig scholen in schooljaar 2008/2009 onder de norm presteren. Hierdoor is de kans op verbetering kleiner dan bij een leerjaar waar veel scholen in schooljaar 2008/2009 onder de norm presteren. Bij analyse 4 worden deze nadelen ondervangen.

Analyse 3

Analysevraag: Hoeveel scholen wisselen van toets? Zijn er verschillen tussen de tussentoetsresultaten van scholen die van toets wisselen en de tussentoetsresultaten van scholen die dezelfde toets hanteren?

Niet alle scholen nemen tijdens de drie metingen dezelfde toets(versie) af. In bijlage I, tabel BI.7 is te zien hoeveel procent van de scholen drie jaar een toets afneemt. Ook is weergegeven hoeveel van deze scholen een valide waarde invullen die kan worden vergeleken met een norm 8. Verder is te zien hoeveel van deze scholen drie schooljaren *dezelfde* toets(versie) afnemen, waarvan de ingevulde waarde kan worden vergeleken met een norm.

Bij technisch lezen (taalverbetertrajecten) is het aantal scholen dat alle drie de schooljaren dezelfde toets(versie) afneemt en waarvan de toetsscore kan worden vergeleken met een norm, laag. In leerjaar 3 nemen 806 scholen drie jaar een toets(versie) af waarvan de waarde kan worden vergeleken met een norm. Van deze scholen nemen slechts 77 scholen (10 procent) drie jaar dezelfde toets(versie) af. In leerjaar 5 nemen negentig scholen drie jaar een toets(versie) af, waarbij de ingevulde waarde kan worden vergeleken met een norm. Slechts 43 scholen (48 procent) nemen drie jaar dezelfde toets(versie) af (zie bijlage I, tabel BI.7).

Voor begrijpend lezen (taalverbetertrajecten) worden in de lagere leerjaren vaker dezelfde toetsen afgenomen, waarbij de ingevulde waarde valide is en kan worden vergeleken met een norm. In de hogere leerjaren nemen de aantallen af. In leerjaar 5 nemen 845 scholen drie jaar een toets(versie) af waarvan de waarde kan worden vergeleken met een norm. Van deze scholen nemen 529 scholen drie jaar dezelfde toets(versie) af (63 procent). In leerjaar 7 nemen 685 scholen drie jaar een

⁸ Voor de meeste toetsversies is een inspectienorm beschikbaar. Hierop zijn enkele uitzonderingen.

toets(versie) af waarvan de waarde kan worden vergeleken met een norm. Slechts 142 scholen (21 procent) nemen drie jaar dezelfde toets(versie) af.

Van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten nemen in leerjaar 4 239 scholen drie jaar een rekentoets(versie) af en kan de ingevulde toetsscore worden vergeleken met een norm. 105 van deze scholen (44 procent) nemen drie jaar dezelfde toets(versie) af. In leerjaar 7 nemen 170 scholen drie jaar een rekentoets(versie) af en kan de ingevulde waarde op deze toets worden vergeleken met een norm. 37 van deze scholen (22 procent) nemen drie jaar dezelfde toets(versie) af (zie bijlage I, tabel BI.7).

De conclusie luidt dat veel scholen in de loop van het traject van toets wisselen. Geanalyseerd wordt of deze wisseling in toetsen een negatieve of positieve invloed heeft op de resultaten, vergeleken met scholen die niet van toets wisselen. Daarvoor zijn de resultaten van analysemethode 2 (boven/onder de norm) van scholen die wisselen van toets vergeleken met de resultaten van scholen die dezelfde toets gebruiken.

Analyse 4

Analysevraag: In hoeverre verbeteren de leerjaren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010: hoeveel stijgt de gemiddelde toetsscore 9?

Binnen een leerjaar wordt gekeken of de gemiddelde toetsscore in schooljaar 2010/2011 stijgt ten opzichte van de gemiddelde toetsscore in de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010. In deze analyse worden alleen de scholen meegenomen die in de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 dezelfde toets(versie) afnemen, omdat de toetsscores anders niet vergelijkbaar zijn. Zo wordt duidelijk of de gemiddelde toetsscore technisch lezen, begrijpend lezen of rekenen verbeterd.

Voordeel van deze analyse is dat de werkelijke vooruitgang te zien is, ook voor die scholen die alle jaren boven dan wel onder de norm scoren.

Een belangrijk nadeel is dat deze analyse alleen mogelijk is bij scholen die alle drie de schooljaren gebruikmaken van dezelfde toets(versie), waarvan de toetsscore ook wordt uitgedrukt in een vaardigheidsscore. De groep waarover de analyse mogelijk is, wordt daarmee verkleind. De waarde van de resultaten moet worden beperkt tot de groep scholen waar het in de analyse over gaat. Een hiermee samenhangend probleem is dat voor sommige toetsen het aantal scholen zo klein is dat de ontwikkeling beïnvloed kan worden door een extreme waarde. Hierdoor is het alleen mogelijk de scores te vergelijken van de veelgebruikte toetsen ($n \geq 25$).

In bijlage I, tabel BI.8 is te zien hoeveel procent van de scholen drie jaar dezelfde toets(versie) afneemt, waarbij de toetsscore wordt uitgedrukt in een vaardigheidsscore. De hieronder genoemde aantallen wijken dus enigszins af van de bij analysevraag 3 genoemde aantallen. In analysevraag 3 gaat het om het aantal scholen dat drie jaar dezelfde toets afneemt, waarbij de ingevulde toetsscores kunnen worden vergeleken met een norm.

Van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten is met name bij technisch lezen het aantal scholen dat alle drie de leerjaren dezelfde toets(versie) afneemt, laag (respectievelijk 72 scholen in leerjaar 3 (8 procent), 52 scholen in

⁹ Berekend over alle scholen die drie jaar deelnemen aan de taal- of rekenverbetertrajecten en drie jaar dezelfde toets(versie) afnemen.

leerjaar 4 (6 procent) en zeventig scholen in leerjaar 5 (9 procent) (zie bijlage I, tabel BI.8).

Voor begrijpend lezen worden in de lagere leerjaren vaker dezelfde toetsen afgenomen; in de hogere leerjaren nemen de aantallen af. 552 scholen nemen in leerjaar 5 alle drie de schooljaren dezelfde toets(versie) af (62 procent) en 344 scholen in leerjaar 6 (41 procent). Slechts 146 scholen nemen in leerjaar 7 dezelfde toets(versie) voor begrijpend lezen af (17 procent) (zie bijlage I, tabel BI.8).

Van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten nemen in leerjaar 4 117 scholen dezelfde rekentoets(versie) af (44 procent); in leerjaar 5 zijn dit 103 scholen (37 procent). Dit aantal neemt af tot veertig scholen die in leerjaar 7 dezelfde toets(versie) afnemen (15 procent) (zie bijlage I, tabel BI.8).

De conclusie luidt dat een groot aantal scholen de afgelopen drie jaar van toets is veranderd of niet alle drie de jaren dezelfde toets(versie) heeft afgenomen. Met name bij technisch lezen is dit het geval. Dit maakt het lastig om de toetsscores per school te vergelijken. Het aantal scholen dat onderzocht kan worden daalt en in sommige leerjaren is de groep scholen te klein om er uitspraken over te doen.

Vanwege het lage aantal scholen bij sommige vakgebieden/leerjaren dat alle drie de schooljaren een vergelijkbare toets(versie) heeft afgenomen, is ervoor gekozen om in eerste instantie uit te gaan van analysevraag 2. Aanvullend is gekeken of de analyse van de toetsscores (analysevraag 4) tot een bevestiging dan wel nuancering van de analyse kan leiden. Indien er bij een analyse te weinig individuele toetsresultaten zijn ($n < 25$), is de gemiddelde toetsscore weggelaten.

Analyse 5

Analysevraag: In hoeverre verbetert de Cito Eindtoetsscore leerjaar 8 in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010? Hoeveel stijgt de gemiddelde Cito Eindtoetsscore van scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten vergeleken met de Cito Eindtoetsscore van scholen die niet deelnemen?

In de analyse worden alleen scholen meegenomen die drie jaar achter elkaar de Cito Eindtoets afnemen. Gekozen is voor de Cito Eindtoets, omdat de meeste scholen deze toets afnemen. Binnen leerjaar 8 wordt gekeken of de gemiddelde Cito Eindtoetsscore in schooljaar 2010/2011 stijgt ten opzichte van de gemiddelde Cito Eindtoetsscore in schooljaar 2008/2009.

De totale eindtoetsscores worden vergeleken, omdat de aparte taal- en rekenscores niet op deze wijze vergeleken kunnen worden. Een reden hiervoor is dat de moeilijkheidsgraad van deze aparte onderdelen niet elk jaar precies dezelfde is (omdat de Cito Eindtoets op onderdeelniveau standaard niet wordt geëquivalleerd). Daardoor kan '75 procent goed in jaar x' niet zomaar vergeleken worden met '78 procent goed in jaar y'. De conclusie dat het gemiddelde in jaar y is gestegen, zou niet juist zijn omdat het onderdeel in jaar y ook iets gemakkelijker zou kunnen zijn geweest.

De stijging van de gemiddelde eindtoetsscore van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten, wordt vergeleken met de stijging van de toetsscore van een controlegroep scholen die niet deelneemt aan de verbetertrajecten.

Voordeel van deze analyse is dat veel scholen de Cito Eindtoets afnemen, waardoor een grote groep scholen in de analyse betrokken kan worden. Bij deze analyse is de werkelijke vooruitgang te zien. Tevens kan de ontwikkeling van de eindtoetsscore worden afgezet tegen de ontwikkeling van de eindtoetsscore van een controlegroep.

Een nadeel kan zijn dat op scholen waar de verbetertrajecten zich toespitsen op de lagere leerjaren, de effecten van de verbetertrajecten wellicht nog niet tot uiting komen in leerjaar 8.

Analyse 6

Analysevraag: Zijn er verschillen tussen taal-/rekenzwakke en taal-/rekensterke scholen in de ontwikkeling van de toetsresultaten?

De analyses 2, 3 en 5 worden ook apart gedaan voor de categorieën 'taalzwak', 'gemiddeld' en 'taalsterk' (taalverbetertrajecten) en de categorieën 'rekenzwak', 'gemiddeld' en 'rekensterk' (rekenverbetertrajecten). Hierbij wordt uitgegaan van de categorisering in schooljaar 2008/2009.

1.7 Meten van beleid en verbetermaatregelen

Andere vragen in dit onderzoek betreffen het in kaart brengen van het beleid van de scholen en de ingezette verbetermaatregelen, en de manier waarop de scholen de verbetertrajecten evalueren. Bij de beantwoording van deze vragen zijn onderstaande methoden gehanteerd.

Analyse 7

Analysevraag: Waar richt het beleid van de scholen zich op? Op welke punten willen scholen zich verbeteren en hoe besteden ze de subsidie? Is er verschil tussen scholen die de toetsscores verbeteren en scholen die de toetsscores verslechteren?

Het beleid en de verbetermaatregelen worden geanalyseerd met frequentieverdelingen.

Analyse 8

Analysevraag: Hoe evalueren de scholen de verbetertrajecten?

De evaluatie van de verbetertrajecten wordt geanalyseerd met frequentieverdelingen. Vervolgens wordt met kruistabellen een relatie gelegd tussen enkele evaluatievragen en de resultaten op de Cito Eindtoets.

1.8 Leeswijzer

Dit rapport is ingedeeld in acht hoofdstukken. Hoofdstuk 2 gaat nader in op de leerprestaties van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten. Gekeken wordt naar de leerresultaten begrijpend lezen en technisch lezen. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 gekeken naar de leerresultaten rekenen van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten. Hoofdstuk 4 en 5 beschrijven het onderwijs, het schoolbeleid en de verbetermaatregelen van scholen die deelnemen aan de taal- respectievelijk rekenverbetertrajecten. Hoofdstuk 6 gaat over de evaluatie van de verbetertrajecten door de scholen. Hoofdstuk 7 is een kort informatief hoofdstuk over de terugkoppelingsformulieren, die mede in het kader van de verbetertrajecten zijn ontwikkeld. Ten slotte volgen in hoofdstuk 8 de conclusie en de discussie.

2 Leerprestaties: taalverbetertrajecten

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk presenteert de toetsresultaten van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten. De vraag of scholen zich ten opzichte van voorgaande jaren verbeteren, staat hierbij centraal.

Eerst wordt de ontwikkeling van de taalzwakke en taalsterke scholen geanalyseerd, vervolgens komen de tussentoetsresultaten voor technisch lezen aan bod, daarna de tussentoetsresultaten voor begrijpend lezen en ten slotte de ontwikkeling van de gemiddelde toetsscore op de Cito Eindtoets. Voor meer achtergrondinformatie over de analyses wordt verwezen naar de onderzoeksopzet in hoofdstuk 1.

Voor de analyses op de leerprestaties zijn alleen die scholen meegenomen die in schooljaar 2010/2011 deel uitmaken van het deelnemersbestand van de monitor. Scholen die inmiddels zijn afgehaakt, zijn dus niet meegenomen in de vergelijkende analyses.

2.2 Taalzwak, gemiddeld en taalsterk

In deze paragraaf wordt de volgende analysevraag beantwoord:

Hoeveel van de deelnemende taalzwakke scholen verbeteren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009 en zijn niet meer taalzwak?

Een school die in schooljaar 2008/2009 taalzwak was, hoeft dit in andere schooljaren niet meer te zijn. In de tabellen 2.2a en 2.2b is te zien hoe de scholen die in schooljaar 2010/2011 deelnemen aan de taalverbetertrajecten zich ontwikkelen ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Alleen scholen waarvan zowel in schooljaar 2008/2009 als in schooljaar 2010/2011 bekend is of ze taalzwak, gemiddeld of taalsterk zijn, zijn in de analyse meegenomen. In de tabellen is te zien dat de uitgangspositie van beide groepen niet hetzelfde is wat betreft het percentage taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen in schooljaar 2008/2009.

Tabel 2.2a Ontwikkeling taalzwakke en taalsterke scholen (taalverbetertrajecten)^o

		Taalzwak 2010/ 2011	Gemiddeld 2010/ 2011	Taalsterk 2010/ 2011	Totaal ^{oo}	Totaal 2008/ 2009
Taalzwak 2008/2009	% (n)	49 (221)	46 (208)	4 (19)	100 (448)	45 (448)
Gemiddeld 2008/2009	% (n)	21 (87)	70 (293)	9 (37)	100 (417)	42 (417)
Taalsterk 2008/2009	% (n)	5 (7)	44 (58)	51 (68)	100 (133)	13 (133)
Totaal 2010/2011	% (n)	32 (315)	56 (559)	12 (124)	100 (998)	100 (998)

^oIn deze tabel gaat het alleen om scholen die in schooljaar 2010/2011 (nog) deel uitmaken van het deelnemersbestand en niet om scholen die in de loop van het traject zijn afgevallen.

^{oo}Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten en die in schooljaar 2008/2009 taalzwak waren, is 49 procent in schooljaar 2010/2011 nog steeds

taalzwak, 46 procent is nu gemiddeld en 4 procent is in schooljaar 2010/2011 taalsterk geworden. Van de scholen die in schooljaar 2008/2009 taalsterk waren, is 51 procent nog steeds taalsterk, 44 procent is nu gemiddeld en 5 procent is inmiddels taalzwak geworden (tabel 2.2a).

In tabel 2.2b staat weergegeven hoe de scholen die in schooljaar 2010/2011 niet deelnemen aan de verbetertrajecten, zich ontwikkelen ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Ook in deze groep gaat het dus om scholen waarvan bepaald kan worden of ze in de schooljaren 2008/2009 en 2010/2011 taalzwak, gemiddeld of taalsterk zijn.

Tabel 2.2b Ontwikkeling taalzwakke en taalsterke scholen (geen deelname aan de verbetertrajecten)

		Taalzwak 2010/ 2011	Gemiddeld 2010/ 2011	Taalsterk 2010/ 2011	Totaal ^o	Totaal 2008/ 2009
Taalzwak 2008/2009	% (n)	53 (490)	43 (398)	4 (39)	100 (927)	23 (927)
Gemiddeld 2008/2009	% (n)	18 (380)	72 (1.499)	9 (196)	100 (2.075)	52 (2.075)
Taalsterk 2008/2009	% (n)	4 (37)	45 (431)	51 (491)	100 (959)	24 (959)
Totaal 2010/2011	% (n)	23 (907)	59 (2.328)	18 (726)	100 (3.961)	100 (3.961)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Een vergelijking van tabel 2.2a en tabel 2.2b laat zien dat de percentages uit beide tabellen ongeveer overeenkomen. Bij de groep scholen die deelneemt aan de taalverbetertrajecten is het percentage scholen dat taalzwak is gebleven (49 procent) relatief iets lager dan het percentage niet-deelnemende scholen dat taalzwak is gebleven (53 procent).

Zoals gezegd moet worden opgemerkt dat de uitgangssituatie van beide groepen (deelname versus geen-deelname) anders is. In schooljaar 2008/2009 is 45 procent van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten taalzwak; van de scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten is 23 procent van de scholen in schooljaar 2008/2009 taalzwak. In schooljaar 2010/2011 is 32 procent van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten taalzwak, tegenover 23 procent van de niet-deelnemende scholen. In de groep 'deelname' heeft dus een grotere verschuiving plaatsgevonden van taalzwak in schooljaar 2008/2009 naar gemiddeld en taalsterk in schooljaar 2010/2011 dan in de groep 'geen deelname'.

2.3 Technisch lezen

2.3.1 Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de leerprestaties op het vakgebied 'technisch lezen'. Achtereenvolgens worden de volgende analysevragen beantwoord:

- *Hoeveel procent van de scholen presteert in schooljaar 2010/2011 onder dan wel boven de inspectienorm en hoe is de ontwikkeling ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010?*
- *Hoeveel scholen wisselen van toets? Zijn er verschillen tussen de toetsresultaten van scholen die van toets wisselen en de toetsresultaten van scholen die dezelfde toets hanteren?*

- *In hoeverre verbeteren de leerjaren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010: hoeveel stijgt de gemiddelde toetsscore 1 0?*
- *Zijn er verschillen tussen taalzwakke en taalsterke scholen in de ontwikkeling van de toetsresultaten?*

Voor achtergrondinformatie over de analysemethoden wordt verwezen naar de onderzoeksopzet in hoofdstuk 1.

2.3.2 *Leerprestaties onder of boven de norm*

In tabel 2.3a staat weergegeven hoeveel procent van de scholen onder dan wel boven de minimum inspectienorm presteert in de verschillende leerjaren. Ook scholen die niet ieder jaar een toets of niet ieder jaar dezelfde toets(versie) afnemen, zijn in de tabel opgenomen. Voorwaarden zijn dat er een valide waarde kan worden vergeleken met een norm en dat de school in schooljaar 2010/2011 nog deel uitmaakt van het deelnemersbestand.

Tabel 2.3a Percentage scholen dat onder of boven de norm presteert voor technisch lezen in de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 (taalverbetertrajecten)

Technisch lezen	Aantal scholen	Onder de norm	Boven de norm
		% (n)	% (n)
Leerjaar 3			
2010/2011	1.165	24 (279)	76 (886)
2009/2010	1.194	25 (301)	75 (893)
2008/2009	932	24 (227)	76 (705)
Leerjaar 4			
2010/2011	1.166	23 (270)	77 (896)
2009/2010	1.203	27 (330)	73 (873)
2008/2009	926	22 (206)	78 (720)
Leerjaar 5^o			
2010/2011	902	25 (221)	75 (681)
2009/2010	838	24 (205)	76 (633)

^o De toetsscores 2008/2009 in leerjaar 5 zijn vanwege het lage aantal scholen niet weergegeven.

In schooljaar 2010/2011 presteert (ruim) driekwart van de scholen in de leerjaren 3, 4 en 5 boven de inspectienorm. Ten opzichte van schooljaar 2008/2009 is er in schooljaar 2010/2011 in geen enkel leerjaar een stijging te zien van het aantal scholen dat boven de minimum inspectienorm presteert.

2.3.3 *Ontwikkeling ten opzichte van de norm*

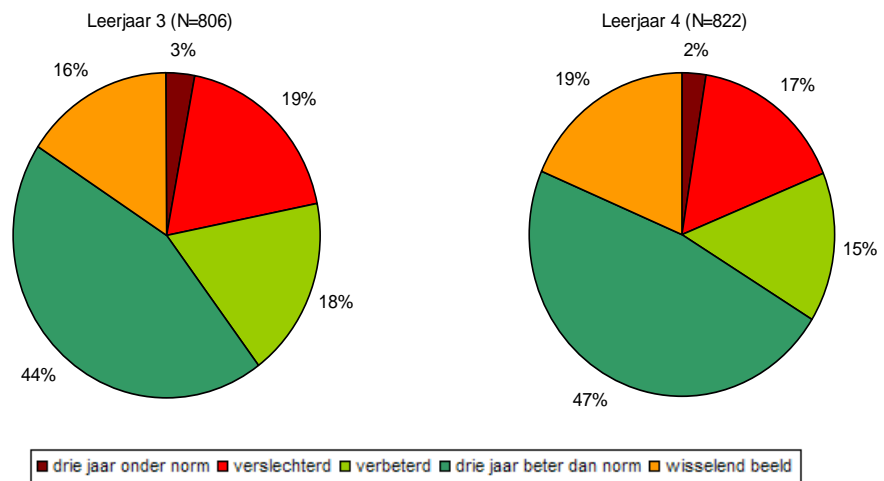
Voor de scholen die alle drie de jaren hebben deelgenomen aan de taalverbetertrajecten, is onderzocht of ze ten opzichte van vorige jaren:

1 0 Berekend over alle scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten en drie jaar dezelfde toets afnemen.

- verbeteren (eerst onder, dan boven de norm gaan presteren);
- verslechteren (eerst boven, dan onder de norm gaan presteren);
- in alle drie de jaren onder de norm presteren;
- in alle drie de jaren boven de norm presteren;
- een wisselend beeld geven (wisselend onder dan wel boven de norm gaan presteren, bijvoorbeeld +--, --+) (zie ook paragraaf 1.6).

Alleen scholen die voor het betreffende leerjaar in alle schooljaren een toets hebben afgenomen, zijn in de analyse meegenomen (figuur 2.3a).

Figuur 2.3a Vergelijking van de toetsscore technisch lezen over de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 per leerjaar^o



^o De resultaten van leerjaar 5 zijn weggelaten vanwege het lage aantal scholen.

In leerjaar 3 en 4 scoort respectievelijk 44 en 47 procent van de scholen in alle drie de metingen boven de norm. De groep die in alle drie de metingen slechter dan de norm scoort, ligt in alle leerjaren op 2 of 3 procent. Het is mogelijk dat een deel van deze scholen zich wel heeft verbeterd, maar nog steeds onder de norm scoort. In leerjaar 3 en 4 verslechteren net iets meer scholen dan er verbeteren.

De resultaten moeten voorzichtig worden geïnterpreteerd. In de loop van het traject zijn op het vakgebied 'technisch lezen' veel scholen op een andere toets(versie) overgestapt: minder dan 10 procent van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten en die drie jaar een toets hebben ingevuld, neemt drie jaar dezelfde toets(versie) voor technisch lezen af.

2.3.4 Leerresultaten en toetswisseling

De toetswisselingen op het gebied van technisch lezen zijn groot (zie ook paragraaf 1.6). Van de scholen die zijn meegenomen in de analyse 'boven de norm/onder de norm' wisselen in schooljaar 3 729 scholen van toets; in leerjaar 4 zijn dat 766 scholen. Gekeken naar de scholen die wel alle drie de jaren dezelfde toets afnemen, verbeteren er in alle leerjaren juist iets meer scholen dan er verslechteren (zie bijlage I, tabel BII.1). Opgemerkt moet worden dat het bij deze analyse om een klein aantal scholen gaat dat dezelfde toets heeft afgenomen.

2.3.5 Ontwikkeling van de gemiddelde toetsscore

Geanalyseerd is of de gemiddelde toetsscore van de scholen die in alle drie de schooljaren *dezelfde* toets afnemen, verbetert (tabel 2.3b). Die groep is met name bij technisch lezen relatief klein. De waarde van de resultaten moet daarom worden beperkt tot de kleine groep scholen waarover het in de tabel gaat.

De toets die de meeste scholen alle drie de schooljaren afnemen is de Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie. In leerjaar 3 nemen vijftig scholen deze toets in alle drie de jaren af, in leerjaar 4 zijn dat 48 scholen en in leerjaar 5 zijn dat 39 scholen.

Tabel 2.3b Vergelijking gemiddelde toetsscores technisch lezen van scholen die in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 dezelfde toets(versie) afnemen (taalverbetertrajecten)

Jaar	Toets, versie	Toetsscore (n)
Leerjaar 3		
2010/2011	Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie (normering 2009) E3	37,3 (50)^{*1/ *2}
2009/2010	Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie (normering 2009) E3	35,2 (50)
2008/2009	Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie (normering 2009) E3	32,9 (50)
Leerjaar 4		
2010/2011	Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie (normering 2009) E4	61,8 (48)^{*1}
2009/2010	Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie (normering 2009) E4	62,3 (48)
2008/2009	Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie (normering, 2009) E4	56,0 (48)
Leerjaar 5		
2010/2011	Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie (normering 2009) E5	76,5 (39)
2009/2010	Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie (normering 2009) E5	79,3 (39)
2008/2009	Cito Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie (normering 2009) E5	76,0 (39)

* significant $p < 0.1$

¹ significant verschil tussen de toetsjaren 2010/2011 en 2008/2009; ² significant verschil tussen de toetsjaren 2010/2011 en 2009/2010

Tabel 2.3b laat zien dat van de scholen die drie jaar dezelfde toets afnemen in leerjaar 3 de toetsscore in schooljaar 2010/2011 significant stijgt ten opzichte van de toetsscore in schooljaar 2008/2009 ($p < 0.1$) en ten opzichte van de toetsscore in schooljaar 2009/2010 ($p < 0.1$). In leerjaar 4 stijgt de toetsscore in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009 ($p < 0.1$). In leerjaar 5 is er geen significant verschil tussen de schooljaren. Er zijn vrijwel geen andere toets(versies) die door scholen drie jaar achter elkaar zijn afgenomen (zie bijlage II, tabel BII.2a).

Omdat het aantal scholen dat drie jaar dezelfde toets voor technisch lezen heeft afgenomen zeer klein is, is de analyse herhaald voor scholen die twee jaar dezelfde toets(versie) afnemen. Ook bij deze analyse is de meest gebruikte toets de Cito-Drie-Minuten-Toets (DMT) nieuwe versie. Gekeken naar deze groep van ruim driehonderd scholen is te zien dat de toetsscore in schooljaar 2010/2011 in geen enkel leerjaar significant stijgt ten opzichte van schooljaar 2009/2010 (zie bijlage II, tabel BII.2b).

2.3.6 *Taalzwakke en taalsterke scholen*

Vanwege het lage aantal scholen dat in de verschillende schooljaren dezelfde toets afneemt en de niet-eenduidige resultaten bij de verschillende analyses, is een uitsplitsing naar taalzwakke en taalsterke scholen achterwege gelaten.

2.3.7 *Conclusie*

De ontwikkeling van de leerresultaten technisch lezen laat geen eenduidige verbetering zien. Gekeken naar het percentage scholen dat boven de minimum inspectienorm presteert, is er in leerjaar 3 en 4 geen verbetering te zien. Er zijn iets meer scholen die verslechteren (onder de norm gaan presteren) dan scholen die verbeteren (boven de norm gaan presteren).

De gemiddelde toetsscore van de kleine, selecte groep scholen die alle drie de schooljaren dezelfde toets afneemt, stijgt in leerjaar 3 en 4 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Maar de toetsscores van een grotere groep scholen die de afgelopen twee jaar dezelfde toets afneemt, laat geen verbetering zien. Voor deze grotere groep scholen geldt dus een stagnatie in deze twee jaren.

De resultaten moeten voorzichtig worden geïnterpreteerd. In de loop van het verbetertraject zijn veel scholen van toets technisch lezen gewisseld. Minder dan 10 procent van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten en drie jaar een toets hebben ingevuld, neemt drie jaar dezelfde toets(versie) af.

Vanwege het lage aantal scholen dat drie schooljaren dezelfde toets(versie) afneemt en de niet-eenduidige toetsresultaten, is een uitsplitsing naar taalzwakke en taalsterke scholen achterwege gelaten.

2.4 **Begrijpend lezen**

2.4.1 *Inleiding*

Deze paragraaf beschrijft de leerprestaties op het vakgebied 'begrijpend lezen'. Achtereenvolgens worden de volgende analysevragen beantwoord:

- *Hoeveel procent van de scholen presteert in schooljaar 2010/2011 onder dan wel boven de inspectienorm en hoe is de ontwikkeling ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010?*
- *Hoeveel scholen wisselen van toets? Zijn er verschillen tussen scholen die van toets wisselen en scholen die dezelfde toets hanteren in de ontwikkeling van de toetsresultaten?*
- *In hoeverre verbeteren de leerjaren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010: hoeveel stijgt de gemiddelde toetsscore ¹ 1 ?*
- *Zijn er verschillen tussen taalzwakke en taalsterke scholen in de ontwikkeling van de toetsresultaten?*

¹ 1 Berekend over alle scholen die drie schooljaren deelnemen aan de taalverbetertrajecten en drie jaar dezelfde toets afnemen.

Voor achtergrondinformatie over de analysemethoden wordt verwezen naar de onderzoeksopzet in hoofdstuk 1.

2.4.2 *Leerprestaties onder of boven de norm*

In tabel 2.4a staat weergegeven hoeveel procent van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten onder dan wel boven de minimum inspectienorm presteert in de verschillende leerjaren. Ook scholen die niet ieder jaar een toets of niet ieder jaar dezelfde toets(versie) afnemen, zijn in de tabel opgenomen. Voorwaarden zijn dat de school een valide waarde heeft ingevuld die kan worden vergeleken met een norm en dat de school in schooljaar 2010/2011 nog deel uitmaakt van het deelnemersbestand.

Tabel 2.4a Percentage scholen dat onder of boven de norm presteert voor begrijpend lezen in de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 (taalverbetertrajecten)

Begrijpend lezen	Aantal scholen	Onder de norm % (n)	Boven de norm % (n)
Leerjaar 5			
2010/2011	1.157	5 (56)	95 (1.101)
2009/2010	1.204	5 (64)	95 (1.140)
2008/2009	965	9 (83)	91 (882)
Leerjaar 6			
2010/2011	1.154	15 (174)	85 (980)
2009/2010	1.208	17 (206)	83 (1.002)
2008/2009	915	19 (177)	81 (738)
Leerjaar 7			
2010/2011	1.098	27 (291)	73 (807)
2009/2010	1.165	26 (307)	74 (858)
2008/2009	827	31 (259)	69 (568)

Het percentage scholen dat in schooljaar 2010/2011 op het vakgebied 'begrijpend lezen' boven de inspectienorm scoort, ligt in alle leerjaren hoger dan in schooljaar 2008/2009.

De percentages vertonen een opmerkelijk patroon: hoe hoger het leerjaar, hoe lager het percentage scholen dat op de tussentoetsen boven de minimum inspectienorm scoort.

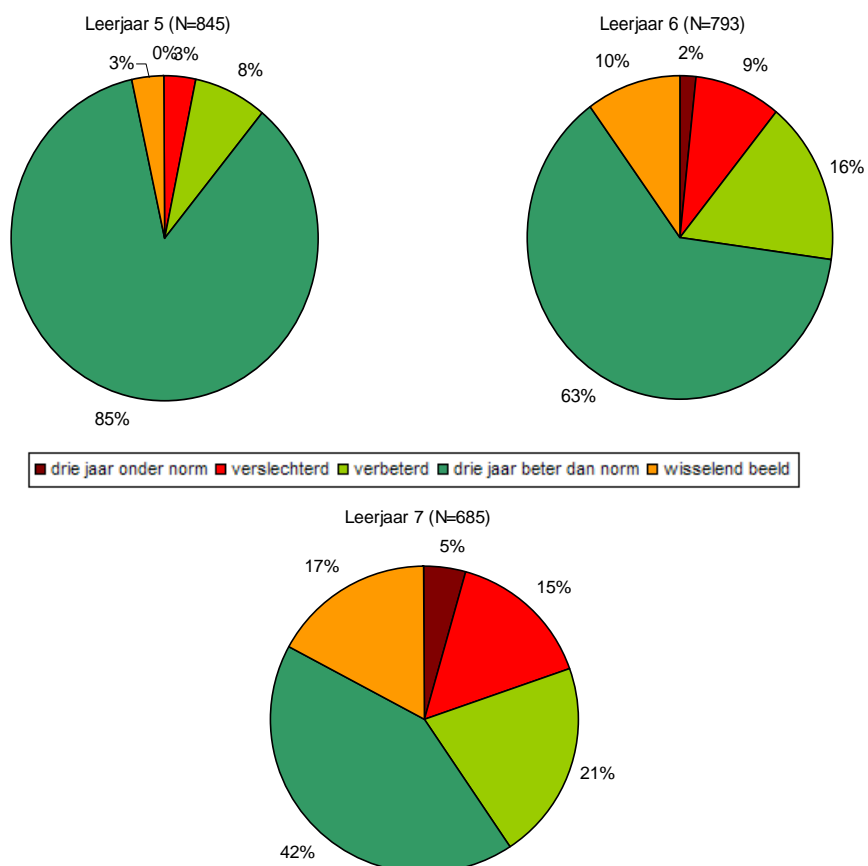
2.4.3 *Ontwikkeling ten opzichte van de norm*

Voor de scholen die alle drie de schooljaren hebben deelgenomen aan de taalverbetertrajecten, is onderzocht of ze ten opzichte van vorige jaren:

- verbeteren (eerst onder, dan boven de norm gaan presteren);
- verslechteren (eerst boven, dan onder de norm gaan presteren);
- in alle drie de jaren onder de norm presteren;
- in alle drie de jaren boven de norm presteren;
- een wisselend beeld geven (wisselend onder dan wel boven de norm gaan presteren, bijvoorbeeld +-+, -+-) (zie ook paragraaf 1.6).

Alleen scholen die voor het betreffende leerjaar in alle schooljaren een toets hebben afgenomen, zijn in de analyse meegenomen (figuur 2.4a).

Figuur 2.4a Vergelijking van de toetsscore begrijpend lezen over de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 per leerjaar (taalverbetertrajecten)



Figuur 2.4a laat zien dat op het vakgebied 'begrijpend lezen' in alle leerjaren meer scholen verbeteren dan verslechteren. Hoe hoger het leerjaar, hoe hoger het percentage scholen dat verbetert: in leerjaar 5 verbeteren relatief de minste scholen (8 procent), in leerjaar 6 verbetert 16 procent en in leerjaar 7 verbeteren de meeste scholen (21 procent). Hierbij dient te worden opgemerkt dat voor deze laatste groep ook meer vooruitgang te boeken was, omdat bij de nulmeting in leerjaar 7 meer scholen onder de norm scoorden.

Het percentage scholen dat alle drie de leerjaren boven de minimum inspectienorm presteert, neemt in de hogere leerjaren af: in leerjaar 5 presteert 85 procent van de scholen alle drie de jaren boven de minimum inspectienorm, in leerjaar 6 is dit 63 procent en in leerjaar 7 is dit percentage 42 procent. Het percentage scholen dat in alle drie de metingen onder de minimum inspectienorm presteert, is in leerjaar 5 en 6 minimaal (respectievelijk 0 en 2 procent); in leerjaar 7 is deze groep met 5 procent het grootst.

2.4.4 Leerresultaten en toetswisseling

Een fors aantal scholen dat deelneemt aan de taalverbetertrajecten, wisselt vergeleken met schooljaar 2008/2009 in schooljaar 2009/2010 of 2010/2011 van

toets begrijpend lezen (zie bijlage II, tabel BII.3), bijvoorbeeld 316 scholen in leerjaar 5, 464 scholen in leerjaar 6 en 543 scholen in leerjaar 7.

De resultaten van de scholen die van toets wisselen komen bij de analyse 'boven/onder de norm' grotendeels overeen met die van de scholen die niet van toets wisselen.

Hoe hoger het leerjaar, hoe hoger het percentage scholen dat verbetert: in leerjaar 5 verbeteren relatief de minste scholen (toets gelijk: 12 procent, toets anders: 1 procent); in leerjaar 7 verbeteren de meeste scholen (toets gelijk: 27 procent, toets anders: 19 procent).

In leerjaar 5 presteren in beide groepen de meeste scholen alle drie de jaren boven de norm (toets gelijk: 81 procent, toets anders: 93 procent), in leerjaar 7 de minste scholen (toets gelijk: 40 procent, toets anders: 43 procent). Het percentage scholen dat in alle drie de metingen onder de minimum inspectienorm presteert, is in leerjaar 5 en 6 minimaal. In leerjaar 7 is deze groep het grootst (toets gelijk: 6 procent, toets anders: 4 procent).

2.4.5 Ontwikkeling van de gemiddelde toetsscores

Onderzocht is of de gemiddelde toetsscore van de scholen die in schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 *dezelfde* toets afnemen, verbetert. In tabel 2.4b staan de resultaten op de meest afgenomen toets begrijpend lezen weergegeven. Dit is in leerjaar 5 en 6 de Citotoets Begrijpend lezen nieuwe versie, en in leerjaar 7 de Citotoets Begrijpend lezen versie 1998. In leerjaar 5 zijn er 518 scholen die alle drie de jaren dezelfde toets(versie) afnemen, in leerjaar 6 zijn dat 270 scholen en in leerjaar 7 betreft het 146 scholen.

Tabel 2.4b Vergelijking gemiddelde toetsscores begrijpend lezen van scholen die in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 dezelfde toets(versie) afnemen (taalverbetertrajecten)

Jaar	Toets, versie	Toetsscore (n)
Leerjaar 5		
2010/2011	Citotoets Begrijpend lezen nieuwe versie (2008) leerjaar 5	25,9 (518)
2009/2010	Citotoets Begrijpend lezen nieuwe versie (2008) leerjaar 5	26,2 (518)
2008/2009	Citotoets Begrijpend lezen nieuwe versie (2008) leerjaar 5	25,6 (518)
Leerjaar 6		
2010/2011	Citotoets Begrijpend lezen nieuwe versie (2008) leerjaar 6	32,6 (270)
2009/2010	Citotoets Begrijpend lezen nieuwe versie (2008) leerjaar 6	32,7 (270)
2008/2009	Citotoets Begrijpend lezen nieuwe versie (2008) leerjaar 6	32,3 (270)
Leerjaar 7		
2010/2011	Citotoets Begrijpend lezen (versie 1998) leerjaar 7	47,4 (146)*¹
2009/2010	Citotoets Begrijpend lezen (versie 1998) leerjaar 7	47,3 (146)
2008/2009	Citotoets Begrijpend lezen (versie 1998) leerjaar 7	44,6 (146)

* significant $p < 0.1$

¹ significant verschil tussen de toetsjaren 2010/2011 en 2008/2009; ² significant verschil tussen de toetsjaren 2010/2011 en 2009/2010

Tabel 2.4b laat zien dat in leerjaar 7 de toetsscore op de meest gebruikte toets in schooljaar 2010/2011 significant stijgt ten opzichte van de toetsscore in schooljaar 2008/2009 ($p < 0.1$). De verschillen tussen de toetsscores in de overige leerjaren zijn niet significant. Ook bij de minder vaak afgenomen toetsen is de trend te zien dat de toetsscore in schooljaar 2010/2011 vrijwel gelijk aan of relatief iets hoger dan de toetsscore in schooljaar 2008/2009 is (zie bijlage II, tabel BII.4).

2.4.6 Taalzwakke en taalsterke scholen

De toetsscores voor begrijpend lezen van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten zijn uit te splitsen naar toetsscores van taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen. Voor de categorisering 'taalzwak', 'gemiddeld' en 'taalsterk' is schooljaar 2008/2009 als uitgangspunt genomen. Bij deze uitsplitsing vallen een aantal scholen af, omdat niet van alle scholen bekend is of ze taalzwak, gemiddeld of taalsterk zijn.

Leerprestaties onder of boven de norm en ontwikkeling ten opzichte van de norm

De groep taalzwakke scholen die verbetert op de tussentoets begrijpend lezen (boven de minimum inspectienorm gaat presteren) is in alle leerjaren groter dan de groep taalzwakke scholen die verslechtert op de tussentoets begrijpend lezen (onder de minimum inspectienorm gaat presteren).

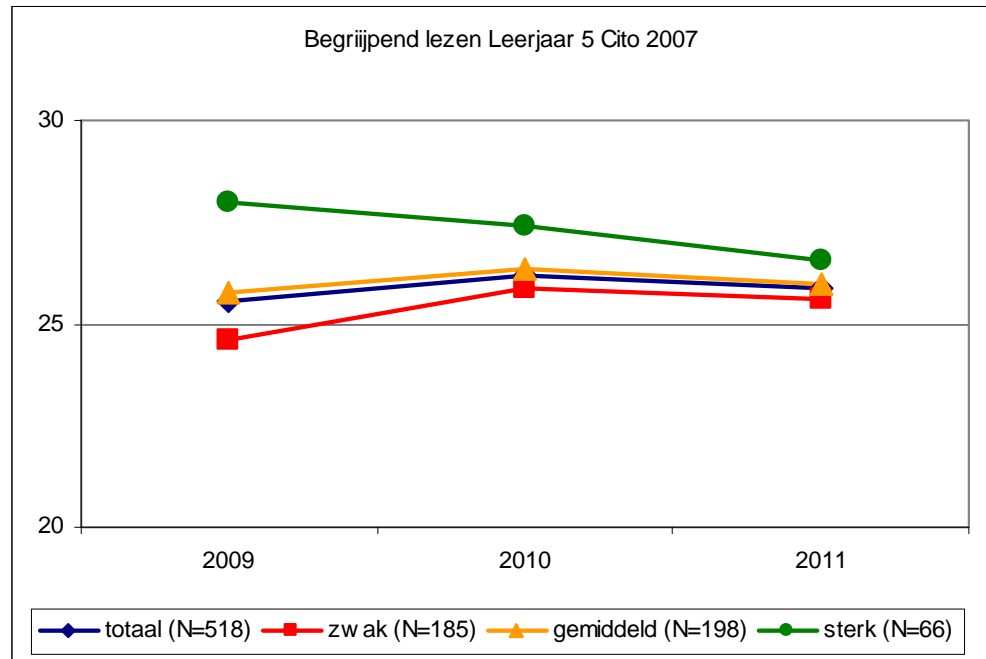
De taalsterke scholen en rekensterke scholen verbeteren in de meeste bevraagde leerjaren eveneens vaker dan dat ze verslechteren. Een uitzondering is begrijpend lezen in leerjaar 7.

Het percentage taalzwakke scholen dat op de tussentoetsen begrijpend lezen verbetert, is in alle leerjaren hoger dan of gelijk aan het percentage taalgemiddelde en/of taalsterke scholen dat op de tussentoetsen verbetert (zie bijlage II, tabel BII.5).

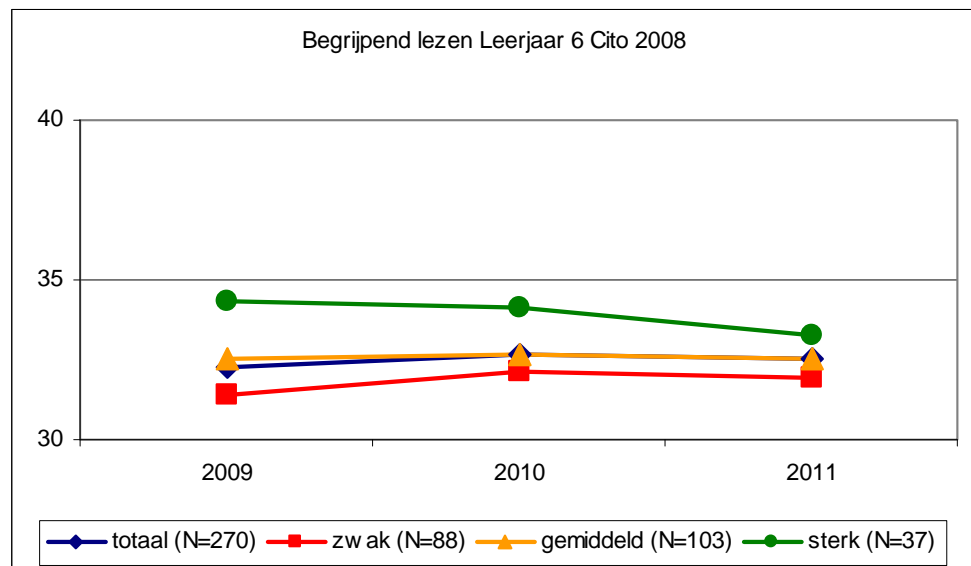
Ontwikkeling van de gemiddelde toetsscore

De figuren 2.4b tot en met 2.4d tonen de ontwikkeling van de toetsresultaten op de meest gebruikte toets(versie) begrijpend lezen, uitgesplitst naar taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen (zie bijlage II, tabel BII.6).

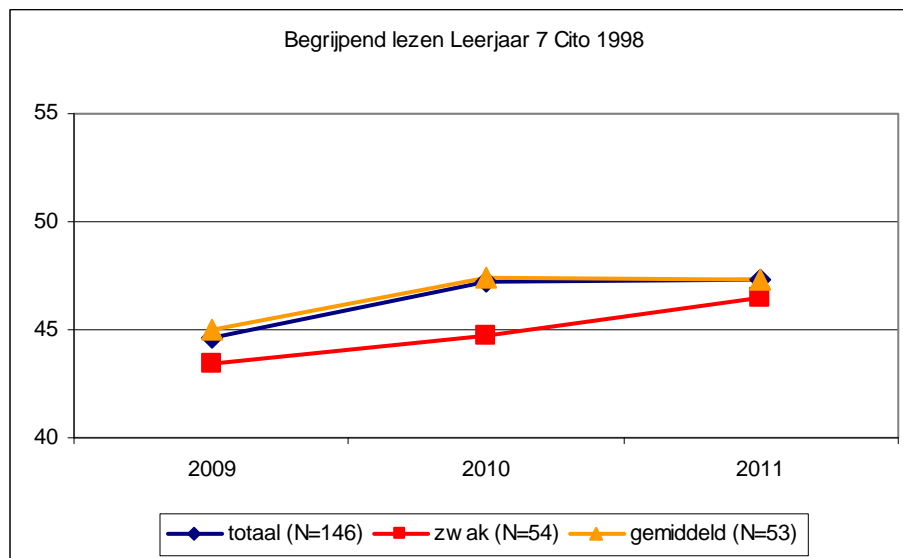
Figuur 2.4b Ontwikkeling van de toetscore begrijpend lezen leerjaar 5, uitgesplitst naar taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen (taalverbetertrajecten)



Figuur 2.4c Ontwikkeling van de toetscore begrijpend lezen leerjaar 6, uitgesplitst naar taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen (taalverbetertrajecten)



Figuur 2.4d Ontwikkeling van de toetsscore begrijpend lezen leerjaar 7, uitgesplitst naar taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen (taalverbetertrajecten)^o



^oVanwege het lage aantal scholen (<25) is de lijn 'sterk' weggelaten.

In bovenstaande figuren is te zien dat in de leerjaren 5, 6 en 7 de toetsscores van de taalzwakke en taalgemiddelde scholen zich ongeveer vergelijkbaar ontwikkelen als de toetsscore van de totale groep scholen die dezelfde toets heeft afgenomen.

Vervolgens is per leerjaar gekeken naar de verschillen in gemiddelde toetsscore tussen schooljaar 2010/2011 en schooljaar 2008/2009 van de verschillende schoolgroepen. Op één uitzondering na zijn deze verschillen niet significant (zie bijlage II, tabel BII.6). Alleen de toetsscore in leerjaar 7 van de taalzwakke scholen stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van de toetsscore in schooljaar 2008/2009 ($p < 0.1$).

2.4.7 Conclusie

De scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten verbeteren in een aantal leerjaren de scores op de tussentoetsen begrijpend lezen. Het percentage scholen dat boven de minimum inspectienorm presteert, stijgt in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Hierbij is er een opmerkelijk verschil tussen de leerjaren te zien: hoe hoger het leerjaar, hoe lager het percentage scholen dat boven de norm scoort. Ook de gemiddelde score op de meest afgenomen tussentoets begrijpend lezen leerjaar 7 stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009.

De groep taalzwakke scholen die verbetert (boven de inspectienorm gaat presteren), is in alle leerjaren groter dan de groep taalzwakke scholen die verslechtert (onder de inspectienorm gaat presteren). Het percentage taalzwakke scholen dat op de tussentoetsen begrijpend lezen verbetert, is in alle leerjaren vrijwel gelijk aan of hoger dan het percentage taalgemiddelde en taalsterke scholen dat zich verbetert. Wellicht is dit ook logisch: als taalsterke scholen al sterk presteren op de tussentoetsen, is het moeilijker om de toetsscore te verbeteren. Ook voor gemiddelde scholen kan dit lastig zijn.

De tussentoetsscores begrijpend lezen van de taalzwakke en taalgemiddelde scholen ontwikkelen zich ongeveer vergelijkbaar als die van de totale groep scholen. De toetsscore begrijpend lezen leerjaar 7 van de taalzwakke scholen stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009.

2.5 Taalverbetertrajecten en de Cito Eindtoets

2.5.1 Inleiding

Deze paragraaf geeft antwoord op de volgende analysevragen:

- *In hoeverre verbetert leerjaar 8?*
- *Hoeveel stijgt/daalt de gemiddelde Cito Eindtoetsscore van de groep scholen die deelneemt aan de taalverbetertrajecten vergeleken met de groep scholen die niet deelneemt aan de taalverbetertrajecten?*
- *Zijn er verschillen tussen taalzwakke en taalsterke scholen in de ontwikkeling van de toetsresultaten?*

De totaalscore wordt hierbij als uitgangspunt genomen, omdat een vergelijking van de aparte taalscore over drie schooljaren niet mogelijk is (zie paragraaf 1.6).

2.5.2 Ontwikkeling van de gemiddelde eindtoetsscores

In tabel 2.5a staan de Cito Eindtoetsscores (totaalscore) van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten en van de scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten. Drie schooljaren worden weergegeven.

De uitgangspositie van beide groepen is niet hetzelfde. Het percentage taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen is niet gelijk.

Tabel 2.5a Vergelijking Cito Eindtoetsresultaten tussen de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011

		Taalverbetertrajecten	Geen deelname aan de verbetertrajecten
Jaar	Toets, versie	Toetsscore (n)	Toetsscore (n)
Leerjaar 8			
2010/2011	Cito Eindtoets (totaalscore)	535,0 (986) * ¹ / ^{*2}	535,4 (4006) * ¹ / ^{*2}
2009/2010	Cito Eindtoets (totaalscore)	534,8 (986)	535,3 (4.006)
2008/2009	Cito Eindtoets (totaalscore)	534,3 (986)	535,2 (4.006)

* significant $p < 0.1$

¹ significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2008/2009; ² significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2009/2010

Tabel 2.5a laat zien dat bij de start van de verbetertrajecten de gemiddelde Cito Eindtoetsscore van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten, bijna een punt lager is dan de gemiddelde Cito Eindtoetsscore van de scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten (534,3 tegenover 535,2).

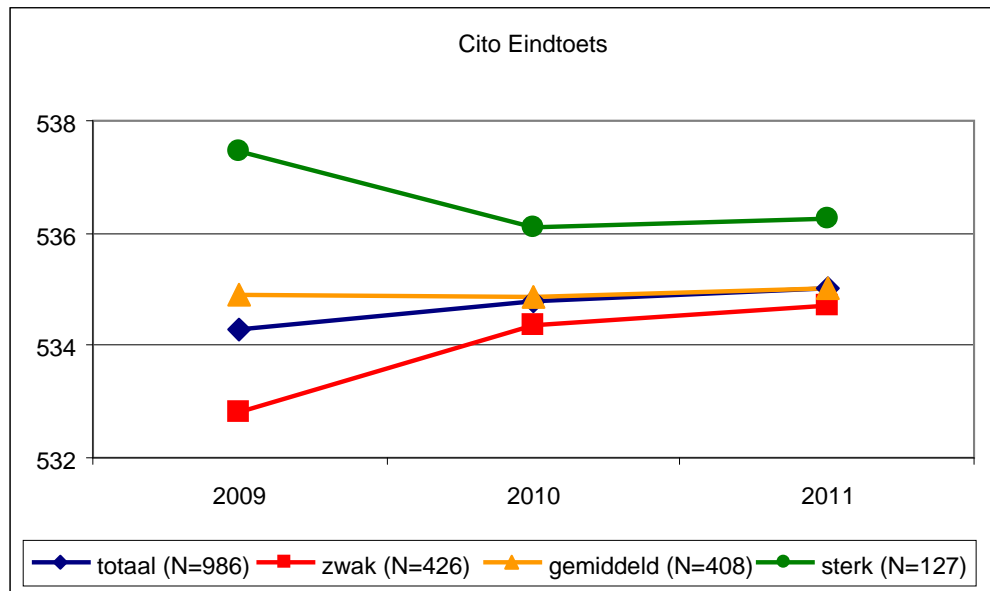
De Cito Eindtoetsscore van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten stijgt significant ($p < 0.1$) van 534,3 in schooljaar 2008/2009 naar 535,0 in schooljaar 2010/2011. De Cito Eindtoetsscore van de niet-deelnemende scholen stijgt in schooljaar 2010/ 2011 (535,4) enigszins ten opzichte van schooljaar 2008/2009 (535,2). Dit verschil is eveneens significant ($p < 0.1$). Het verschil tussen de Cito Eindtoetsscore van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten en de Cito

Eindtoetscores van niet-deelnemende scholen is daarmee in schooljaar 2010/2011 nog maar 0.4 punt.

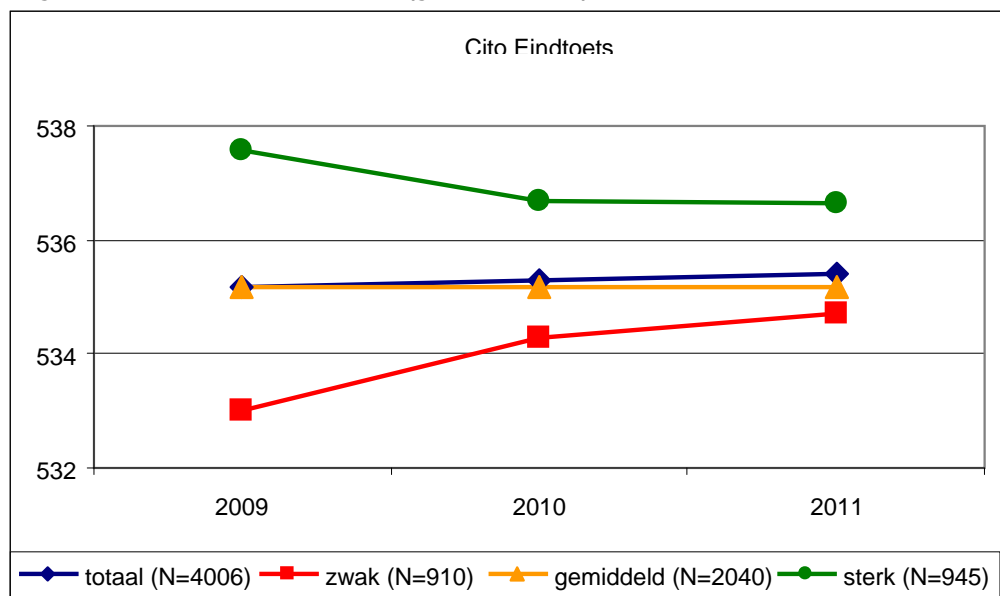
2.5.3 Taalzwakke en taalsterke scholen

De Cito Eindtoetscore van beide groepen scholen is uitgesplitst naar taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen. Bij deze categorisering is schooljaar 2008/2009 als uitgangspunt genomen. Een voordeel is dat de startwaarden in schooljaar 2008/2009 van de groep scholen die deelneemt aan de taalverbetertrajecten en de groep scholen die niet deelneemt aan de verbetertrajecten op een gelijk niveau liggen (zie bijlage II, tabel BII.7).

Figuur 2.5a Ontwikkeling van de Cito Eindtoetscore (totaal), uitgesplitst naar taalzwakke, taalgemiddelde en taalsterke scholen (taalverbetertrajecten)



Figuur 2.5b Ontwikkeling van de Cito Eindtoetscore (totaal), uitgesplitst naar taalzwakke, taalgemiddelde en taalsterke scholen (geen deelname)



De figuren 2.5a en 2.5b laten ongeveer eenzelfde beeld zien. De Cito Eindtoetscore van de taalzwakke scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten stijgt van 532,8 in schooljaar 2008/2009 naar 534,7 in schooljaar 2010/2011. De taalzwakke scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten hebben relatief een iets hogere startwaarde in schooljaar 2008/2009 (533,0), maar de Cito Eindtoetscore stijgt eveneens naar 534,7 in schooljaar 2010/2011. In beide gevallen is de stijging significant ($p < 0.1$).

Voor zowel de taalsterke scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten als de taalsterke scholen die niet deelnemen, blijkt het echter lastig om het hogere niveau vast te houden (zie bijlage II, tabel BII.7). Hier lijkt een plafondeffect een rol te spelen. Het kan voor scholen die al hoog presteren lastig zijn om een even hoge of nog hogere toetscore te behalen. Evenzo is er voor scholen die laag presteren meer verbetering mogelijk (regressie naar het gemiddelde).

2.5.4 Conclusie

De totaalscore op de Cito Eindtoets in schooljaar 2010/2011 van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten stijgt significant ten opzichte van de totaalscore in schooljaar 2008/2009. De toetscore van de taalzwakke scholen stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Voor de taalsterke scholen blijkt het echter lastig om het hogere niveau vast te houden. Een vergelijkbaar beeld is te zien bij de scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten: ook hier verbeteren de taalzwakke scholen zich en hebben de taalsterke scholen moeite het niveau vast te houden.

3 Leerprestaties: rekenverbetertrajecten

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk presenteert de toetsresultaten van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten. De vraag of scholen zich ten opzichte van voorgaande schooljaren verbeteren, staat hierbij centraal.

Eerst wordt de ontwikkeling van de rekenzwakke en rekensterke scholen geanalyseerd. Vervolgens worden de tussentoetsresultaten voor rekenen beschreven en ten slotte de ontwikkeling op de Cito Eindtoets. Voor meer achtergrondinformatie over de analyses wordt verwezen naar de onderzoeksopzet in hoofdstuk 1.

Voor de analyses op de leerprestaties zijn alleen die scholen meegenomen die in schooljaar 2010/2011 deel uitmaken van het deelnemersbestand van de monitor. Scholen die inmiddels zijn afgehaakt, zijn dus niet meegenomen in de vergelijkende analyses.

3.2 Rekenzwak, gemiddeld en rekensterk

Deze paragraaf beantwoordt de volgende analysevraag:

Hoeveel van de deelnemende rekenzwakke scholen verbeteren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009 en zijn niet meer rekenzwak?

Een school die in schooljaar 2008/2009 rekenzwak was, hoeft dit in andere schooljaren niet meer te zijn. In de tabellen 3.2a en 3.2b is te zien hoe de scholen die in schooljaar 2010/2011 deelnemen aan de rekenverbetertrajecten en de scholen die niet deelnemen zich ontwikkelen ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Alleen scholen waarvan zowel in schooljaar 2008/2009 als in schooljaar 2010/2011 bekend is of ze rekenzwak, gemiddeld of rekensterk zijn, zijn in de analyse meegenomen. De tabellen laten zien dat de uitgangspositie van beide groepen niet hetzelfde is wat betreft het percentage rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen in schooljaar 2008/2009.

Tabel 3.2a Ontwikkeling rekenzwakke en rekensterke scholen (rekenverbetertrajecten)^o

		Rekenzwak 2010/2011	Gemiddeld 2010/2011	Rekensterk 2010/2011	Totaal ^{oo}	Totaal 2008/2009
Rekenzwak 2008/2009	% (n)	45 (103)	48 (111)	7 (16)	100 (230)	57 (230)
Gemiddeld 2008/2009	% (n)	21 (27)	64 (83)	15 (20)	100 (130)	32 (130)
Rekensterk 2008/2009	% (n)	5 (2)	30 (13)	65 (28)	100 (43)	11 (43)
Totaal 2010/2011	% (n)	33 (132)	51 (207)	16 (64)	100 (403)	100 (403)

^o In deze tabel gaat het alleen om scholen die in schooljaar 2010/2011 (nog) deel uitmaken van het deelnemersbestand en niet om scholen die in de loop van het traject zijn afgevallen.

^{oo} Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten en die in schooljaar 2008/2009 rekenzwak waren, is 45 procent van de scholen in schooljaar 2010/2011 ook rekenzwak, 48 procent is gemiddeld en 7 procent is rekensterk geworden (tabel 3.2a). Van de scholen die in schooljaar 2008/2009 rekensterk waren, is 65 procent nog steeds rekensterk, 30 procent is gemiddeld en 5 procent is inmiddels rekenzwak geworden.

In tabel 3.2b staat weergegeven hoe de scholen die in schooljaar 2010/2011 niet deelnemen aan de verbetertrajecten zich ontwikkelen ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Ook in deze groep gaat het dus om scholen waarvan bepaald kan worden of ze in de schooljaren 2008/2009 en 2010/2011 rekenzwak, gemiddeld of rekensterk zijn.

Tabel 3.2b Ontwikkeling rekenzwakke en rekensterke scholen (geen deelname aan de verbetertrajecten)

		Rekenzwak 2010/2011	Gemiddeld 2010/2011	Rekensterk 2010/2011	Totaal ^o	Totaal 2008/2009
Rekenzwak 2008/2009	% (n)	42 (386)	49 (455)	9 (83)	100 (924)	23 (924)
Gemiddeld 2008/2009	% (n)	14 (271)	69 (1.379)	18 (350)	100 (2.000)	50 (2.000)
Rekensterk 2008/2009	% (n)	3 (33)	35 (368)	61 (638)	100 (1.039)	26 (1.039)
Totaal 2010/2011	% (n)	17 (690)	56 (2.202)	27 (1.071)	100 (3.963)	100 (3.963)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Wat betreft de ontwikkeling van de scholen die in schooljaar 2008/2009 rekenzwak waren, is te zien dat de percentages in beide tabellen ongeveer overeenkomen.

Wat grotere verschillen tussen deelnemende en niet-deelnemende scholen zijn te zien in de ontwikkeling van scholen die in schooljaar 2008/2009 gemiddeld of rekensterk waren. Een voorbeeld met betrekking tot de scholen die in schooljaar 2008/2009 gemiddeld waren: in schooljaar 2010/2011 zijn van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten relatief meer scholen rekenzwak geworden dan van de niet-deelnemende scholen (21 procent tegenover 14 procent). In de groep scholen die niet deelneemt aan de verbetertrajecten zijn er juist meer scholen gemiddeld gebleven (69 procent, tegenover 64 procent van de deelnemende scholen).

Opgemerkt moet worden dat de uitgangssituatie van beide groepen (deelname versus geen deelname) anders is, waardoor de groepen niet helemaal vergelijkbaar zijn. In schooljaar 2008/2009 is 57 procent van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten rekenzwak; van de scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten is 23 procent van de scholen in schooljaar 2008/2009 rekenzwak. In schooljaar 2010/2011 is 33 procent van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten rekenzwak en van de niet-deelnemende scholen 17 procent. In de groep 'deelname' heeft dus een grotere verschuiving plaatsgevonden van rekenzwak in schooljaar 2008/2009 naar gemiddeld en rekensterk in schooljaar 2010/2011 dan in de groep 'geen deelname'.

3.3 Rekenen

3.3.1 Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de leerprestaties op het vakgebied 'rekenen'. Achtereenvolgens worden de volgende analysevragen beantwoord:

- *Hoeveel procent van de scholen presteert in schooljaar 2010/2011 onder dan wel boven de inspectienorm en hoe is de ontwikkeling ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010?*
- *Hoeveel scholen wisselen van toets? Zijn er verschillen tussen scholen die van toets wisselen en scholen die dezelfde toets hanteren in de ontwikkeling van de toetsresultaten?*
- *In hoeverre verbeteren de jaargroepen in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010: hoeveel stijgt de gemiddelde toetsscore 1 2?*
- *Zijn er verschillen tussen rekenzwakke en rekensterke scholen in de ontwikkeling van de toetsresultaten?*

Voor achtergrondinformatie over de analysemethoden wordt verwezen naar de onderzoeksopzet in hoofdstuk 1.

3.3.2 Leerprestaties onder of boven de norm

In tabel 3.3a staat weergegeven hoeveel procent van de scholen onder dan wel boven de minimum inspectienorm presteert in de verschillende leerjaren. Ook scholen die niet ieder jaar een toets of niet ieder jaar dezelfde toets(versie) afnemen, zijn in de tabel opgenomen. Voorwaarden zijn dat de school een valide waarde heeft ingevuld die kan worden vergeleken met een norm en dat de school in schooljaar 2010/2011 nog deel uitmaakt van het deelnemersbestand.

^{1 2} Berekend over alle scholen die drie schooljaren deelnemen aan de rekenverbetertrajecten en drie jaar dezelfde toets afnemen.

Tabel 3.3a Percentage scholen dat onder of boven de norm presteert voor rekenen/wiskunde in de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 (rekenverbetertrajecten)

Rekenen	Aantal scholen	Onder de norm % (n)	Boven de norm % (n)
Leerjaar 4			
2010/2011	474	9 (42)	91 (432)
2009/2010	492	13 (64)	87 (428)
2008/2009	290	23 (67)	77 (223)
Leerjaar 5			
2010/2011	476	9 (44)	91 (432)
2009/2010	492	12 (61)	88 (431)
2008/2009	295	21 (63)	79 (232)
Leerjaar 6			
2010/2011	476	9 (41)	91 (435)
2009/2010	491	13 (62)	87 (429)
2008/2009	299	16 (49)	84 (250)
Leerjaar 7			
2010/2011	474	10 (48)	90 (426)
2009/2010	488	16 (77)	84 (411)
2008/2009	210	22 (46)	78 (164)

Tabel 3.3a laat zien dat in alle leerjaren in schooljaar 2010/2011 meer scholen boven de inspectienorm presteren dan in de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010. Over de schooljaren heen is er een stijgende lijn te zien in het percentage scholen dat boven de minimum inspectienorm presteert.

3.3.3 Ontwikkeling ten opzichte van de norm

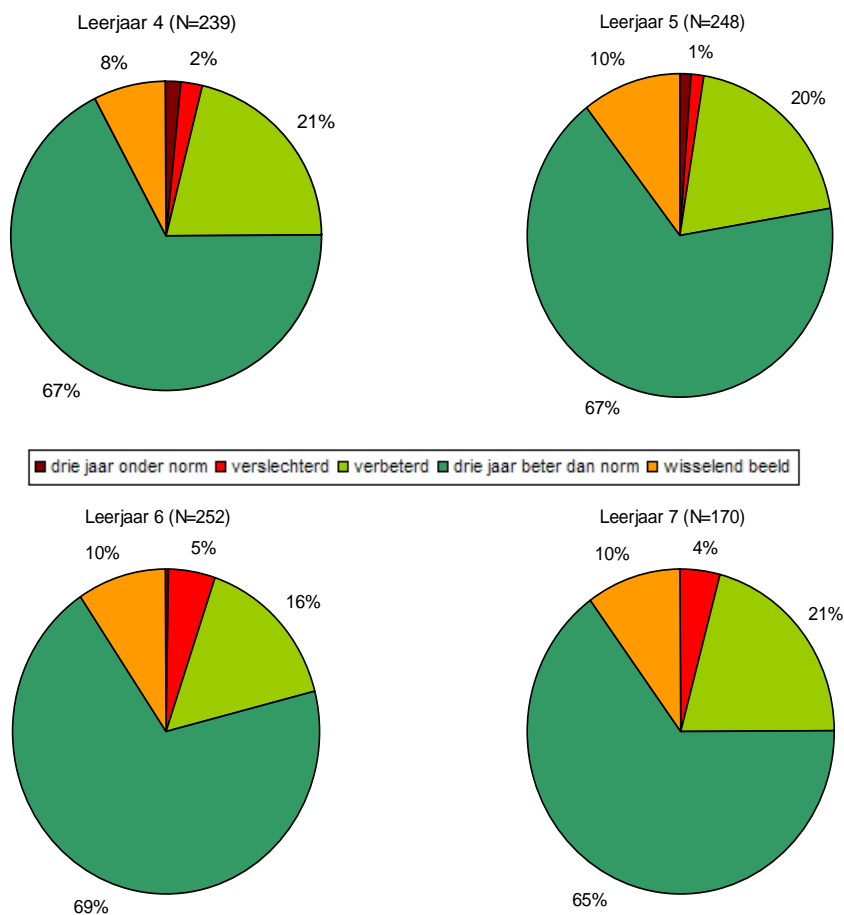
Voor de scholen die alle drie de jaren hebben deelgenomen aan de rekenverbetertrajecten, is onderzocht of ze ten opzichte van vorige jaren:

- verbeteren (eerst onder dan boven de norm presteren);
- verslechteren (eerst boven dan onder de norm presteren);
- in alle drie de jaren onder de norm presteren;
- in alle drie de jaren boven de norm presteren;
- een wisselend beeld geven (wisselend onder dan wel boven de norm presteren, bijvoorbeeld ++, --) (zie ook paragraaf 1.6).

Alleen scholen die alle schooljaren voor het betreffende leerjaar een toets hebben afgenomen, zijn in de analyse meegenomen.

In figuur 3.3a staan de resultaten weergegeven van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten.

Figuur 3.3a Vergelijking van de toetscore rekenen over de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 per leerjaar (rekenverbetertrajecten)



Te zien is dat in alle leerjaren het percentage scholen dat verbetert groter is dan het percentage scholen dat verslechtert. Het percentage scholen dat verbetert is in bijna alle gemeten leerjaren 20 of 21 procent, behalve in leerjaar 6 (16 procent). In alle leerjaren is het percentage scholen dat verslechtert gelijk aan of lager dan 5 procent.

Ongeveer twee derde (of iets meer) van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten, presteert in alle drie de metingen boven de minimum inspectienorm. Het percentage scholen dat in alle drie de metingen onder de norm scoort, is in alle leerjaren minimaal (0, 1 of 2 procent). Ondanks dat deze scholen onder de norm presteren, kunnen ze bij de derde meting een hogere toetscore hebben gehaald dan bij de nulmeting, maar dat is dan niet uit deze analyse af te leiden.

3.3.4 Leerresultaten en toetswisseling

Een fors aantal scholen dat deelneemt aan de rekenverbetertrajecten wisselt in de schooljaren 2009/2010 of 2010/2011 van toets ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Van de scholen die zijn meegenomen in de analyse 'boven de norm/onder de norm' zijn dat in leerjaar 4 134 scholen, in leerjaar 5 155 scholen, in leerjaar 6 163 scholen en in leerjaar 7 133 scholen (zie bijlage III, tabel BIII.1). De resultaten van de scholen die van toets wisselen komen bij de analyse 'boven/onder de norm' grotendeels overeen met die van de scholen die niet van toets wisselen.

In alle leerjaren zijn er zowel bij de scholen die van toets wisselen als bij de scholen die niet van toets wisselen meer scholen die verbeteren (boven de norm gaan presteren) dan scholen die verslechteren (onder de norm gaan presteren). In zowel de groep die van toets wisselt als de groep die dezelfde toets hanteert, presteren de meeste scholen in alle drie de metingen boven de minimum inspectienorm. Het percentage scholen dat in alle drie de metingen onder de norm presteert, is voor zowel de scholen die dezelfde toets hanteren als de scholen die van toets wisselen in alle leerjaren minimaal (0, 1 of 2 procent).

3.3.5 *Ontwikkeling van de gemiddelde toetsscore*

Gekeken is of de gemiddelde toetsscore van de scholen die in de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 *dezelfde* toets afnemen, verbetert. Als uitgangspunt wordt de toets genomen die de meeste scholen alle drie de schooljaren afnemen, namelijk de Citotoets Rekenen/Wiskunde, nieuwe versie – afname eindperiode. In leerjaar 4 nemen 108 scholen deze toets alle drie de jaren af, in leerjaar 5 zijn dat 93 scholen, in leerjaar 6 zijn dat 77 scholen en in leerjaar 7 gaat het om 28 scholen.

Tabel 3.3b Vergelijking gemiddelde toetsscores rekenen/wiskunde van scholen die in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 dezelfde toets(versie) afnemen (rekenverbetertrajecten)

Jaar	Toets, versie	Gemiddelde score (n)
------	---------------	----------------------

Leerjaar 4

2010/2011	Citotoets Rekenen/Wiskunde versie 2005 E4 - afname eindperiode	62,2 (108)*¹
2009/2010	Citotoets Rekenen/Wiskunde versie 2005 E4 - afname eindperiode	60,7 (108)
2008/2009	Citotoets Rekenen/Wiskunde versie 2005 E4 - afname eindperiode	57,9 (108)

Leerjaar 5

2010/2011	Citotoets Rekenen/Wiskunde versie 2006 E5 - afname eindperiode	79,2 (93)*¹/²
2009/2010	Citotoets Rekenen/Wiskunde versie 2006 E5 - afname eindperiode	77,6 (93)
2008/2009	Citotoets Rekenen/Wiskunde versie 2006 E5 - afname eindperiode	76,1 (93)

Leerjaar 6

2010/2011	Citotoets Rekenen/Wiskunde versie 2007 E6 - afname eindperiode	91,3 (77)*¹/²
2009/2010	Citotoets Rekenen/Wiskunde versie 2007 E6 - afname eindperiode	88,6 (77)
2008/2009	Citotoets Rekenen/Wiskunde versie 2007 E6 - afname eindperiode	87,5 (77)

Leerjaar 7

2010/2011	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2008 E7 - afname eindperiode	101,5 (28)
2009/2010	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2008 E7 - afname eindperiode	102,4 (28)
2008/2009	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2008 E7 - afname eindperiode	99,9 (28)

* significant $p < 0.1$

¹ significant verschil tussen de toetsjaren 2010/2011 en 2008/2009; ² significant verschil tussen de toetsjaren 2010/2011 en 2009/2010

Tabel 3.3b laat zien dat in de leerjaren 4, 5 en 6 de toetsscores in schooljaar 2010/2011 significant verbeteren ten opzichte van de toetsscores in schooljaar 2008/2009 ($p < 0.1$). In leerjaar 4 en 5 verbeteren ze ook significant ten opzichte van de toetsscore in schooljaar 2009/2010 ($p < 0.1$). In leerjaar 7 is het verschil tussen de toetsscores in de verschillende schooljaren niet significant.

Er zijn geen gemiddelde toetsscores beschikbaar van toetsen die relatief minder vaak zijn afgenomen. Het aantal scholen dat drie jaar de betreffende toetsen heeft afgenomen, is kleiner dan 25 (zie bijlage III, tabel BIII.2).

3.3.6 Rekenzwakke en rekensterke scholen

De toetsresultaten rekenen van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten zijn uit te splitsen naar de resultaten van rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen. Bij deze uitsplitsing vallen een aantal scholen af, omdat niet van alle scholen bekend is of ze rekenzwak, gemiddeld of rekensterk zijn.

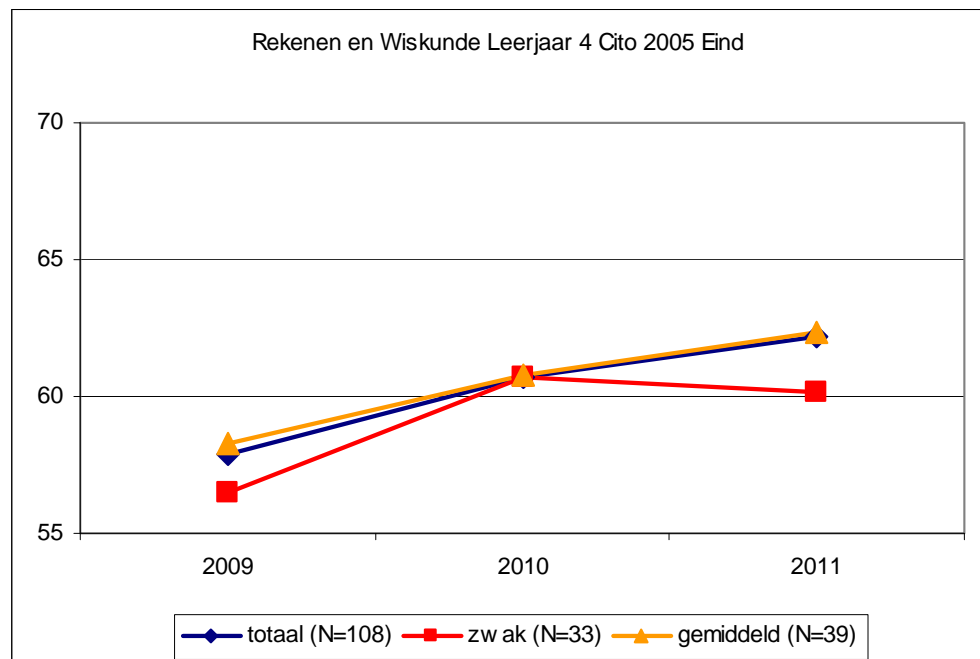
Leerprestaties onder of boven de norm en ontwikkeling ten opzichte van de norm

Het percentage rekenzwakke scholen dat verbetert (boven de minimum inspectienorm gaat presteren) is in de leerjaren 4, 5, 6 en 7 groter dan of ongeveer gelijk aan het percentage gemiddelde en rekensterke scholen dat verbetert. De groep rekenzwakke scholen die verbetert, is in alle leerjaren groter dan de groep rekenzwakke scholen die verslechtert (zie bijlage III, tabel BIII.3).

Ontwikkeling van de gemiddelde toetsscore

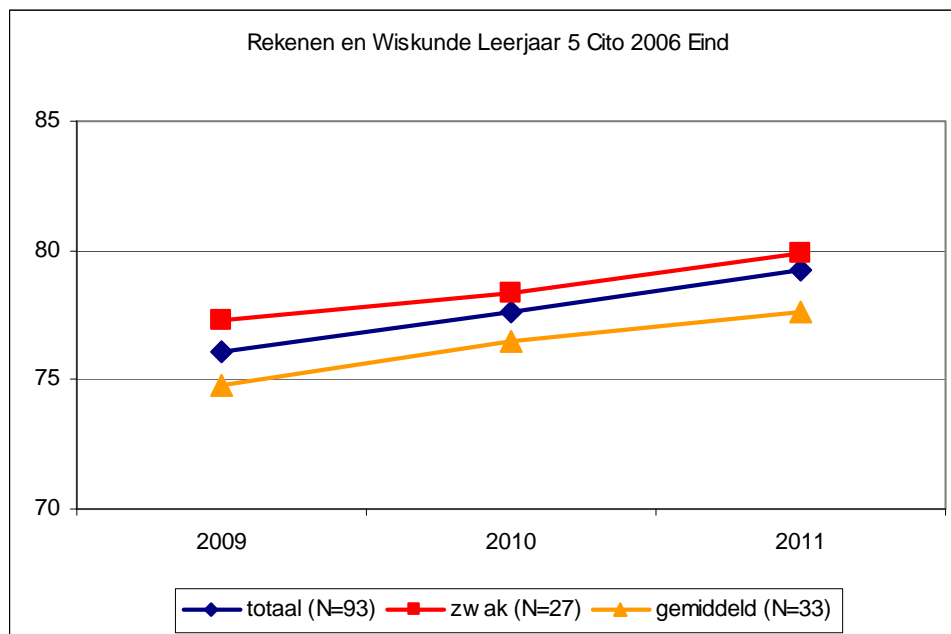
Gekeken is naar de ontwikkeling van de gemiddelde toetsscores rekenen (Rekenen/Wiskunde, nieuwe versie) van de rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen die deelnemen aan een rekenverbetertrajecten (figuren 3.3b en 3.3c). Alleen de grafieken van leerjaar 4 en 5 worden getoond, omdat in de andere leerjaren de categorieën onvoldoende gevuld zijn ($n < 25$).

Figuur 3.3b Ontwikkeling van de toetsscore rekenen/wiskunde leerjaar 4, uitgesplitst naar rekenzwakke en gemiddelde scholen (rekenverbetertrajecten) °



° Vanwege het lage aantal scholen (< 25) is de lijn 'sterk' weggelaten.

Figuur 3.3c Ontwikkeling van de toetsscore rekenen/wiskunde leerjaar 5, uitgesplitst naar rekenzwakke en gemiddelde scholen (rekenverbetertrajecten) °



° Vanwege het lage aantal scholen (<25) is de lijn 'sterk' weggelaten.

De toetsscore rekenen van de rekenzwakke en gemiddelde scholen ontwikkelt zich ongeveer hetzelfde als die van de totale groep scholen. Opvallend is dat in leerjaar 5 de toetsscores van de rekenzwakke scholen boven die van de andere scholen liggen. Het aantal rekenzwakke scholen is echter vrij laag (n=27), waardoor de toetsscore snel kan fluctueren als gevolg van een of enkele uitschieters.

De toetsscore in leerjaar 4 van de taalzwakke scholen stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van de toetsscore in schooljaar 2008/2009 ($p < 0.1$). De overige verschillen tussen de toetsscores in de verschillende schooljaren van de gemiddelde en rekenzwakke scholen, zoals deze te zien zijn in de grafieken, zijn niet significant (zie bijlage III, tabel BIII.4).

3.3.7 Conclusie

De scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten verbeteren de toetsresultaten in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Het percentage scholen dat boven de minimum inspectienorm presteert, neemt in alle leerjaren toe en er zijn meer scholen die verbeteren (boven de norm gaan presteren) dan scholen die verslechteren (onder de norm gaan presteren). De gemiddelde toetsscore op de meest afgenomen rekentoetsen leerjaar 4, 5 en 6 stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009.

De groep rekenzwakke scholen die verbetert, is in alle leerjaren groter dan de groep rekenzwakke scholen die verslechtert. Het percentage rekenzwakke scholen dat op de tussentoetsen rekenen verbetert, is in alle bevroegde leerjaren vrijwel gelijk aan of hoger dan het percentage gemiddelde en rekensterke scholen dat zich verbetert. Wellicht is dit ook logisch: als rekensterke scholen al sterk presteren op de tussentoetsen, is het moeilijker om de toetsscore te verbeteren. Ook voor gemiddelde scholen kan dit lastig zijn.

De toetsscores rekenen van de rekenzwakke en gemiddelde scholen lijken zich ongeveer vergelijkbaar te ontwikkelen als die van de totale groep scholen.

De toetscore leerjaar 4 van de rekenzwakke scholen stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009.

3.4 Rekenverbetertrajecten en de Cito Eindtoets

3.4.1 Inleiding

Deze paragraaf beantwoordt de volgende analysevragen:

- *In hoeverre verbetert leerjaar 8?*
- *Hoeveel stijgt/daalt de gemiddelde Cito Eindtoetscore van de groep scholen die deelneemt aan de rekenverbetertrajecten vergeleken met de groep scholen die niet deelneemt aan de rekenverbetertrajecten?*
- *Zijn er verschillen tussen rekenzwakke en rekensterke scholen in de ontwikkeling van de toetsresultaten?*

De totale Cito Eindtoetscore wordt hierbij als uitgangspunt genomen, omdat een vergelijking van de aparte rekenscore over drie schooljaren niet mogelijk is (zie paragraaf 1.6).

3.4.2 Ontwikkeling van de gemiddelde eindtoetscore

In tabel 3.4a staan de Cito Eindtoetscores van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten en van de scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten. Drie schooljaren worden weergegeven.

De uitgangspositie van beide groepen is niet gelijk. Het percentage rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen verschilt.

Tabel 3.4a Vergelijking Cito Eindtoetsresultaten tussen de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011

		Deelname rekenverbetertrajecten	Geen deelname aan de verbetertrajecten
Jaar	Toets, versie	Gemiddelde score (n)	Gemiddelde score (n)
Leerjaar 8			
2010/2011	Cito Eindtoets (totaalscore)	534,7 (396) * ¹	535,4 (4006) * ¹ / ²
2009/2010	Cito Eindtoets (totaalscore)	534,6 (396)	535,3 (4006)
2008/2009	Cito Eindtoets (totaalscore)	534,1 (396)	535,2 (4006)

* significant $p < 0.1$

¹ significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2008/2009; ² significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2009/2010

Tabel 3.4a laat zien dat bij de start van de rekenverbetertrajecten in schooljaar 2008/2009 de gemiddelde Cito Eindtoetscore van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten (534,1) ruim een punt lager ligt dan de gemiddelde Cito Eindtoetscore van de scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten (535,2).

De Cito Eindtoetscore van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten stijgt significant ($p < 0.1$) van 534,1 in schooljaar 2008/2009 naar 534,7 in schooljaar 2010/2011. De Cito Eindtoetscore van de niet-deelnemende scholen lijkt in

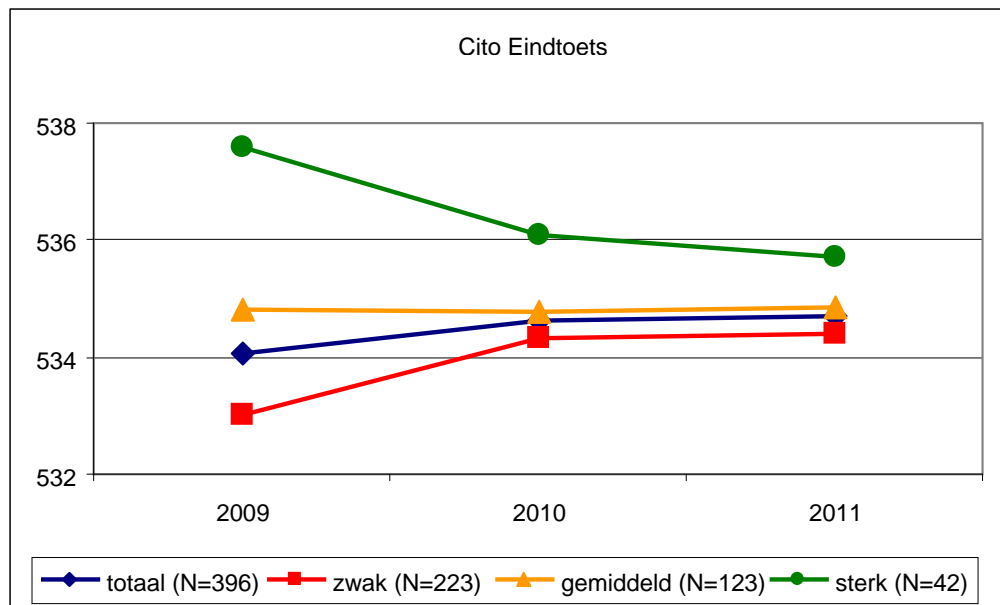
schooljaar 2010/2011 (535,4) weinig te verschillen van de toetscore in schooljaar 2008/2009 (535,2). Dit verschil is wel significant ($p < 0.1$).

Het verschil tussen de Cito Eindtoetscore van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten en die van de niet-deelnemende scholen is daarmee in schooljaar 2010/2011 nog 0.7 punt.

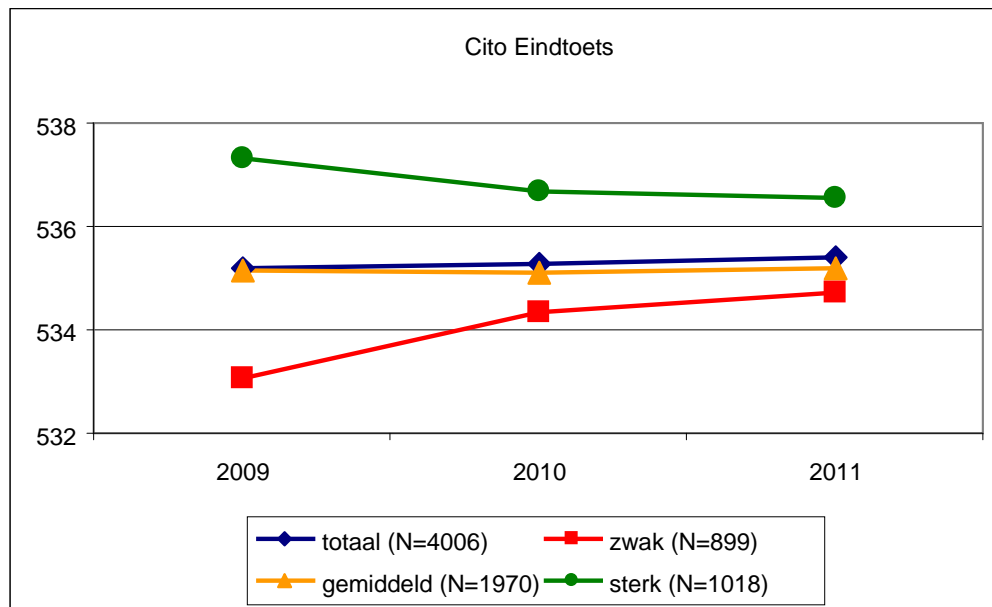
3.4.3 Rekenzwakke en rekensterke scholen

De totale Cito Eindtoetscore van de scholen is uitgesplitst naar de Cito Eindtoetscores van rekenzwakke, rekengemiddelde en rekensterke scholen. Een voordeel van deze analyse is dat de startwaarden in schooljaar 2008/2009 van de verschillende groepen meer gelijk komen te liggen (zie bijlage III, tabel BIII.5).

Figuur 3.4a Ontwikkeling van de Cito Eindtoetscore (totaal), uitgesplitst naar rekenzwakke, rekengemiddelde en rekensterke scholen (rekenverbetertrajecten).



Figuur 3.4b Ontwikkeling van de Cito Eindtoetscore (totaal), uitgesplitst naar rekenzwakke, rekengemiddelde en rekensterke scholen (geen deelname aan de verbetertrajecten).



Figuur 3.4a laat zien dat de toetscore van de rekenzwakke scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten stijgt van 533,0 in schooljaar 2008/2009 naar 534,4 in schooljaar 2010/2011. Figuur 3.4b laat zien dat de rekenzwakke scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten in schooljaar 2008/2009 ongeveer eenzelfde startwaarde (533,1) hebben. Ze laten relatief een iets grotere stijging zien van de toetscore in schooljaar 2010/2011 (534,7). In beide groepen is de stijging van de toetscore van de rekenzwakke scholen significant ($p < 0.1$) (zie bijlage III, tabel BIII.5).

In beide groepen lukt het de rekensterke scholen niet om hun niveau vast te houden. Hier lijkt een plafondeffect een rol te spelen. Het kan voor scholen die al hoog presteren lastig zijn om een even hoge of nog hogere toetscore te behalen. Evenzo is er voor scholen die laag presteren meer verbetering mogelijk (regressie naar het gemiddelde).

3.4.4 Conclusie

De Cito Eindtoetscore van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten stijgt significant van 534,1 in schooljaar 2008/2009 naar 534,7 in schooljaar 2010/2011.

De toetscore van de rekenzwakke scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Het lukt de rekensterke scholen niet om hun niveau vast te houden. Deze resultaten komen ook naar voren bij de Cito Eindtoetscores van scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten: ook hier verbeteren de rekenzwakke scholen zich en hebben rekensterke scholen moeite hun niveau vast te houden.

4 Schoolbeleid en verbetermaatregelen: taalverbetertrajecten

4.1 Inleiding

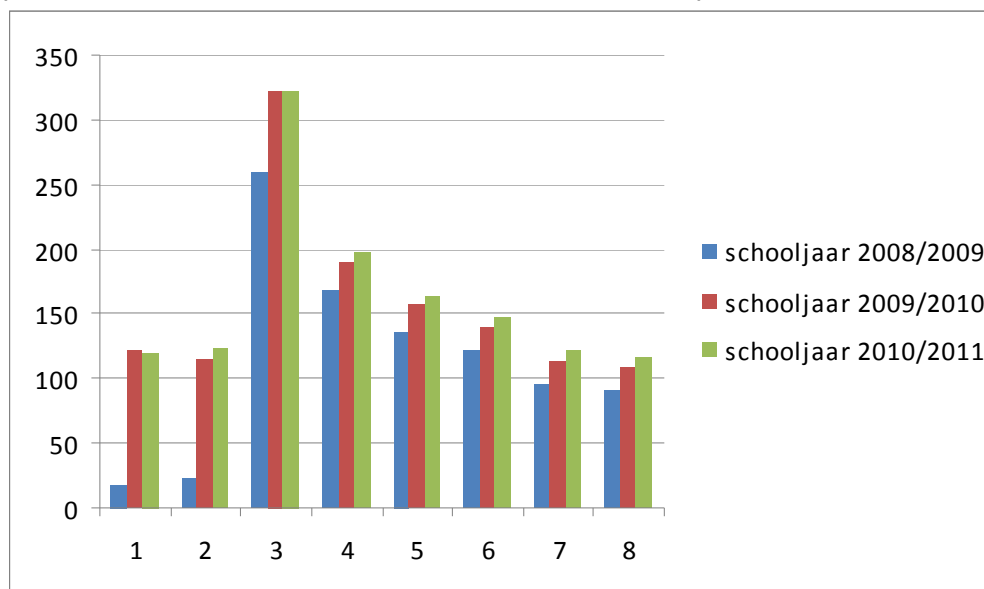
Dit hoofdstuk presenteert de gegevens over het taalbeleid en de verbetermaatregelen van scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten. De resultaten betreffen drie schooljaren: 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011. De vragenlijst die in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 is afgenomen, is iets anders opgebouwd dan de vragenlijst van 2008/2009. In de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 zijn er meer diepgaande vragen gesteld over het taalbeleid, met name over de genomen verbetermaatregelen en de gestelde doelen. Niet alle resultaten zijn dus goed met elkaar te vergelijken.

4.2 Taalonderwijs

Lestijd

De scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten hebben in de vragenlijst aangegeven hoeveel tijd (minuten) ze per week en per leerjaar inroosteren voor technisch lezen en begrijpend lezen.

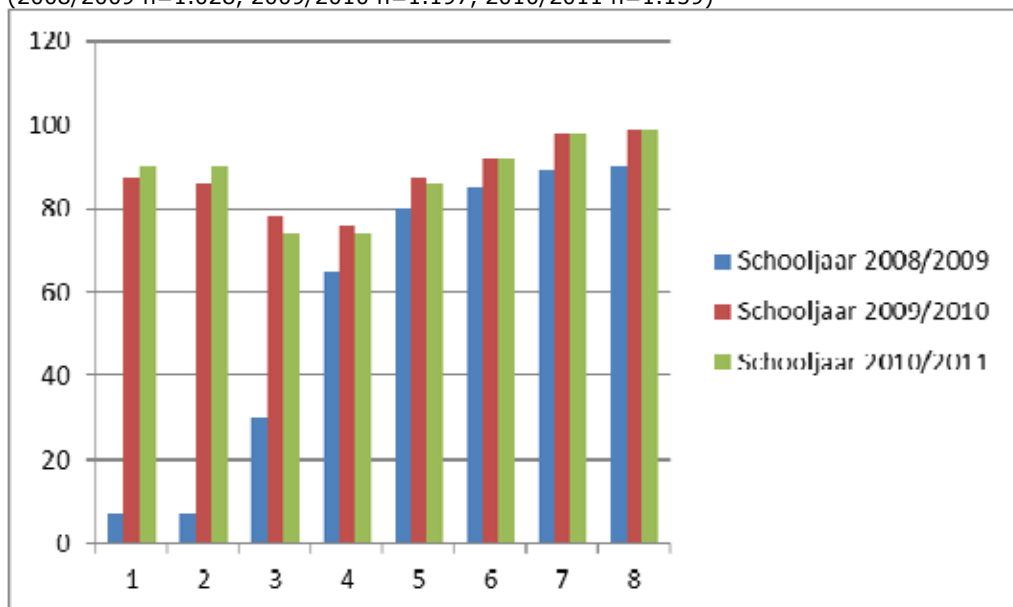
Figuur 4.2a Aantal minuten dat gemiddeld per week wordt ingeroosterd voor technisch lezen (2008/2009 n=1.028, 2009/2010 n=1.197, 2010/2011 n=1.159)



Figuur 4.2a laat zien dat in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 in alle leerjaren het aantal minuten dat wordt ingeroosterd voor technisch lezen is uitgebreid ten opzichte van schooljaar 2008/2009.

Net als in de voorgaande schooljaren besteden scholen in schooljaar 2010/2011 de meeste tijd aan technisch lezen in leerjaar 3. Deze leertijd is toegenomen van 259 minuten per week in schooljaar 2008/2009 naar 322 minuten in de schooljaren 2010/2011 en 2009/2010.

Figuur 4.2b Aantal minuten dat gemiddeld per week wordt ingeroosterd voor begrijpend lezen (2008/2009 n=1.028, 2009/2010 n=1.197, 2010/2011 n=1.159)



Figuur 4.2b laat zien dat het aantal minuten dat scholen inroosteren voor begrijpend lezen in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 toeneemt, met name in de leerjaren 1, 2 en 3. Scholen besteden de meeste tijd aan begrijpend lezen in de hogere leerjaren en in de kleutergroepen. In leerjaar 3 en 4 wordt de minste tijd aan begrijpend lezen besteed. In de groepen 1 en 2 wordt onder 'begrijpend lezen' waarschijnlijk meer 'begrijpend voorlezen' verstaan.

In beide figuren moeten de gegevens in leerjaar 1 en 2 voorzichtig worden geïnterpreteerd, omdat in deze leerjaren de ingevulde minuten in schooljaar 2008/2009 erg laag zijn.

Methoden

Alle scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten is gevraagd de methode aan te geven die ze gebruiken voor het taalonderwijs. Indien er tijdelijk meerdere methoden worden gebruikt, is gevraagd naar de methode die het meest recent in gebruik is genomen. In de recentere schooljaren zijn een aantal methoden aan de vragenlijst toegevoegd. In 2010/2011 zijn dit 'Taal in beeld', 'Taalverhaal', 'Dat is andere taal' en 'Kansrijke taal'.

Tabel 4.2a Meest recent in gebruik genomen methode voor taalonderwijs in de leerjaren 3 tot en met 8 (2008/2009 n=1.028, 2009/2010 n=1.200, 2010/2011 n=1.159)

Methode	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Taal actief, derde editie	297 (26)	299 (25)	219 (21)
Taal op maat	171 (15)	171 (14)	131 (13)
Taal in beeld	156 (13)	128 (11)	69 (7)
Taaljournaal, tweede editie	142 (12)	146 (12)	119 (12)
Taalverhaal	101 (9)	85 (7)	63 (6)
Taalverhaal	101 (9)		
Taal actief, tweede editie	77 (7)	118 (10)	152 (15)
Taaljournaal, eerste editie	26 (2)	43 (4)	61 (6)

Zin in Taal, eerste editie	21 (2)	39 (3)	54 (5)
Taalleesland, tweede editie	22 (2)	31 (3)	23 (2)
Zin in Taal, tweede editie	19 (2)	14 (1)	12 (1)
Taal in beeld	22 (2)		
Taaltijd	15 (1)	27 (2)	36 (4)
Taalleesland, eerste editie	13 (1)	22 (2)	33 (3)
Taalfontein	9 (1)	7 (1)	10 (1)
Alles-in-1	11 (1)	3 (0)	2 (0)
Dat is andere taal	9 (1)		
Kansrijke taal	11 (1)		
Andere methode	37 (3)	67 (6)	44 (4)
Totaal	1159 (100)	1.200 (100)	1.028 (100)

Net als in de voorgaande schooljaren gebruiken de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten in schooljaar 2010/2011 de derde editie van 'Taal actief' het meest (26 procent). Daaropvolgend worden de methodes 'Taal op maat' (15 procent) en 'Taal in beeld' (13 procent) het meest gebruikt. Er zijn geen grote verschillen met de metingen in 2009/2010 en 2008/2009.

37 scholen (3 procent) kiezen in schooljaar 2010/2011 het antwoord 'andere methode'. De methode die scholen hier het meest invullen is 'Veilig leren lezen'.

Programma voor taalontwikkeling in de groepen 1 en 2

De deelnemende scholen in schooljaar 2010/2011 hebben in de vragenlijst het programma aangegeven dat ze gebruiken voor taalontwikkeling in de groepen 1 en 2. Indien er (tijdelijk) meerdere programma's worden gebruikt, is de scholen gevraagd naar het programma dat het meest recent in gebruik is genomen. Naar enkele nieuwe of oude programma's is alleen in 2009/2010 of 2008/2009 gevraagd (tabel 4.2b).

Tabel 4.2b Meest recent in gebruik genomen programma voor taalontwikkeling in de leerjaren 1 en 2

Programma	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Schatkist	464 (40)	598 (50)	532 (52)
Map 'Fonemisch bewustzijn' van het CPS	200 (17)		
Kleuterplein	109 (9)	84 (7)	32 (3)
Piramide	84 (7)	129 (11)	128 (12)
Ik & Ko	50 (4)	56 (5)	0 (0)
Ik ben Bas	45 (4)		
Leeslijn	21 (2)		
Leessleutel	11 (1)		
Kaleidoscoop	8 (1)		
Kinderklanken	6 (1)		
Dat is andere taal	4 (0)		
Leeshuis beginnend lezen	5 (0)	2 (0)	3 (0)
Eigen programma	0 (0)	0 (0)	162 (16)

Ander programma	152 (13)	331 (28)	141 (14)
Totaal ^o	1.159 (100)	1.200 (100)	1.028 (100)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

In 2010/2011 maakt 40 procent van de deelnemende scholen gebruik van het programma 'Schatkist'. Daarnaast maakt 17 procent van de scholen gebruik van de map 'Fonemisch bewustzijn' van het CPS, een map die het afgelopen jaar aan de vragenlijst is toegevoegd. 13 procent van de scholen geeft aan gebruik te maken van een ander programma. Van deze scholen geven de meeste scholen aan dat ze berekeneerde keuzes maken in het aanbod, en materialen en methoden gebruiken van ontwikkelingsgericht onderwijs.

Methode technisch lezen leerjaar 3 tot en met 8

De deelnemende scholen hebben aangegeven welke methode ze in de leerjaren 3 tot en met 8 gebruiken voor aanvankelijk en voortgezet technisch lezen (tabel 4.2c). Scholen kunnen gebruik maken van meerdere methodes.

Tabel 4.2c Gebruikte methode voor aanvankelijk en voortgezet technisch lezen in de leerjaren 3 t/m 8 (meerdere antwoorden mogelijk) (2008/2009 n=1.028, 2009/2010 n=1.197, 2010/2011 n=1.159)

Methode	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Veilig leren lezen	904 (78)	949 (79)	818 (80)
Estafette	599 (52)	489 (41)	301 (29)
Ralfi-lezen	311 (27)		
Goed gelezen! Technisch lezen	115 (10)	144 (12)	142 (14)
Leeslijn	118 (10)	152 (13)	140 (14)
Lekker lezen	106 (9)	87 (7)	56 (5)
Lang zullen ze lezen	7 (7)	10 (1)	9 (1)
Leessleutel	48 (4)	62 (5)	63 (6)
Zo leer je de kinderen lezen en spellen	45 (4)		
Leesparade	32 (3)	55 (5)	58 (6)
Tekst verwerken technisch lezen	35 (3)	31 (3)	41 (4)
Leeshuis technisch lezen	18 (2)	18 (2)	12 (1)
Ondersteboven van lezen	17 (1)	28 (2)	40 (4)
Taalleesland	16 (1)		
Leeshuis beginnend lezen	10 (1)	10 (1)	10 (1)
Zwaluw lezen	8 (1)		
Strategisch lezen	6 (1)		
Leestheater	5 (0)	9 (1)	11 (1)
Wie dit leest	4 (0)		
Leesplus	3 (0)	3 (0)	4 (0)
Leesfontein	3 (0)	2 (0)	2 (0)
Alle kinderen leren lezen	0 (0)	1 (0)	1 (0)
Lezen kun je zo	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Andere methode	168 (14)	178 (15)	135 (13)

In schooljaar 2010/2011 maakt 78 procent van de scholen gebruik van de methode 'Veilig leren lezen'. Net als in 2009/2010 en 2008/2009 wordt deze methode het meest gebruikt. De methode 'Estafette' wordt in 2010/2011 vaker gebruikt dan in de schooljaren daarvoor (52 procent in 2010/2011 ten opzichte van 41 procent in 2009/2010 en 29 procent in 2008/2009). Ruim een kwart van de scholen (27 procent) zegt in 2010/2011 de leesaanpak 'Ralfi-lezen' te hebben geïmplementeerd, een aanpak die een jaar eerder veelvuldig bij de categorie 'andere methode' werd ingevuld.

Er zijn 168 scholen (14 procent) die gebruikmaken van een andere methode of werkwijze dan die in tabel 4.2c is vermeld. Van deze scholen noemen de meeste scholen interventieprogramma's als 'Connect' en 'List'. Ook vullen scholen werkwijzen in die niet direct te koppelen zijn aan een methode, bijvoorbeeld het lezen met een tutor.

Methode begrijpend lezen leerjaar 3 tot en met 8

De scholen hebben in de vragenlijst aangegeven welke methode ze voor begrijpend lezen gebruiken in de leerjaren 3 tot en met 8 (tabel 4.2d). Ze konden meerdere antwoorden geven. Sommige nieuwe methodes zijn in de schooljaren 2010/2011 of 2009/2010 aan de vragenlijst toegevoegd, namelijk 'Nieuwsbegrip', 'Nieuwsbegrip XL', 'Kidsweek begrijpend lezen', 'Lezen in beeld', 'Taalleesland', 'Ondersteboven van lezen', de combinatie 'Alles-in-1' en 'Alles-apart', en 'Taalfontein'.

Tabel 4.2d Gebruikte methode voor begrijpend lezen in de leerjaren 3 t/m 8 (meerdere antwoorden mogelijk) (2008/2009 n=1.028, 2009/2010 n=1.200, 2010/2011 n=1159)

Methode	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Nieuwsbegrip	489 (42)	374 (31)	
Goed gelezen! Begrijpend lezen	360 (31)	514 (43)	490 (48)
Nieuwsbegrip XL	352 (30)	164 (14)	
Tekst verwerken begrijpend lezen	247 (21)	288 (24)	258 (25)
Kidsweek begrijpend lezen	85 (7)	67 (6)	
Tussen de regels	45 (4)	51 (4)	45 (4)
Lezen in beeld	39 (3)		
Taalleesland	29 (3)		
Ondersteboven van lezen	29 (3)	31 (3)	
Leeslijn	23 (2)	27 (2)	31 (3)
Overall Tekst	19 (2)	10 (1)	2 (0)
Alles-in-1 en Alles-apart	15 (1)		
Leeszin	12 (1)	33 (3)	28 (3)
Leeshuis begrijpend lezen	12 (1)	12 (1)	10 (1)
Taalfontein	9 (1)		
Lees je wijzer	4 (0)	10 (1)	14 (1)
Leesparade	2 (0)	9 (1)	11 (1)
Leesplus	-	2 (0)	3 (0)
Andere methode	128 (11)	210 (18)	338 (33)

In schooljaar 2010/2011 gebruiken de meeste scholen voor begrijpend lezen de methode 'Nieuwsbegrip'. In de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010 gebruikten de meeste scholen de methode 'Goed gelezen! Begrijpend lezen'. Deze methode wordt in schooljaar 2010/2011 door 31 procent van de scholen gebruikt. 30 procent van de scholen gebruikt 'Nieuwsbegrip XL'. Deze methode wordt in leerjaar 2010/2011 aanzienlijk vaker gebruikt dan het voorgaande schooljaar.

In schooljaar 2010/2011 vulde 11 procent van de scholen de keuzemogelijkheid 'anders, namelijk' in. Hierbij geven de meeste scholen aan dat ze gebruikmaken van hulpboeken van Cito voor begrijpend lezen. Ook de leesboekjes *Humpie Dumpie* en *Abcd* worden genoemd.

4.3 Taalbeleid

Taalbeleidsplan

De helft van de scholen heeft in schooljaar 2010/2011 naast een taalverbeterplan ook een taalbeleidsplan (tabel 4.3a). Dit zijn iets meer scholen dan het schooljaar ervoor.

Tabel 4.3a Beschikbaarheid van taalbeleidsplan

Taalbeleidsplan	2010/2011	2009/2010
	n (%)	n (%)
Wel beschikbaar	583 (50)	513 (42)
Niet beschikbaar	576 (50)	716 (58)
Totaal	1.159 (100)	1.229 (100)

Taaldomeinen waarop de verbetertrajecten zijn ingezet

Deelnemende scholen is in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 gevraagd op welk(e) taaldomein(en) ze zich richten tijdens de verbetertrajecten (tabel 4.3b).

Tabel 4.3b Taaldomein(en) waarop het verbetertraject betrekking heeft in het taal-/leesverbeterplan (meerdere antwoorden mogelijk) (2009/2010 n=1.229, 2010/2011 n=1.159)

Taaldomein	2010/2011	2009/2010
	n (%)	n (%)
Voortgezet technisch lezen	917 (79)	971 (79)
Begrijpend lezen	700 (60)	694 (56)
Woordenschat	662 (57)	714 (58)
Aanvankelijk technisch lezen	653 (56)	726 (59)
Taalontwikkeling leerjaar 1-2	620 (53)	702 (57)
Spelling van niet-werkwoorden	385 (33)	356 (29)
Nederlandse taal algemeen	287 (25)	338 (28)
Spelling van werkwoorden	253 (22)	270 (22)
Dyslexie	84 (7)	
Mondelinge communicatie	51 (4)	76 (6)
Schrijven van teksten	36 (3)	57 (5)
Anders, namelijk	71 (6)	95 (8)

In schooljaar 2010/2011 richten de meeste scholen zich in het kader van de taalverbetertrajecten op het bevorderen van voortgezet technisch lezen (79 procent) en begrijpend lezen (60 procent). Daarnaast zijn 'woordenschat', 'aanvankelijk technisch lezen' en 'taalontwikkeling in leerjaar 1-2' veelgenoemde domeinen. De genoemde taaldomeinen zijn nagenoeg vergelijkbaar met die van vorig schooljaar.

Opvallend is dat bepaalde domeinen nauwelijks aan bod komen. De taalverbetertrajecten worden vooral ingezet voor het verbeteren van het lezen. Mogelijk heeft dit te maken met de beschikbaarheid van de toetsen. Domeinen waarvoor geen objectieve toetsen beschikbaar zijn ('schrijven van teksten', 'mondelinge communicatie'), komen nauwelijks voor.

Omdat vorig schooljaar veel scholen bij 'anders, namelijk' 'dyslexie' invulden, is deze antwoordcategorie in 2010/2011 toegevoegd. 7 procent van de scholen zet in dit schooljaar de verbetertrajecten in om leerlingen met dyslexie beter te ondersteunen. Van de scholen die 'anders, namelijk' invulden, richten de meeste het verbetertraject op proceskenmerken als 'instructievaardigheden/leerkrachtvaardigheden' of 'begrijpend luisteren', 'leesbeleving' en 'leesbevordering'.

Streefdoelen

In de vragenlijst hebben scholen aangegeven bij welke taalonderdelen/taaldomeinen ze meetbare doelstellingen/streefdoelen (in termen van vaardigheidsscores, DLE of percentage leerlingen met A-E-score dan wel I-V-score) hebben geformuleerd. De doelstellingen/streefdoelen staan in het verbeterplan van de scholen.

Tabel 4.3c Meetbare doelstellingen/streefdoelen met betrekking tot leerresultaten van taalonderdelen/taaldomeinen in het verbeterplan (meerdere antwoorden mogelijk) (2009/2010 n=1.220, 2010/2011 n=1.150)

Taaldomein	2010/2011	2009/2010
	n (%)	n (%)
Voortgezet technisch lezen	947 (82)	977 (80)
Aanvankelijk technisch lezen	743 (65)	808 (66)
Begrijpend lezen	617 (54)	622 (51)
Taalontwikkeling leerjaar 1-2	446 (39)	538 (44)
Woordenschat	442 (38)	498 (41)
Spelling van niet-werkwoorden	391 (34)	370 (30)
Spelling van werkwoorden	208 (18)	222 (18)
Nederlandse taal algemeen	109 (9)	164 (13)
Schrijven van teksten	5 (0)	16 (1)
Mondelinge communicatie	3 (0)	21 (2)
Dyslexie	13 (1)	
Anders, namelijk	48 (4)	69 (6)

Tabel 4.3c laat zien dat de meeste scholen in schooljaar 2010/2011 in het verbeterplan doelstellingen/streefdoelen opstellen voor 'voortgezet technisch lezen' (82 procent). Ook 'aanvankelijk technisch lezen' (65 procent) en 'begrijpend lezen' (54 procent) zijn taaldomeinen waar veel deelnemende scholen doelstellingen en streefdoelen voor opstellen. Daarentegen formuleren weinig scholen streefdoelen voor het schrijven van teksten en mondelinge communicatie. In vergelijking tot vorig

jaar is het beeld nauwelijks veranderd. Relatief wat minder scholen stellen streefdoelen op voor de taalontwikkeling in leerjaar 1 en 2.

Bij het opstellen van streefdoelen is het belangrijk te weten of deze worden behaald. De scholen is gevraagd of de streefdoelen geheel, gedeeltelijk of niet zijn bereikt (tabel 4.3d).

Tabel 4.3d Taalonderdelen waarvan de geformuleerde streefdoelen in het verbeterplan wel of niet (helemaal) zijn bereikt in 2010/2011 (n=1.159)

	Scholen die streefdoelen hebben opgesteld	Scholen waarvan streefdoelen zijn bereikt	Scholen waarvan streefdoelen deels zijn bereikt	Scholen waarvan streefdoelen niet zijn bereikt	Scholen waarvan niet is vastgesteld of de streefdoelen zijn bereikt
Taaldomein	n (% ^o)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Nederlandse taal algemeen	109 (100)	35 (32)	59 (54)	0 (0)	15 (14)
Taalontwikkeling leerjaar 1-2	446 (100)	217 (49)	186 (42)	17 (4)	26 (6)
Aanvankelijk technisch lezen	743 (100)	287 (39)	356 (48)	70 (9)	30 (4)
Voortgezet technisch lezen	947 (100)	241 (25)	610 (64)	55 (6)	41 (4)
Begrijpend lezen	617 (100)	126 (20)	382 (62)	78 (13)	31 (5)
Spelling van werkwoorden	208 (100)	51 (25)	111 (53)	23 (11)	23 (11)
Spelling van niet-werkwoorden	391 (100)	60 (15)	248 (63)	52 (13)	31 (8)
Woordenschat	442 (100)	82 (19)	249 (56)	68 (15)	43 (10)
Schrijven van teksten	5 (100)	1 (20)	3 (60)	1 (20)	0 (0)
Mondelinge communicatie	3 (100)	0 (0)	1 (33)	0 (0)	2 (67)
Dyslexie	13 (100)	5 (38)	6 (46)	0 (0)	2 (15)
Anders, namelijk	48 (100)	12 (25)	20 (42)	4 (8)	12 (25)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Een meerderheid van de scholen geeft aan dat de streefdoelen geheel of gedeeltelijk zijn bereikt. De streefdoelen met betrekking tot de taalontwikkeling in leerjaar 1 en 2 zijn relatief het vaakst geheel bereikt, namelijk door 49 procent van de scholen. Door 42 procent van de scholen zijn de doelen voor 'taalontwikkeling in leerjaar 1-2' gedeeltelijk bereikt. Ook voor 'aanvankelijk technisch lezen' geven veel scholen aan dat ze hun doelen (gedeeltelijk) hebben bereikt. Relatief de meeste scholen geven

aan dat ze de streefdoelen voor de domeinen 'woordenschat', 'spelling', 'begrijpend lezen' en 'schrijven van teksten' niet hebben bereikt. Er is ook een aantal scholen dat streefdoelen formuleert, maar niet kan aangeven of deze al dan niet zijn bereikt. Dit geldt bijvoorbeeld voor het domein 'Nederlandse taal', waarvan vijftien scholen (14 procent) niet kunnen aangeven of de doelen hiervoor zijn bereikt.

In vergelijking met schooljaar 2009/2010 zijn er in schooljaar 2010/2011 meer scholen die aangeven dat ze de streefdoelen (deels) hebben bereikt. Er zijn minder scholen die de streefdoelen niet hebben bereikt of niet hebben vastgesteld of de streefdoelen zijn bereikt (zie bijlage IV, tabel BIV.1).

Evaluatie taalbeleid

Aan de scholen is gevraagd of ze vinden dat de taalresultaten op hun school systematisch worden geëvalueerd ten behoeve van de evaluatie van het onderwijs (tabel 4.3e).

Tabel 4.3e Systematische analyse van taalresultaten van de leerlingen ten behoeve van de evaluatie van het onderwijs (2008/2009 n=1.028, 2009/2010 n=1.229, 2010/2011 n=1.159)

Analyse	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Ja, systematisch	1021 (88)	983 (80)	799 (78)
Nee, wel incidenteel	131 (11)	233 (19)	211 (21)
Nee	7 (1)	13 (1)	18 (2)
Totaal ^o	1.159 (100)	1.229 (100)	1.028 (100)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Van de 1.159 deelnemende scholen in 2010/2011 geven 1.021 scholen (88 procent) aan dat ze de taalresultaten van de leerlingen systematisch analyseren. In totaal geven 131 scholen (11 procent) aan dat dit incidenteel gebeurt. Er is een vooruitgang te zien ten opzichte van de jaren ervoor. Het blijft echter opmerkelijk dat 12 procent van de scholen die meedoen aan een taalverbetertraject, aangeeft dat ze de taalresultaten niet systematisch analyseren.

Vervolgens is aan de scholen die aangeven dat ze hun taalresultaten systematisch analyseren, gevraagd wat ze precies onder 'systematisch' verstaan. De meeste scholen analyseren de taalresultaten in 2010/2011 twee keer per jaar. Scholen kijken naar de eindtoetsen en/of naar de tussentoetsen. Over het algemeen gebruiken de scholen de methodegebonden en de niet-methodegebonden toetsen. Onder een systematische analyse verstaan de scholen het volgende: resultaten van leerlingen bespreken en analyseren met de interne begeleider, schooldirectie en het team, om vervolgens tot een groepsplan/actieplan (ook handelingsplanning) te komen, zodat de resultaten ook kunnen worden verantwoord naar het schoolbestuur en de inspectie. Verder vindt de systematische analyse bij veel scholen plaats door middel van trendanalyses, vaardigheidsgroei en de dwarsdoorsnede.

Aan de scholen is gevraagd of ze de analyses van de taalresultaten vertalen naar concrete plannen voor de verbetering van het onderwijs (tabel 4.3f).

Tabel 4.3f Vertalen van analyses van de taalresultaten naar concrete plannen voor verbetering van het onderwijs (2008/2009 n=1.010, 2009/2010 n=1.216, 2010/2011 n=1.152)

Concrete plannen	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Zelden of nooit	9 (1)	14 (1)	24 (2)
Soms wel, soms niet	388 (34)	495 (41)	356 (35)
Vrijwel altijd	755 (66)	707 (58)	630 (62)
Totaal ^o	1.152 (100)	1.216 (100)	1.010 (100)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

In 2010/2011 geeft 66 procent van de scholen aan dat ze de analyses van de taalresultaten vrijwel altijd vertalen naar concrete plannen voor de verbetering van het onderwijs. 34 procent geeft aan dit soms wel en soms niet te doen. In vergelijking met voorgaande schooljaren is een lichte stijging te zien van het aantal scholen dat aangeeft de analyses van de taalresultaten te vertalen naar concrete plannen voor verbetering van het onderwijs.

De scholen die naar aanleiding van de analyses van de taalresultaten concrete plannen maken, hebben enkele voorbeelden hiervan gegeven. Het betreft bijvoorbeeld plannen op het gebied van de didactische aanpak, de afstemming (werken met groepsplannen), de zorg (planmatig handelen) en het uitbreiden van de onderwijstijd. Ook volgen sommige scholen cursussen of wordt er een taalcoördinator of een nieuwe methode ingezet naar aanleiding van de analyse van de taalresultaten.

De resultaten uit tabel 4.3e en 4.3f zijn niet helemaal in overeenstemming met het beeld dat de inspectie heeft. In het Onderwijsverslag over 2009/2010 wordt geconcludeerd dat nog geen derde van de scholen in dat jaar opbrengstgericht werkt (Inspectie van het Onderwijs, 2011). Vergeleken met een jaar eerder is dit percentage juist gedaald.

4.4 Besteding subsidie en genomen verbetermaatregelen

Scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten hebben hiervoor een subsidie gekregen. Deze subsidie kan worden besteed aan verschillende interventies om het taalonderwijs te verbeteren. Deze paragraaf beschrijft de domeinen waaraan scholen de subsidie hebben besteed en welke verbetermaatregelen ze hebben genomen.

Besteding subsidie

Aan de deelnemende scholen in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 is gevraagd waaraan ze de subsidie besteden. Scholen konden meerdere antwoorden geven (tabel 4.4a).

Tabel 4.4a Besteding van de subsidie in het kader van de taalverbetertrajecten (meerdere antwoorden mogelijk) (2009/2010 n=1.229, 2010/2011 n=1.159)

Activiteiten	2010/2011	2009/2010
	n (%)	n (%)
Studiebijeenkomsten/studiedagen voor het team	984 (85)	1.026 (83)
Ondersteuning en advies door een externe taal-leesdeskundige/extern bureau	723 (62)	806 (66)
Aanschaf van een nieuw programma en/of een nieuwe taal-leesmethode(n)	722 (62)	745 (61)
Klassenbezoeken door een externe deskundige	567 (49)	610 (50)
Collegiale consultatie/coaching	519 (45)	530 (43)
Studiebijeenkomsten/studiedagen voor het schoolmanagement	433 (37)	465 (38)
Aanschaf van een nieuwe toets	354 (31)	394 (32)
Taalcoördinator	298 (26)	337 (27)
Aanschaf van taal-/leessoftware	292 (25)	326 (27)
Anders, namelijk	119 (10)	171 (14)

De meerderheid van de scholen (85 procent) kiest in schooljaar 2010/2011 voor studiebijeenkomsten/studiedagen voor het team. 62 procent gebruikt de subsidie voor ondersteuning en advies door een externe taal-leesdeskundige/extern bureau en/of voor de aanschaf van een nieuw programma/methode. Er zijn weinig scholen die de subsidie gebruiken voor het inzetten van een taalcoördinator of het aanschaffen van taal-/leessoftware. In vergelijking met schooljaar 2009/2010 is er weinig veranderd in de besteding van de subsidie.

Uit de gegevens van de 119 scholen die 'anders, namelijk' hebben ingevuld (10 procent), blijkt dat deze scholen de subsidie voornamelijk inzetten voor de aanschaf van leesboeken en leermaterialen en het aanvullen/opzetten van een schoolbibliotheek. Ook noemen een aantal scholen extra ondersteuning in de onderwijspraktijk (onderwijsassistent, leescoach, zorgleerkrachten) en het volgen van een cursus of opleiding.

Verbetermaatregelen

De scholen hebben in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 aangegeven welke verbetermaatregelen ze hebben genomen om het taalonderwijs (vaak technisch lezen en/of begrijpend lezen) te verbeteren. Deze verbetermaatregelen zijn vooraf onderverdeeld in zes gebieden, namelijk 'leerstofaanbod', 'leertijd', 'didactisch handelen', 'differentiatie', 'zorg en begeleiding' en 'kwaliteitszorg' (zie bijlage IV, tabel BIV.2 tot en met BIV.7).

Leerstofaanbod

Met betrekking tot het leerstofaanbod noemen scholen vooral dat ze een nieuw programma en/of methode invoeren (81 procent). Ook willen veel scholen effectiever gebruikmaken van de op de school aanwezige methoden en bijbehorende materialen (70 procent) en een planmatig en systematisch aanbod opstellen in de groepen 1 en 2 (68 procent). De ingezette verbetermaatregelen op het gebied van leerstofaanbod zijn nagenoeg gelijk aan die van vorig jaar.

Leertijd

Op het gebied van leertijd zetten scholen vooral in op het effectiever benutten van de geplande lestijd (76 procent). Ook breidt 63 procent van de scholen de lestijd voor taal- en leesonderwijs schoolbreed uit en plannen scholen structurele tijd in voor oefenen en automatiseren (61 procent). Vergeleken met schooljaar 2009/2010 geven relatief meer scholen in schooljaar 2010/2011 aan dat ze de lestijd uitbreiden (57 procent in 2009/2010).

Didactisch handelen

De verbetermaatregelen met betrekking tot didactisch handelen richten zich voornamelijk op het verbeteren van de didactische vaardigheden van leraren op het gebied van taal- en/of leesonderwijs (82 procent). Er zijn ook veel scholen die aandacht besteden aan het vergroten van vaardigheden van de leraren om instructiebehoeften van de leerlingen te bepalen in relatie tot leerdoelen (69 procent). De verbetermaatregelen die scholen in 2010/2011 inzetten op het gebied van didactische vaardigheden verschillen weinig van die in schooljaar 2009/2010. Relatief besteden meer scholen in 2010/2011 aandacht aan het vergroten van de vaardigheden van de leraren om leerdoelen te formuleren (53 procent, tegenover 48 procent in 2009/2010) en om de instructiebehoeften van de leerlingen te bepalen in relatie tot de leerdoelen (64 procent in 2009/2010).

Differentiatie

Veel scholen zetten verbetermaatregelen in om beter te differentiëren tussen (groepen) leerlingen. Scholen gaan effectiever om met verschillen door de instructie en verwerking af te stemmen op de onderwijsbehoeften van de zwakkere en/of sterkere leerlingen (87 procent), en door het aanbod af te stemmen (72 procent). Daarnaast zijn er meer scholen gaan werken met groepsplannen of hebben het werken met groepsplannen verbeterd (82 procent). Op het gebied van differentiatie zijn de ingezette verbetermaatregelen vergelijkbaar met die in schooljaar 2009/2010.

Zorg en begeleiding

Met betrekking tot zorg en begeleiding geven scholen aan dat ze beter willen nagaan of de verschillende groepen voldoende leerwinst hebben geboekt (75 procent). Ook willen de scholen bij het analyseren van de landelijk genormeerde toetsresultaten en/of methodegebonden toetsen meer aandacht besteden aan de consequenties voor de aanpak van de groep als geheel (74 procent). Scholen willen bovendien het werken met handelingsplannen verbeteren (74 procent). Het beeld is ten opzichte van vorig jaar over het algemeen weinig veranderd. Wel wordt er meer aandacht besteed aan het nagaan van individuele leerwinst (69 procent, tegenover 63 procent in 2009/2010) en aan het verbeteren van het werken met handelingsplannen (74 procent, tegenover 69 procent in 2009/2010).

Kwaliteitszorg

Een veel gekozen verbetermaatregel in het kader van kwaliteitszorg is het maken van trendanalyses van de taal- en/of leesresultaten (85 procent). 81 procent van de scholen wil deze analyses ook bespreken in het team. Ook worden de resultaten van de toetsen uit het leerlingvolgsysteem in relatie tot de geformuleerde streefdoelen periodiek in teamverband besproken (81 procent). Deze laatste twee verbetermaatregelen worden relatief vaker ingezet dan vorig jaar. Het beeld is ten opzichte van vorig jaar over het algemeen weinig veranderd.

Samengevat staan in tabel 4.4b de meest genoemde verbeteringen.

Tabel 4.4b Verbeteringen op kwaliteitsaspecten: punten waarop de meeste scholen aangeven een verbetering te willen realiseren, 2010/2011 (n=1.152)

Verbeteringen op kwaliteitsaspecten	n	%
Differentiatie: effectiever omgaan met verschillen	1.004	87
Kwaliteitszorg: trendanalyses van de taal en/of leesresultaten	984	85
Differentiatie: gaan werken met groepsplannen of dit verbeteren	955	82
Didactisch handelen: verbeteren van competenties van leraren op gebied van taal en of leesonderwijs	953	82
Kwaliteitszorg: trendanalyses bespreken in het team	943	81
Kwaliteitszorg: in het team periodiek de resultaten bespreken van de toetsen uit het leerlingvolgsysteem in relatie tot de geformuleerde leerdoelen	943	81

Te zien is dat veel scholen maatregelen nemen op het gebied van differentiatie en opbrengstgericht werken, bijvoorbeeld het effectiever omgaan met verschillen en het maken van (trend)analyses van de leerresultaten en deze bespreken.

4.5 Conclusie

De taaldomeinen waar de meeste scholen zich op richten zijn 'aanvankelijk technisch lezen', 'voortgezet technisch lezen', 'begrijpend lezen', 'woordenschat' en 'taalontwikkeling leerjaar 1-2'. Het zijn domeinen waar ook de meeste streefdoelen voor worden opgesteld. Daarentegen richten de minste scholen zich op het verbeteren van het schrijven van teksten en de mondelinge communicatie, domeinen waar nauwelijks streefdoelen voor worden opgesteld. De meeste genoemde streefdoelen worden (deels) behaald. Vergeleken met schooljaar 2009/2010 worden in schooljaar 2010/2011 meer doelen bereikt.

De scholen die deelnemen aan een taalverbetertraject roosteren ten opzichte van schooljaar 2008/2009 meer tijd in voor technisch lezen en begrijpend lezen. 88 procent van de scholen geeft in schooljaar 2010/2011 aan dat ze de taalresultaten systematisch analyseren en 66 procent van de scholen vertaalt taalresultaten naar concrete plannen. Beide gebeuren vaker dan in de schooljaren daarvoor.

De subsidie wordt door de meeste scholen besteed aan studiebijeenkomsten, net als in schooljaar 2009/2010. De meeste scholen willen verbetering realiseren op het gebied van differentiatie (effectiever omgaan met verschillen en gaan werken met groepsplannen), kwaliteitszorg (trendanalyses maken van taalresultaten en deze, ook in relatie tot de leerdoelen, bespreken in het team) en didactisch handelen (verbeteren van competenties van leraren op gebied van taal- en of leesonderwijs).

5 Schoolbeleid en verbetermaatregelen: rekenverbetertrajecten

5.1 Inleiding

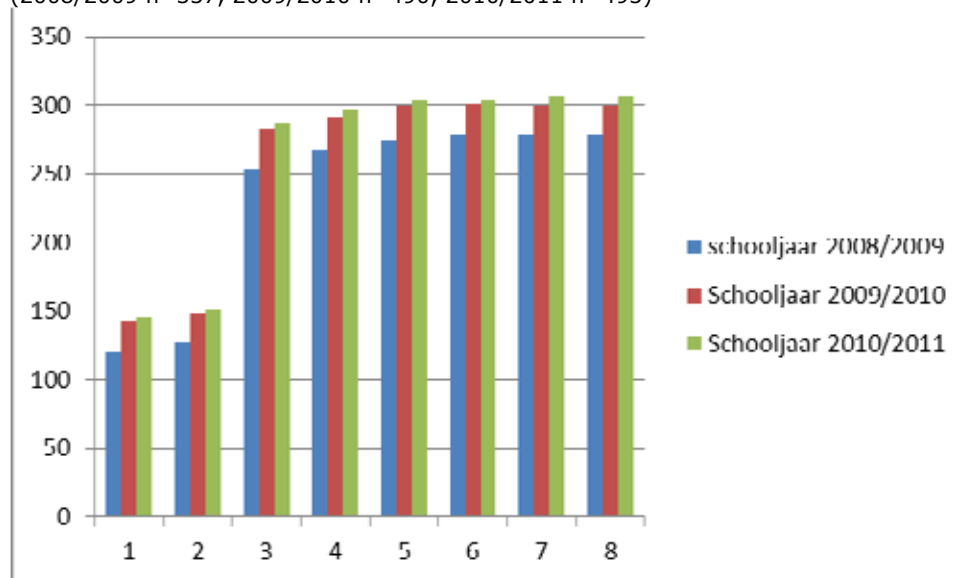
Dit hoofdstuk presenteert de gegevens over het rekenbeleid en de verbetermaatregelen van scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten. De resultaten betreffen drie schooljaren: 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011. De vragenlijst die in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 is afgenomen, is iets anders opgebouwd dan de vragenlijst in schooljaar 2008/2009. In de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 zijn meer diepgaande vragen gesteld over het rekenbeleid, met name over de genomen verbetermaatregelen en de gestelde doelen. Niet alle resultaten zijn dus goed met elkaar te vergelijken.

5.2 Rekenonderwijs

Lestijd

De scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten hebben in de vragenlijst aangegeven hoeveel tijd (minuten) ze per week en per leerjaar inroosteren voor het rekenonderwijs.

Figuur 5.2a Aantal minuten dat gemiddeld per week wordt ingeroosterd voor rekenen (2008/2009 n=337, 2009/2010 n=490, 2010/2011 n=493)



Vergeleken met schooljaar 2008/2009 roosteren de scholen meer onderwijstijd in voor rekenen. De tijd die scholen inroosteren voor rekenonderwijs blijft in de schooljaren 2010/2011 en 2009/2010 ongeveer constant.

In de lagere leerjaren neemt de ingeroosterde lestijd per leerjaar toe. In de leerjaren 5 tot en met 8 blijft het aantal minuten dat wordt ingeroosterd voor rekenen per leerjaar ongeveer gelijk.

Methoden

Scholen die meedoen aan de rekenverbetertrajecten is gevraagd naar de programma's en methoden voor het rekenonderwijs in de groepen 1 en 2, en in de groepen 3 tot en met 8.

Programma voor rekenonderwijs in de groepen 1 en 2

De scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten hebben aangegeven welk programma ze gebruiken in leerjaar 1 en 2. Indien er tijdelijk meerdere methoden worden gebruikt, is gevraagd naar de methode die het meest recent in gebruik is genomen. Een aantal programma's zijn dit jaar aan de vragenlijst toegevoegd, namelijk 'Met sprongen vooruit', 'Montessorimateriaal', 'Spelend rekenen', 'Maatwerk', 'Startblokken' en 'Fred van de rekenflat'.

Tabel 5.2a Rekenprogramma in leerjaar 1 en 2 (2008/2009 n=337, 2009/2010 n=490, 2010/2011 n=493)

Programma	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Schatkist	144 (29)	188 (38)	134 (40)
Piramide	34 (7)	33 (7)	26 (8)
Ik & Ko	23 (5)	29 (6)	25 (7)
Pluspunt	26 (5)	29 (6)	21 (6)
Wereld in getallen	31 (6)	31 (6)	19 (6)
Alles telt	17 (3)	17 (3)	14 (4)
Kleuterplein	41 (8)	26 (5)	9 (3)
Rekenrijk	13 (3)	14 (3)	5 (1)
Eigen programma	38 (8)	48 (10)	59 (18)
Ander programma	45 (9)	75 (15)	25 (7)
Met sprongen vooruit	54 (11)		
Montessorimateriaal	9 (2)		
Spelend rekenen	4 (2)		
Maatwerk	7 (1)		
Startblokken	5 (1)		
Fred van de rekenflat	2 (0)		
Totaal ^o	493 (100)	490 (100)	337 (100)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel 5.2a laat zien dat in alle drie de schooljaren 'Schatkist' het meest gebruikte rekenprogramma is. In 2010/2011 neemt het gebruik van deze methode wel af vergeleken met de jaren ervoor. Hetzelfde geldt voor het gebruik van een eigen methode: in 2008/2009 gebruikte nog 18 procent van de scholen een eigen methode; in 2010/2011 is dit 8 procent.

9 procent van de scholen vult de categorie 'ander programma' in. Het programma dat hier het meest wordt genoemd is 'Wizwijs'.

De scholen is ook gevraagd hoe de methode voor leerjaar 1 en 2 wordt ingezet. De helft van de scholen (50 procent) gebruikt de methode voor leerjaar 1 en 2 als bronnenboek; 44 procent van de scholen gebruikt de methode in zijn geheel (zie bijlage V, tabel BV.1).

Methode voor rekenen leerjaar 3 tot en met 8

De deelnemende scholen hebben aangegeven welke methode ze in de leerjaren 3 tot en met 8 gebruiken voor rekenen. Ze konden meerdere antwoorden invullen.

Tabel 5.2b Rekenmethode in leerjaar 3 t/m 8 (meerdere antwoorden mogelijk) (2008/2009 n=337, 2009/2010 n=490, 2010/2011 n=493).

Methode	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Pluspunt	174 (35)	186 (38)	126 (37)
Wereld in getallen	135 (27)	133 (27)	99 (29)
Rekenrijk	73 (15)	76 (16)	48 (14)
Alles telt	59 (12)	48 (10)	33 (10)
Wis en Reken	17 (3)	18 (4)	16 (5)
Talrijk	7 (2)	7 (1)	2 (1)
Wizwijs	5 (1)	5 (1)	
Andere methode	12 (2)	17 (3)	13 (4)
Montessorimateriaal	7 (2)		
Ik zie rond de wereld	3 (1)		
Totaal	493 (100)	490 (100)	337 (100)

Tabel 5.2b laat zien dat 'Pluspunt' en 'Wereld in getallen' de meest gebruikte methodes zijn in schooljaar 2010/2011. Ook in eerdere schooljaren waren dit veelgebruikte methodes.

In de schooljaren 2010/2011 en 2009/2010 is aan de scholen gevraagd welk additioneel materiaal ze hanteren voor het automatiseren van de basiskennis rekenen en wiskunde. Ze konden meerdere antwoorden invullen. In 2010/2011 is naar een aantal extra methodes gevraagd.

Tabel 5.2c Automatiseren van basiskennis rekenen en wiskunde (meerdere antwoorden mogelijk) (2009/2010 n=490, 2010/2011 n=493)

Materialen	2010/2011	2009/2010
	n (%)	n (%)
Ambrasoft	385 (78)	369 (75)
Maatwerk	343 (70)	346 (71)
Werk- en kopieerbladen	327 (66)	353 (72)
Met sprongen vooruit	285 (58)	
software bij de methode	255 (52)	262 (53)
Hoofdwerk op de computer	123 (25)	
Remelka	105 (21)	
Eenmaal andermaal	54 (11)	
Alles telt voor iedereen	24 (5)	28(6)
Montessorimateriaal	15 (3)	
Speciaal rekenen	4 (1)	2 (0)
Geen automatisering	0 (0)	0 (0)
Anders, namelijk	132 (27)	

Alle deelnemende scholen gebruiken ten minste één methode om de basiskennis rekenen en wiskunde te automatiseren. Veel scholen gebruiken de volgende materialen: 'Ambrasoft', 'Maatwerk', werk- en kopieerbladen en software bij de methode. In 2010/2011 wordt ook 'Met sprongen vooruit' vaak genoemd, een methode die in 2009/2010 niet apart is bevraagd omdat het een ondersteunende en aanvullende methode is, die scholen op verschillende manieren gebruiken.

5.3 Rekenbeleid

Rekenbeleidsplan

In de laatste twee jaren is scholen gevraagd of ze naast een rekenverbeterplan ook een rekenbeleidsplan hebben.

Tabel 5.3a Aanwezigheid van een rekenbeleidsplan (2009/2010 n=490, 2010/2011 n=493)

Rekenbeleidsplan	2010/2011	2009/2010
	n (%)	n (%)
Wel rekenbeleidsplan	213 (43)	134 (27)
Geen rekenbeleidsplan	280 (57)	356 (73)
Totaal	493 (100)	490 (100)

Tabel 5.3a laat zien dat het aantal scholen met een rekenbeleidsplan het laatste jaar toegenomen is. Echter, nog steeds heeft minder dan de helft van de scholen een rekenbeleidsplan.

Domeinen waarop rekenverbetertrajecten zijn ingezet

De laatste twee jaar is scholen gevraagd op welke rekendomein(en) ze zich hebben gericht in het verbetertraject. Ze konden meerdere antwoorden geven (tabel 5.3b).

Tabel 5.3b Rekendomein(en) waarop het verbetertraject betrekking heeft in het rekenverbeterplan (meerdere antwoorden mogelijk) (2009/2010 n=490, 2010/2011 n=493)

Rekendomein	2010/2011	2009/2010
	n (%)	n (%)
Rekenen algemeen (rekenen leerjaar 3-8)	402 (82)	417 (85)
Beginnende gecijferdheid (rekenen leerjaar 1-2)	364 (74)	339 (69)
Automatiseren/oefenen	341 (69)	328 (67)
Bewerkingen: optellen, aftrekken, vermenigvuldigen, delen	160 (32)	177 (36)
Hoofdrekenen	119 (24)	135 (28)
Meten, tijd, geld	118 (24)	138 (28)
Redactiesommen	87 (18)	
Breuken, verhoudingen, procenten	79 (16)	113 (23)
Cijferend rekenen	62 (13)	83 (17)
Meetkunde	58 (12)	70 (14)
Schattend rekenen	42 (9)	60 (12)
Anders	110 (22)	122 (25)

De meeste aandacht gaat zowel in schooljaar 2009/2010 als in schooljaar 2010/2011 uit naar het rekenonderwijs in leerjaar 3 tot en met 8, en dan in het bijzonder naar automatiseren en oefenen. In schooljaar 2010/2011 wordt 'beginnende gecijferdheid' vaker genoemd dan in schooljaar 2009/2010. In schooljaar 2010/2011 wordt in vergelijking tot 2009/2010 relatief minder aandacht besteed aan breuken,

verhoudingen en procenten. Dit jaar is het rekendomein 'redactiesommen' toegevoegd. 18 procent van de scholen geeft aan dat ze hier in het kader van de verbetertrajecten aandacht aan besteden.

In schooljaar 2010/2011 wordt door 22 procent van de scholen de antwoordcategorie 'anders, namelijk' ingevuld. Het grootste gedeelte van deze scholen geeft hier aan dat ze zich in het kader van de rekenverbetertrajecten richten op het verbeteren van instructievaardigheden, leerkrachtvaardigheden en de invoering van een nieuw programma. Een aantal scholen noemt het opstellen van de algemene leerlijnen van rekenen (didactiek), rekenen in niveaugroepen, leerstofaanbod voor hoogbegaafde leerlingen of het analyseren en verbeteren van de rekenopbrengsten.

Streefdoelen

In de vragenlijst hebben scholen aangegeven bij welke rekenonderdelen/rekendomeinen ze meetbare doelstellingen/streefdoelen (in termen van vaardigheidsscores, DLE of percentage leerlingen met A-E-score dan wel I-V-score) hebben geformuleerd. De doelstellingen/streefdoelen staan in het verbeterplan van de scholen. In de bevraging van leerjaar 2010/2011 is aan de rekendomeinen 'redactiesommen' toegevoegd (tabel 5.3c).

Tabel 5.3c Rekendomeinen met betrekking tot de streefdoelen (2009/2010 n=490, 2010/2011 n=486)

Rekendomein	2010/2011	2009/2010
	n (%)	n (%)
Rekenen algemeen (leerjaar 3-8)	394 (81)	367 (76)
Beginnende gecijferdheid (leerjaar 1 en 2)	253 (52)	231 (48)
Automatiseren/oefenen	161 (33)	188 (39)
Bewerkingen: optellen, aftrekken, vermenigvuldigen, delen	62 (13)	93 (19)
Meten, tijd, geld	46 (9)	58 (12)
Hoofdrekenen	38 (8)	49 (10)
Breuken, verhoudingen, procenten	31 (6)	44 (9)
Redactiesommen	23 (5)	
Cijferend rekenen	19 (4)	33 (7)
Meetkunde	20 (4)	22 (5)
Schattend rekenen	14 (3)	16 (3)
Anders	87 (18)	121 (25)

Net als vorig jaar stellen de meeste scholen streefdoelen op voor het algemene rekenonderwijs in leerjaar 3 tot en met 8 en de beginnende gecijferdheid in leerjaar 1 en 2. Niet voor alle domeinen waar scholen de verbetertrajecten op richten, worden ook streefdoelen opgesteld. Een voorbeeld is 'automatiseren': 69 procent van de scholen besteedt in 2010/2011 extra aandacht aan dit rekendomein, maar slechts 33 procent stelt streefdoelen op voor dit domein.

In schooljaar 2010/2011 heeft 18 procent van de scholen 'anders' geantwoord. Hierbij antwoorden scholen voornamelijk dat ze doelen stellen voor het verhogen van de Citoscores, het verbeteren van het aanbod voor hoogbegaafde leerlingen, het verbeteren van instructie en leerkrachtvaardigheden. Enkele antwoorden vallen op. Een aantal scholen geeft aan geen doelen op te stellen of dat pas volgend jaar te doen (terwijl het rekenverbetertraject al drie jaar loopt). Sommige van deze scholen

vermelden dat ze geen doelen stellen omdat ze boven de minimum inspectienorm presteren en dus geen verbetering van het rekenonderwijs nastreven. Deze antwoorden zijn grotendeels in overeenstemming met de antwoorden in schooljaar 2009/2010.

Bij het opstellen van streefdoelen is het belangrijk te weten of deze worden behaald. Tabel 5.3d laat zien in welke mate de streefdoelen volgens de scholen volledig of deels zijn bereikt.

Tabel 5.3d Mate waarin scholen die deelnemen aan een rekenverbetertraject de streefdoelen bereiken in schooljaar 2010/2011 (n=493)

	Scholen die streefdoelen hebben opgesteld	Scholen waarvan streefdoelen zijn bereikt	Scholen waarvan streefdoelen deels zijn bereikt	Scholen waarvan streefdoelen niet zijn bereikt	Scholen waarvan niet is vastgesteld of de streefdoelen zijn bereikt
Rekendomein	n (%) ^o	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Beginnende gecijferdheid	253 (100)	113 (45)	106 (42)	12 (5)	22 (9)
Rekenen algemeen (3-8)	394 (100)	131 (33)	225 (57)	6 (2)	32 (8)
Bewerkingen	62 (100)	22 (35)	29 (47)	1 (2)	10 (16)
Breuken, verhoudingen, procenten	31 (100)	12 (39)	13 (42)	2 (6)	4 (13)
Hoofdrekenen	38 (100)	11 (29)	22 (58)	0 (0)	5 (13)
Cijferend rekenen	19 (100)	6 (32)	9 (47)	0 (0)	4 (21)
Schattend rekenen	14 (100)	4 (29)	7 (50)	0 (0)	3 (21)
Automatiseren/oefenen	161 (100)	44 (27)	95 (59)	2 (1)	20 (12)
Meetkunde	20 (100)	4 (20)	12 (60)	0 (0)	4 (20)
Metten, tijd, geld	46 (100)	11 (24)	28 (61)	2 (4)	5 (11)
Redactiesommen	23 (100)	4 (17)	15 (65)	0 (0)	4 (17)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

De meerderheid van de scholen geeft aan dat de doelen deels of al helemaal zijn bereikt. Er zijn hierbij geen grote verschillen tussen de domeinen. Er zijn ook redelijk veel streefdoelen opgesteld waarvan scholen niet hebben vastgesteld of ze zijn bereikt. Dit geldt met name voor de domeinen 'cijferend rekenen', 'schattend rekenen' en 'meetkunde'. Vergeleken met schooljaar 2009/2010 zijn er in schooljaar 2010/2011 meer scholen die aangeven dat de streefdoelen zijn bereikt en minder scholen die aangeven dat de streefdoelen niet zijn bereikt (zie bijlage V, tabel BV.2).

Evaluatie rekenbeleid

De scholen is gevraagd of ze de rekenresultaten van de leerlingen systematisch analyseren ten behoeve van evaluatie van het onderwijs (bijvoorbeeld door te onderzoeken of streefdoelen worden gehaald) (tabel 5.3e).

Tabel 5.3e Analyse van rekenresultaten (2008/2009 n=337, 2009/2010 n=490, 2010/2011 n=493)

Analyse	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Ja, systematisch	428 (87)	372 (76)	236 (70)
Nee, wel incidenteel	63 (13)	115 (23)	89 (26)
Nee	2 (0)	3 (1)	12 (4)
Totaal	493 (100)	490 (100)	337 (100)

Een meerderheid van de scholen (87 procent) geeft in schooljaar 2010/2011 aan dat ze de rekenresultaten van leerlingen systematisch analyseren. Dit percentage is gestegen ten opzichte van vorig jaar. De overige scholen geven aan dat ze de resultaten niet of incidenteel analyseren. Dit aantal is in 2010/2011 afgenomen ten opzichte van de eerdere metingen. Het is opmerkelijk dat een aantal scholen die meedoen aan een verbetertraject de rekenresultaten dus nog altijd niet analyseren.

Aan scholen die aangeven dat ze de resultaten systematisch analyseren is gevraagd wat ze verstaan onder 'systematisch'. De scholen geven aan dat ze de rekenresultaten tussen de twee en vier keer per jaar analyseren. Veel scholen maken trendanalyses, op basis waarvan handelingsplannen worden gemaakt, beleidsaanpassingen worden gedaan en nieuwe streefdoelen worden opgesteld.

Vervolgens is aan de scholen die hebben aangegeven dat ze de rekenresultaten systematisch of incidenteel analyseren, gevraagd of ze deze analyses vertalen naar concrete verbeterplannen (tabel 5.3f).

Tabel 5.3f Concrete plannen voor verbetering onderwijs naar aanleiding van analyses en resultaten (2008/2009 n=325, 2009/2010 n=487, 2010/2011 n=491)

	2010/2011	2009/2010	2008/2009
	n (%)	n (%)	n (%)
Vrijwel altijd	308 (63)	246 (51)	143 (44)
Soms wel, soms niet	176 (36)	230 (47)	154 (47)
Zelden of nooit	7 (1)	11 (2)	28 (9)
Totaal	491 (100)	487 (100)	325 (100)

In schooljaar 2010/2011 geeft 63 procent van de scholen aan dat rekenresultaten vrijwel altijd worden vertaald naar concrete plannen voor verbetering van het onderwijs. Vanaf schooljaar 2008/2009 is een stijgende lijn te zien in het percentage scholen dat op basis van de analyses concrete plannen maakt voor de verbetering van het onderwijs. Er zijn maar zeven scholen die op basis van de analyses zelden of nooit plannen voor verbetering maken. Een grote groep scholen (36 procent) doet dit wisselend. Vergeleken met 2008/2009 wordt deze laatste groep steeds kleiner.

De scholen die aangeven dat ze de analyses van de rekenresultaten vrijwel altijd vertalen naar concrete plannen, hebben in de vragenlijst een toelichting gegeven. De meeste van deze plannen richten zich op het verbeteren van de instructie, het aanbieden van nieuwe of andere leerstof of op het opstellen van groepsplannen. Tevens zetten scholen een rekendeskundige/-coördinator in of wordt een training voor leerkrachten aangeboden.

De resultaten in tabel 5.3e en 5.3f zijn niet helemaal in overeenstemming met het beeld dat de inspectie heeft. In het Onderwijsverslag 2009/2010 wordt geconcludeerd dat nog geen derde van de scholen in dat jaar opbrengstgericht werkt (Inspectie van het Onderwijs, 2011). Vergeleken met een jaar eerder is dit percentage gedaald.

5.4 Besteding subsidie en genomen maatregelen

Aan de deelnemende scholen is in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 gevraagd waaraan ze de subsidie besteden. Scholen konden meerdere antwoorden geven (tabel 5.4a).

Tabel 5.4a Besteding van de subsidie uitgesplitst naar activiteiten (meerdere antwoorden mogelijk) (2009/2010 n=490, 2010/2011 n=493)

Activiteit	2010/2011	2009/2010
	n (%)	n (%)
Studiebijeenkomsten/studiedagen voor het team	408 (83)	400 (82)
Ondersteuning en advies door een externe rekendeskundige/extern bureau	330 (67)	344 (70)
Klassenbezoeken door een externe deskundige	253 (51)	263 (54)
Individuele scholing/professionalisering	236 (48)	227 (46)
Collegiale consultatie/coaching	241 (49)	247 (50)
Aanschaf van een nieuw programma en/of een nieuwe rekenmethode(n)	225 (46)	180 (37)
Deelname aan bovenscholse activiteiten en/of bovenscholse overleg	213 (43)	250 (51)
Studiebijeenkomsten/studiedagen voor het schoolmanagement	190 (39)	214 (44)
Rekencoördinator	185 (38)	196 (40)
Aanschaf van rekensoftware	92 (19)	78 (16)
Aanschaf van een nieuwe toets	63 (13)	55 (11)
Anders, namelijk	85 (17)	101 (21)

In beide jaren besteden de meeste scholen de subsidie aan studiebijeenkomsten voor het team en aan ondersteuning en advies door een externe rekendeskundige of een extern bureau. In schooljaar 2010/2011 is te zien dat steeds meer scholen de subsidie besteden aan de aanschaf van een nieuw programma en/of een nieuwe rekenmethode. Minder scholen besteden de subsidie aan deelname aan bovenscholse activiteiten en/of bovenscholse overleg of aan studiebijeenkomsten voor het schoolmanagement.

Van de scholen die het antwoord 'anders, namelijk' geven, besteden de meeste scholen in schooljaar 2010/2011 de subsidie aan het aanschaffen van materiaal of software, maar ook aan scholing en het opstarten van werkgroepen.

Verbetermaatregelen

De maatregelen die scholen hebben genomen om het rekenonderwijs te verbeteren, zijn vooraf onderverdeeld in zes domeinen, namelijk 'leerstofaanbod', 'leertijd', 'didactisch handelen', 'differentiatie', 'zorg en begeleiding' en 'kwaliteitszorg'. De gegevens over de genomen maatregelen zijn bekend van de leerjaren 2010/2011 en 2009/2010 (zie bijlage V, tabel BV.3 tot en met BV.8).

Leerstofaanbod

Met betrekking tot het leerstofaanbod richten scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten zich het meest op het effectiever gebruiken van de aanwezige methoden en het opstellen van een planmatig en systematisch aanbod in de groepen 1 en 2, gericht op de tussendoelen beginnende gecijferdheid. Vergeleken met schooljaar 2009/2010 zijn er meer scholen die een nieuwe methode invoeren. Er zijn relatief minder scholen die effectiever gebruik willen gaan maken van de op school aanwezige methoden en materialen, en die de totale mix van leermiddelen afstemmen op door de school geformuleerde doelen voor rekenen.

Leertijd

Op het gebied van leertijd zetten scholen vooral in op het inplannen van structurele tijd voor oefenen en automatiseren en op het effectiever benutten van de geplande lestijd. Vergeleken met schooljaar 2009/2010 breiden meer scholen de onderwijstijd voor rekenen uit (zowel schoolbreed als voor enkele leerjaren) en plannen meer scholen structurele tijd in voor oefenen/automatiseren.

Didactisch handelen

Ook in schooljaar 2010/2011 richten scholen zich weer voornamelijk op het verbeteren van de didactische competenties van leraren op het gebied van rekenonderwijs en op het vergroten van de competenties van leraren om de instructiebehoeften van de leerlingen te bepalen in relatie tot de leerdoelen. Scholen focussen in schooljaar 2010/2011 in vergelijking tot schooljaar 2009/2010 meer op de vaardigheid van leerkrachten om leerdoelen te formuleren.

Differentiatie

Een grote groep scholen zet verbetermaatregelen in om effectiever om te gaan met verschillen, door met name de instructie en de verwerking (83 procent), maar ook het aanbod (71 procent) beter af te stemmen op de onderwijsbehoeften van de zwakkere en/of sterkere leerlingen. Daarnaast zijn er veel scholen die gaan werken met groepsplannen of dit willen verbeteren (81 procent). In schooljaar 2010/2011 is er weinig veranderd ten opzichte van de meting in schooljaar 2009/2010.

Zorg en begeleiding

Op het gebied van zorg en begeleiding kiezen scholen ervoor om bij het analyseren van de landelijk genormeerde toetsresultaten en/of methodegebonden toetsen meer aandacht te gaan besteden aan de consequenties voor de aanpak van de groep als geheel. Ook willen scholen beter nagaan of de verschillende groepen voldoende leerwinst hebben geboekt.

In vergelijking tot schooljaar 2008/2009 geven meer scholen in schooljaar 2010/2011 aan dat ze een (nieuwe) landelijk genormeerde toets voor rekenen gaan invoeren, dat ze beter willen nagaan of individuele leerlingen of groepen leerlingen voldoende leerwinst boeken, en dat ze bij het analyseren van de landelijk genormeerde toetsresultaten en/of methodegebonden toetsen nadrukkelijker aandacht besteden aan de consequenties voor de aanpak van de groep als geheel. Vergeleken met vorig jaar zijn er relatief wat minder scholen die ervoor kiezen beter onderscheid te gaan maken tussen het voorkomen van leerachterstand en remediëring.

Kwaliteitszorg

Ter verbetering van de kwaliteitszorg geven de meeste scholen in schooljaar 2010/2011 aan dat ze trendanalyses willen maken (86 procent) en deze vervolgens gaan bespreken in het team (80 procent). Vergeleken met schooljaar 2009/2010 geven relatief veel scholen in schooljaar 2010/2011 aan dat ze periodiek de resultaten van het leerlingvolgsysteem in het team willen bespreken in relatie tot de

geformuleerde streefdoelen. Ook willen meer scholen de (trend)analyses gericht benutten om mogelijke tekortkomingen op te sporen op schoolniveau en/of groepsniveau.

Samengevat staan in tabel 5.4b de meest genoemde verbeteringen.

Tabel 5.4b Verbeteringen op kwaliteitsaspecten: punten waarop de meeste scholen aangeven een verbetering te willen realiseren (meerdere antwoorden mogelijk), 2010/2011 (n=493)

Verbeteringen op kwaliteitsaspecten	n	%
Didactisch handelen: verbeteren van de didactische vaardigheden (competenties) van leraren op het gebied van rekenonderwijs	436	88
Kwaliteitszorg: trendanalyses maken van de rekenresultaten	423	86
Leertijd: inplannen van structurele tijd voor oefenen/automatiseren	412	84
Differentiatie: effectiever omgaan met verschillen	409	83
Differentiatie: gaan werken met groepsplannen of dit verbeteren	398	81
Leertijd: effectievere benutting van de geplande lestijd	393	80
Kwaliteitszorg: (trend)analyses bespreken door het team	392	80

5.5 Conclusie

De meeste scholen richten hun verbetertrajecten op de beginnende gecijferdheid in leerjaar 1 en 2 en op het algemene rekenonderwijs in de leerjaren 3 tot en met 8, en dan specifiek op het oefenen/automatiseren. Voor deze domeinen worden ook de meeste streefdoelen opgesteld. De minste scholen richten zich in het kader van de rekenverbetertrajecten op de domeinen 'schattend rekenen', 'cijferend rekenen' en 'meetkunde'. Voor deze domeinen worden ook de minste streefdoelen opgesteld. Scholen geven aan dat de gestelde streefdoelen meestal (deels) zijn bereikt; enkele streefdoelen zijn niet bereikt. Dit beeld is vergelijkbaar met de vorige meting in 2009/2010.

Scholen die deelnemen aan een rekenverbetertraject roosteren sinds de start in schooljaar 2008/2009 meer tijd in voor het rekenonderwijs.

87 procent van de scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten geeft aan de rekenresultaten te analyseren. 63 procent geeft aan dat ze op basis van de analyses concrete plannen maken voor verbetering. Deze percentages liggen hoger dan in schooljaar 2009/2010.

De meeste scholen besteden de subsidie aan studiedagen met het team, net als in de vorige meting. De kwaliteitsaspecten waar de meeste scholen zich op willen verbeteren zijn 'didactisch handelen' (verbeteren van de competenties van leraren op het gebied van rekenonderwijs) en 'kwaliteitszorg' (trendanalyses maken van rekenresultaten).

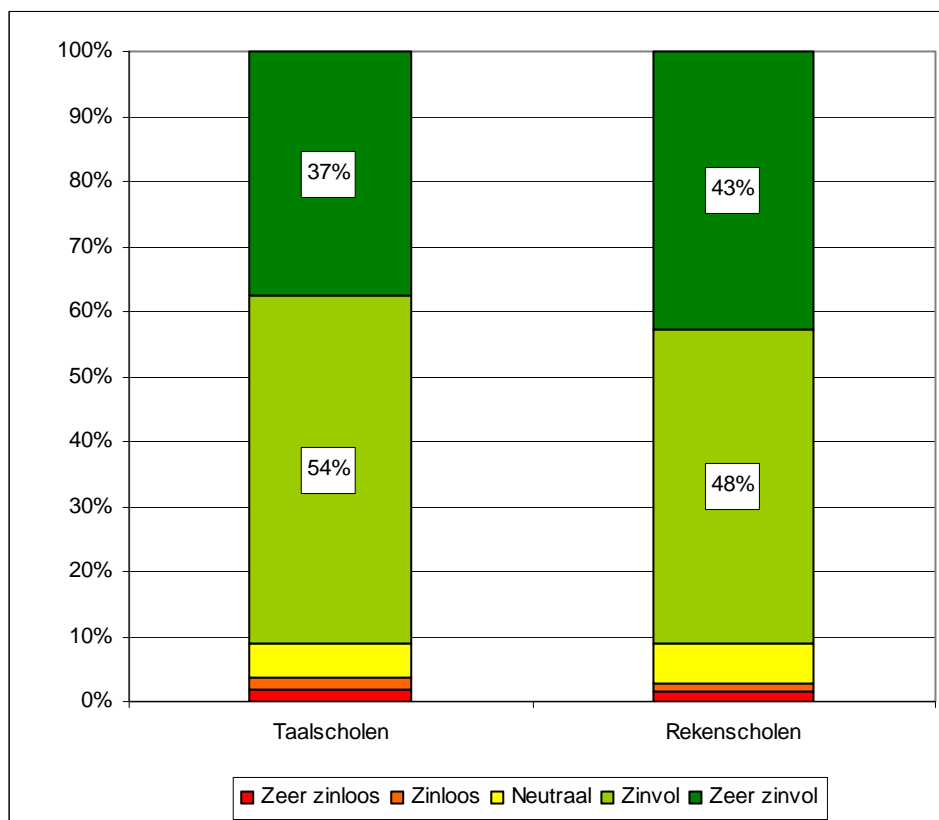
6 Evaluatie verbetertrajecten

De taal- en rekenverbetertrajecten zijn inmiddels afgerond. In de vragenlijst van schooljaar 2010/2011 is de scholen gevraagd om de verbetertrajecten te evalueren.

6.1 Nut van het verbetertraject

De deelnemende scholen is gevraagd hoe zinvol het verbetertraject is geweest voor de school. Dit kon worden ingeschat op een schaal van 1 (zeer zinloos) tot 5 (zeer zinvol). De resultaten staan weergegeven in figuur 6.1a.

Figuur 6.1a Nut van het verbetertraject volgens de scholen (taalverbetertrajecten n=1.154, rekenverbetertrajecten n=494)



Bijna alle scholen geven aan dat het verbetertraject (zeer) zinvol was voor de school. Scholen die deelnemen aan een rekenverbetertraject vulden vaker in dat ze het verbetertraject zeer zinvol vonden dan scholen die deelnemen aan een taalverbetertraject. In totaal zijn er 52 scholen die de verbetertrajecten (zeer) zinloos vonden (zie bijlage VI, tabel BVI.1).

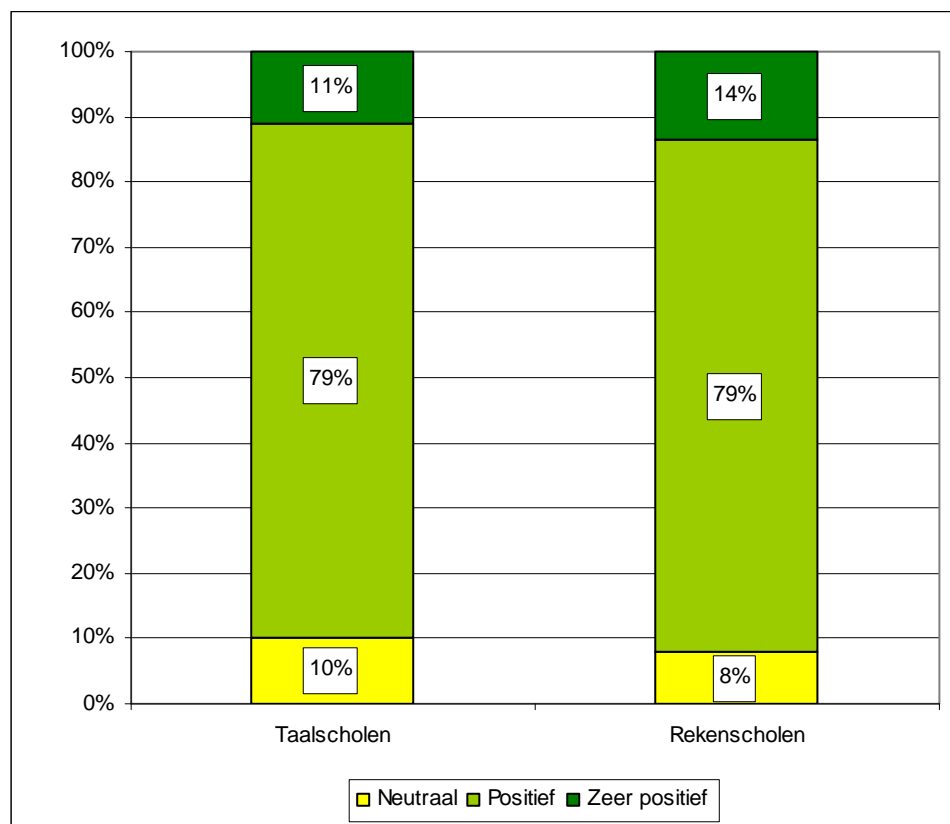
Van de scholen die deelnemen aan de taal- of rekenverbetertrajecten en die het verbetertraject (zeer) zinvol vonden heeft bijna de helft de eindresultaten al verbeterd. Hierbij moet worden opgemerkt dat het bij deze vraag niet duidelijk is wat

de scholen precies zinvol vonden, en op welke vakgebieden en leerjaren dit betrekking had (zie bijlage VI, tabel BVI.2).

6.2 Effect op de leerresultaten

Ook is gevraagd hoe scholen het effect van het verbetertraject op de leerresultaten van de leerlingen inschatten (figuur 6.2a). Dit kon worden ingeschat op een schaal van 1 (zeer negatief effect) tot 5 (zeer positief effect).

Figuur 6.2a Inschatting van het effect van het verbetertraject op de leerresultaten (taalverbetertrajecten n=1.154, rekenverbetertrajecten n=494)^o



^o Het niet precies optellen van de percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

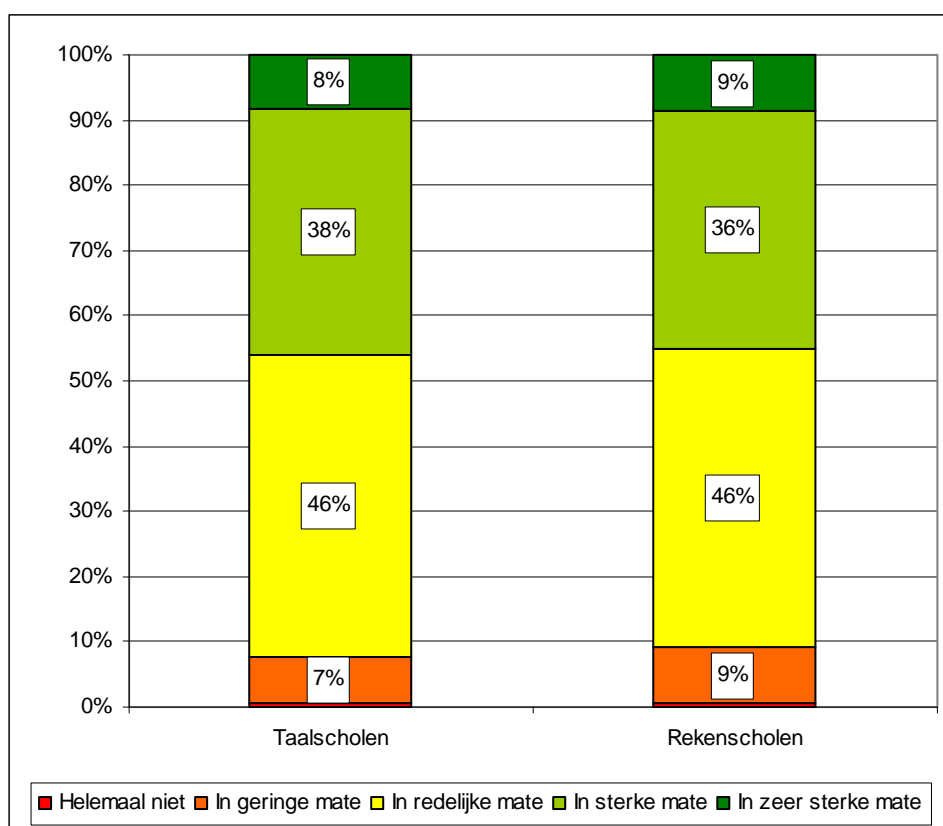
De meeste scholen oordelen positief of zeer positief over het effect van de verbetertrajecten op de leerresultaten. Er is weinig verschil tussen scholen die deelnemen aan een taalverbetertraject en scholen die deelnemen aan een rekenverbetertraject. Geen enkele school oordeelt negatief over het effect van het verbetertraject op de leerresultaten (zie bijlage VI, tabel BVI.3).

Van de scholen die deelnemen aan de taal- of rekenverbetertrajecten en die het effect op de leerresultaten als (zeer) positief hebben ervaren, heeft bijna de helft de Cito Eindtoetsresultaten al verbeterd (zie bijlage VI, tabel BVI.4). Bij deze analyse moet worden opgemerkt dat het op basis van de gestelde vraag niet duidelijk is op welke vakgebieden en in welke leerjaren de school de effecten op de leerresultaten positief inschat.

6.3 Leren van en met elkaar

Een van de sporen van de kwaliteitsagenda is 'het leren van elkaar'. Dit betreft scholing en het leren van en met collega-leraren, schoolleiders en experts. Scholen hebben in de vragenlijst aangegeven in hoeverre er sprake is van 'leren van elkaar' tijdens het verbetertraject' (figuur 6.3a). Ze konden dit aangeven op een schaal van 1 (helemaal niet) tot 5 (in zeer sterke mate).

Figuur 6.3a De mate van 'leren van en met elkaar' tijdens het verbetertraject (taalverbetertrajecten n=1.154, rekenverbetertrajecten n=494)



Ongeveer de helft van de scholen ervaart dat ze tijdens de verbetertrajecten in redelijke mate hebben 'geleerd van en met elkaar'. Bijna 40 procent geeft aan dat dit in sterke mate en 10 procent dat dit in zeer sterke mate het geval was. Er zijn weinig verschillen tussen scholen die deelnemen aan een rekenverbetertraject en scholen die deelnemen aan een taalverbetertraject (zie bijlage VI, tabel BVI.5).

7 Terugkoppeling leerresultaten

7.1 Terugkoppeling in de schooljaren 2008/2009 en 2009/2010

Om de besturen en scholen de gegevens uit de ingevulde vragenlijst terug te koppelen, heeft de inspectie in het schooljaar 2008/2009 in samenwerking met de PO-Raad terugkoppelingsformulieren voor taal en rekenen in pdf-formaat ontwikkeld. Op deze formulieren stonden de toetsscores op de afgenomen toetsen, zoals deze door de scholen zelf in de vragenlijst waren ingevuld. De toetsscores konden worden vergeleken met de minimumnorm van de inspectie en met de gemiddelde toetsscore van alle deelnemende scholen die dezelfde toets hadden afgenomen.

De besturen kregen overzichten met de gegevens van alle aan de verbetertrajecten deelnemende scholen. Iedere deelnemende school kreeg een schooloverzicht met de toetsgegevens van de school.


In het schooljaar 2009/2010 zijn aangepaste versies van deze terugkoppelingsformulieren aan de scholen en besturen uitgereikt. Het belangrijkste verschil met het terugkoppelingsformulier van het jaar ervoor was dat de toetsscores 2009/2010 konden worden vergeleken met de toetsscores 2008/2009.

Taal- en rekenexperts en bestuurlijk adviseurs werken onder verantwoordelijkheid van de PO-Raad en ondersteunen de scholen en besturen bij de uitvoering van het verbetertraject. De experts en adviseurs hebben de terugkoppelingsformulieren in 2008/2009 en 2009/2010 via de PO-Raad ontvangen en deze besproken met de besturen en scholen. Tevens konden de scholen en besturen de pdf-versies vinden in hun eigen Internet Schooldossier (ISD). De overzichten waren voorzien van een handleiding.


Voorbeeld terugkoppelingsformulier in pdf

In 2008/2009 en 2009/2010 hebben de scholen en besturen een pdf-versie van de terugkoppelingsformulieren ontvangen. Figuur 7.1a toont een voorbeeld van een dergelijk formulier.

Figuur 7.1a Pdf-versie van een terugkoppelingsformulier op schoolniveau



**Monitor Verbetertrajecten
Taal & Rekenen 2010**



Inspectie van het Onderwijs
Basis en Basisonderwijs, Cultureel en
Menselijk


School/Vestigingsnaam
Clusternummer


Methode Rekenonderwijs **Pluspunt, 2e editie**

		Scores school		Vergelijkingscores	
Rekenen/wiskunde		2009	2010	Minimum inspectienorm 2010	Alle deelnemende scholen 2010
Leerjaar 4	Toets	Cito-toets Rekenen/Wiskunde Versie 2009 E4 - afname eindperiode			
Gemid. vaardigheids-/normscore		60	63	53	60
Minuten per week		270 min.	300 min.		291 min.
Leerjaar 5	Toets	Cito-toets Rekenen/Wiskunde Versie 2009 E5 - afname eindperiode			
Gemid. vaardigheids-/normscore		87	78	72	77
Minuten per week		270 min.	300 min.		300 min.
Leerjaar 6	Toets	Cito-toets Rekenen/Wiskunde Versie 2009 E6 - afname eindperiode			
Gemid. vaardigheids-/normscore		94	96	84	89
Minuten per week		270 min.	300 min.		302 min.
Leerjaar 7	Toets	Cito-toets Rekenen/Wiskunde Versie 2009 M7 - afname periode midden			
Gemid. vaardigheids-/normscore		112	103	93	97
Minuten per week		270 min.	300 min.		300 min.

		Scores school		Vergelijkingscores	
Eindtoets Rekenen & Totaal		2010		Inspectienorm 2010	Alle deelnemende scholen 2010
Leerjaar 8	Rekenoets	Cito-eindtoets basisonderwijs			
gecorrigeerd aantal antwoorden goed		41,6	onder boven	40,2 43,2	41,3
Leerjaar 8	Eindtoets	Cito-eindtoets basisonderwijs			
gecorrigeerde score		535,2	onder boven	533,8 536,6	534,7

onder de minimum inspectienorm
extreme waarde





Voor normeringsregels per toets zie:
Analyse en waarderings van opbrengsten.
Primair Onderwijs, IvHO Utrecht, feb. 2010

7.2 Terugkoppeling in het schooljaar 2010/2011

Vanaf medio april 2011 koppelt de inspectie de gegevens van de tussen- en eindtoetsen op een nieuwe digitale manier terug aan de besturen en scholen van het primair onderwijs, namelijk via een speciale applicatie in het Internet Schooldossier. Op dit moment worden de drie meest recente schooljaren getoond: 2008/2009,

2009/2010 en 2010/2011. Via het ISD hebben besturen en scholen toegang tot deze gegevens. Scholen en besturen kunnen zien:

- welke gegevens van hen bekend zijn bij de inspectie;
- hoe in drie schooljaren gescoord is op de eind- en tussentoetsen (indien beschikbaar);
- hoe de toetsscore zich verhoudt tot de inspectienorm;
- hoe de school zich heeft ontwikkeld.

Scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten taal en rekenen zien ook hun antwoorden op een aantal vragen uit de aanvullende vragenlijst (vragen over methoden, onderwijstijd, inhoud verbetertrajecten).

Het gaat dus om de door de school aangeleverde toetsgegevens, die worden vergeleken met de minimum inspectienorm. Het betreft geen oordelen van de inspectie op basis van deze resultaten. De inspectie spreekt pas op een later moment een oordeel uit over de (eventueel herberekende) resultaten. Dit is ook benadrukt in de communicatie naar de scholen.

Schermvoorbeelden digitale versie

Besturen

Besturen vinden de resultaten op de eind- en tussentoetsen van hun scholen in een overzicht (figuur 7.2a en 7.2b). Het bestuur kan een bepaalde school selecteren en op schoolniveau de precieze resultaten bekijken. In de terugkoppeling in het ISD worden de schermen verder toegelicht.

Figuur 7.2a Schermvoorbeeld: bestuursoverzicht van de eindtoetsen

Toetsscores eindtoets												
B Bovengemiddeld (op of boven de bovengrens)												
G Gemiddeld (op of boven de ondergrens en onder de bovengrens)												
O Ondergemiddeld (onder de ondergrens)												
? Toetsscore onbekend												
+ Op of boven de minimum inspectienorm												
- Onder de minimum inspectienorm												
	2011			2010			2009					
	Toets	Totaal	Taal	Reke	Toets	Totaal	Taal	Reke	Toets	Totaal	Taal	Reke
			nen				nen				nen	
School 1	Cito	O	O	G	Cito	G	G	G	Cito	O	O	O
School 2	Cito-entree	+	+	+	Cito-entree	+	+	+	Cito-entree	+	+	+
School 3	Cito-LVS	+	+		Cito-LVS	+	+					
School 4	Cito-entree	+	+	+	Cito-entree	+	+	+	Cito-entree	+	+	+
School 5	Cito	O	O	O					Cito	G	G	O
School 6	Cito	O	O	O					Cito	O	O	O
School 7	Cito	B	B	B	Cito	B	O	B	Cito	O	O	G
School 8	Cito	B	B	B	Cito	B	B	B				
School 9	Cito	B	B	B	Cito	G	B	G	Cito	B	B	B

Figuur 7.2b Schermvoorbeeld: bestuursoverzicht van de tussentoetsen

Toetsscores tussentoetsen										
+ Op of boven de minimum inspectienorm										
- Onder de minimum inspectienorm										
? Toetsscore onbekend										
! Extreme waarde										
	Technisch lezen			Begrijpend lezen			Rekenen			
	Leerjaar			Leerjaar			Leerjaar			
	3	4	5	5	6	7	4	5	6	7
School 1	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
School 2	+	+	+	+	+	?	+	+	+	?
School 3	+	+	?	+	+	?	+	+	+	?
School 4	+	+	+	+	+	?	+	+	+	+
School 5	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
School 6	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
School 7	+	+	+	+	+	?	+	+	+	?
School 8	-	+	?	+	+	?	+	+	-	+
School 9	+	-	+	+	+	+	+	+	+	?

Scholen

Op schoolniveau staan de precieze eindtoets -en tussentoetsresultaten van de scholen weergegeven (figuur 7.2c en 7.2d). Het gaat om toetsscores zoals deze door de school zijn aangeleverd in de vragenlijst en/of toetsscores die zijn aangeleverd door de toetsleverancier. De toetsscores worden vergeleken met de inspectienormering uit de notitie *Analyse en waardering van opbrengsten* (Inspectie van het Onderwijs, 2011). Voor de scholen die deelnemen aan de taal-en rekenverbetertrajecten is er in de toetsoverzichten ook extra informatie te vinden over de verbetertrajecten, namelijk de gemiddelde toetsscores van scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten.

Figuur 7.2c Schermvoorbeeld: deel van het schooloverzicht van de eindtoets

Cito Eindtoets

In de onderstaande tabel ziet u uw totaalscore op de Cito Eindtoets en uw deelscores op de onderdelen taal en rekenen. Bij het aantal leerlingen gaat het om het aantal leerlingen in de groep. Het aantal deelnemers betreft het aantal leerlingen dat heeft deelgenomen aan de eindtoets. Bij de schoolgroep staat het percentage gewogen leerlingen. Wanneer u met uw muis over de verschillende koppen in de tabel gaat, verschijnt er een uitgebreidere omschrijving.

	Aantal leerlingen	Aantal deelnemers	Schoolgroep	Toets score	Onder grens	Landelijk gemiddelde	Boven grens
Totaal	17	15		533,5	533,8	535,2	536,6
Taal	17	15		73,4	74,1	75,9	77,7
Rekenen	17	15		40,3	40,2	41,7	43,2

■ Ondergemiddeld: toetsscore onder de ondergrens
■ Bovengemiddeld: toetsscore op of boven de bovengrens

Let op: In deze tabel staan toetsgegevens zoals deze door uw school of de toetsleverancier zijn aangeleverd. Het betreft geen inspectieoordelen. Het kan zijn dat er in de toetsgegevens leerlingen niet zijn opgenomen of dat leerlingen bij de beoordeling van de resultaten door de inspecteur buiten beschouwing mogen worden gelaten. Deze gecompliceerde gegevens worden echter niet in de terugkoppeling weergegeven.

Figuur 7.2d Schermvoorbeeld: schooloverzicht van de tussentoetsen technisch lezen

Technisch Lezen

Schooljaar 2010/2011

Hier ziet u uw tussenresultaten voor technisch lezen. Per leerjaar is weergegeven op welke toets de scores behaald zijn. U kunt uw toetscore vergelijken met de minimum inspectienorm.

Indien uw school heeft deelgenomen aan een verbetertraject taal en/of rekenen kunt u de toetscore van uw school ook vergelijken met de gemiddelde toetscore van alle scholen die hebben deelgenomen aan een verbetertraject

■ Onder de minimum inspectienorm

Tussentoetsen technisch lezen

	Toets score	Inspectienorm	Alle deelnemers verbetertraject
Leerjaar 3 Toets	Cito Drie minuten toets (DMT) Oude versie (van voor 2009) leeskaart 1 E3 - Afname eindperiode		
(Toets) score	50,6	40	46,6
Leerjaar 4 Toets	Cito Drie minuten toets (DMT) Oude versie (van voor 2009) leeskaart 3 E4 - Afname eindperiode		
(Toets) score	57,3	41	47,9
Leerjaar 5 Toets	Cito Drie minuten toets (DMT) Oude versie (van voor 2009) leeskaart 3 M5 - afname periode midden		
(Toets) score	67,4		61,6

Aanvullende vragenlijst verbetertrajecten

Ten slotte kunnen besturen en scholen die deelnemen aan de taal -en rekenverbetertrajecten in het ISD informatie terugvinden die ze hebben ingevuld in de aanvullende vragenlijst 'Verbetertrajecten taal en rekenen versie 2011' (figuur 7.2e). De scholen en besturen kunnen hun antwoorden vergelijken met de antwoorden van alle andere scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten.

Figuur 7.2e Schermvoorbeeld: schooloverzicht van de aanvullende vragen over de verbetertrajecten (rekenverbetertraject)

Rekenverbetertraject 2010-2011

Hieronder staat welk programma en methode uw school gebruikt in de verschillende leerjaren.

Programma & Methoden	
Rekenprogramma Leerjaar 1/2	Piramide
Rekenmethode Leerjaar 3 t/m 8	Wereld in getallen, 3e editie
Additioneel materiaal voor het automatiseren voor basiskennis	Werk- en kopieerbladen Ambrasoft Software behorende bij de methode Met sprongen vooruit Remelka Anders

Hieronder staan uw antwoorden over het rekenbeleidsplan. U kunt uw eigen antwoorden vergelijken met de andere scholen met een verbetertraject.

Rekenbeleid		
	Antwoord van uw school	% van de scholen dat 'ja' heeft geantwoord
Beschikt uw school naast het verbeterplan ook over een rekenbeleidsplan?	Nee	43%
Worden rekenresultaten van de leerlingen systematisch geanalyseerd ten behoeve van evaluatie van het onderwijs?	Nee, wel incidenteel	87%
Worden analyses van de rekenresultaten vertaald naar concrete plannen voor verbetering van het onderwijs?	Soms wel, soms niet	62%

Hieronder staan uw antwoorden op de vraag waarop de verbetertrajecten van uw school zich richten. U kunt uw eigen antwoorden vergelijken met de andere scholen met een verbetertraject.

Onderdelen rekenverbeterplan		
	Antwoord van uw school	% van de scholen dat 'ja' heeft geantwoord
Beginnende gecijferdheid	ja	74%

(groep 1-2)		
Rekenen Algemeen (groep 3-8)	ja	81%
Bewerkingen: optellen, aftrekken, vermenigvuldigen, delen	nee	32%
Breuken, verhoudingen, procenten	nee	16%
Hoofdrekenen	nee	24%
Cijferend rekenen	nee	13%
Schattend rekenen	nee	9%
Automatiseren/oefenen	ja	68%
Meetkunde	nee	12%
Meten, tijd, geld	nee	23%
Anders	ja	18%

8 Conclusie en discussie

Het belangrijkste doel van deze monitor is het volgen van de leerprestaties van de scholen die deelnemen aan de taal- en rekenverbetertrajecten. Daarnaast wil de monitor inzicht verkrijgen in de maatregelen die scholen nemen in het kader van de verbetertrajecten.

8.1 Conclusie

8.1.1 *Leerprestaties tussentoetsen*

De leerprestaties op de tussentoetsen verbeteren in een aantal van de bevroegde leerjaren. Bij begrijpend lezen (taalverbetertrajecten) en rekenen (rekenverbetertrajecten) stijgt in alle bevroegde leerjaren het percentage scholen dat op de toetsen boven de minimum inspectienorm presteert ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Er zijn meer scholen die verbeteren (boven de minimumnorm gaan presteren) dan scholen die verslechteren (onder de minimumnorm gaan presteren). Deze resultaten zijn niet terug te zien bij technisch lezen (taalverbetertrajecten): het percentage scholen dat op de tussentoetsen boven de minimum inspectienorm presteert, blijft in schooljaar 2010/2011 ongeveer gelijk aan het percentage scholen in schooljaar 2008/2009.

Ook is gekeken naar de ontwikkeling van de toetsscore op de meest gebruikte tussentoets(versie) van de groep scholen die drie jaar dezelfde toets(versie) afneemt. De toetsscore begrijpend lezen leerjaar 7 stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009. De toetsscores rekenen leerjaren 4, 5 en 6 stijgen in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009. De ontwikkeling van de tussentoetsscores technisch lezen geven geen eenduidig beeld. Gekeken naar de kleine, selecte groep scholen die drie jaar dezelfde toets afneemt, stijgen de toetsscores leerjaar 3 en 4 in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Maar bij een grotere groep scholen die twee jaar dezelfde toets afneemt, is geen verbetering te zien in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2009/2010. Voor de grootste groep deelnemende scholen geldt dus een stagnatie in deze twee jaren.

Op basis van de hierboven beschreven onderzoeksgegevens kan niet worden bepaald of de scores op de tussentoetsen van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten sterker verbeteren dan die van scholen die niet aan een verbetertraject deelnemen. Hiervoor moet de ontwikkeling van de leerprestaties van de deelnemende groep scholen worden vergeleken met de ontwikkeling van de leerprestaties van een controlegroep met vergelijkbare scholen die niet deelneemt aan de verbetertrajecten.

8.1.2 *Leerprestaties eindtoetsen*

De totaalscore op de Cito Eindtoets van de scholen die deelnemen aan de taal- of rekenverbetertrajecten stijgt in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Deze stijging is iets groter dan de stijging van de totaalscore op de Cito Eindtoets van de groep scholen die niet aan de verbetertrajecten deelneemt. Opgemerkt moet worden dat in de groep scholen die deelneemt aan de verbetertrajecten ook meer stijging mogelijk was, omdat de startwaarden van deze groep lager waren dan die van de groep scholen die niet aan de verbetertrajecten deelneemt.

8.1.3 Taalzwakke en rekenzwakke scholen

Van de scholen die deelnemen aan een taalverbetertraject en die in schooljaar 2008/2009 taalzwak waren, is ongeveer de helft in schooljaar 2010/2011 gemiddeld of taalsterk. Van de rekenzwakke scholen die sinds schooljaar 2008/2009 deelnemen aan een rekenverbetertraject is meer dan de helft van de scholen in schooljaar 2010/2011 gemiddeld of rekensterk.

De groep taalzwakke scholen die op de tussentoetsen begrijpend lezen boven de minimum inspectienorm gaat presteren (verbetert), is in alle gemeten leerjaren groter dan de groep taalzwakke scholen die onder de minimum inspectienorm gaat presteren (verslechtert). Voor de groep rekenzwakke scholen is dit ook te zien op de tussentoetsen rekenen. De tussentoetsscore begrijpend lezen leerjaar 7 van de taalzwakke scholen stijgt in schooljaar 2010/2011 significant ten opzichte van schooljaar 2008/2009. De tussentoetsscore rekenen van de rekenzwakke scholen stijgt in leerjaar 4 significant.

De totaalscores op de Cito Eindtoets van de taalzwakke scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten en van de rekenzwakke scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten verbeteren in schooljaar 2010/2011 ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Het lukt de taalsterke en rekensterke niet goed om hun hoge niveau vast te houden. Dezelfde beelden in de ontwikkeling van de eindtoetsscore zijn te zien bij taalzwakke en -sterke en rekenzwakke en -sterke scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten: ook hier verbeteren de zwakke scholen zich en hebben de sterke scholen moeite het niveau vast te houden.

8.1.4 Schoolbeleid

Van de scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten besteden de meeste aandacht aan het verbeteren van het aanvankelijk technisch lezen, het voortgezet technisch lezen, begrijpend lezen, de woordenschat en de taalontwikkeling voor leerjaar 1 en 2. Daarentegen worden voor het schrijven van teksten en mondelinge communicatie nauwelijks streefdoelen geformuleerd. De scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten richten zich voornamelijk op de beginnende gecijferdheid en op het algemene rekenonderwijs in alle groepen, en dan meer specifiek op het automatiseren.

Een meerderheid van alle scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten geeft in schooljaar 2010/2011 aan dat de eigen streefdoelen geheel of gedeeltelijk zijn bereikt. Uit de informatie van de scholen komt naar voren dat scholen in schooljaar 2010/2011 meer tijd inroosteren voor technisch lezen en begrijpend lezen (taalverbetertrajecten) en voor rekenen (rekenverbetertrajecten) ten opzichte van eerdere schooljaren. Ook geven scholen aan dat ze vaker de toetsresultaten analyseren.

8.1.5 Evaluatie

De meeste scholen hebben de verbetertrajecten als (zeer) zinvol ervaren en vinden dat de verbetertrajecten in veel gevallen een positief effect op de leerprestaties hebben gehad. Ongeveer de helft van deze scholen heeft de resultaten op de Cito Eindtoets verbeterd.

8.2 Discussie

De belangrijkste vraag in dit rapport is: hoe ontwikkelen de leerprestaties van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten zich ten opzichte van de nulmeting in schooljaar 2008/2009? De tussentoetsresultaten begrijpend lezen en rekenen zijn

in een aantal leerjaren verbeterd; de tussentoetsresultaten technisch lezen tonen geen eenduidige verbetering.

8.2.1 Kanttekeningen toetsresultaten

Tussentoetsen

Een monitor maakt niet duidelijk of de verbeteringen of verslechtingen ook daadwerkelijk zijn toe te schrijven aan de verbetertrajecten. Het is namelijk een natuurlijk effect dat scholen zich verbeteren; dit wordt ook wel het 'Flynn-effect' genoemd (Flynn, 1984). Om harde conclusies te kunnen trekken over het effect van de taal- en rekenverbetertrajecten op de leerprestaties moeten de resultaten worden vergeleken met de resultaten van een controlegroep met vergelijkbare scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten. Zo kan worden bepaald of de deelnemende scholen zich sterker verbeteren dan andere scholen. De tussentoetsgegevens van een vergelijkbare controlegroep heeft de inspectie echter niet beschikbaar.

Een ander probleem bij het meten van een verbetering van de toetsscore is de verandering in afgenomen toetsen. Het berekenen van een stijging van de toetsscore is alleen mogelijk als drie jaren dezelfde toets(versie) is afgenomen. Veel van de scholen die deelnemen aan de verbetertrajecten hebben in de loop van het traject een andere toets of toetsversie afgenomen. De groep scholen waarover de stijging van de toetsscore is berekend, is dus slechts een kleine selectie van alle scholen die deelnemen aan de taal-en rekenverbetertrajecten.

Eindtoetsen

Om de toetsresultaten van de groep scholen die deelneemt aan de verbetertrajecten toch enigszins te kunnen vergelijken met de toetsresultaten van scholen die niet deelnemen aan de verbetertrajecten, zijn de Cito Eindtoetsresultaten van beide groepen vergeleken. Echter, ook bij deze analyses kunnen verbeteringen of verslechtingen niet per definitie worden toegeschreven aan de verbetertrajecten. Het kan bijvoorbeeld zijn dat slechte resultaten in leerjaar 5 in de bovenbouw lastig weg te werken zijn, waardoor effecten van de verbetertrajecten op de leerresultaten nog niet zichtbaar zijn in groep 8.

8.2.2 Stijging van de leerprestaties technisch lezen en begrijpend lezen

Technisch lezen

Wanneer een relatie wordt gelegd tussen de ontwikkeling van de leerresultaten technisch lezen en de verbeterplannen van de scholen, valt het volgende op. Veel deelnemende scholen (bijna 80 procent) hebben geïnvesteerd in verbetering van het technisch lezen om de leesresultaten op een hoger peil te brengen. Bijna 90 procent van de scholen geeft zelf aan dat de streefdoelen geheel of gedeeltelijk zijn bereikt. Deze bevindingen rijmen niet helemaal met de ontwikkeling van de tussentoetsresultaten technisch lezen.

De tussentoetsresultaten laten namelijk zien dat het percentage scholen dat onder de inspectienorm presteert, gelijk is gebleven. Op bijna een kwart van de deelnemende scholen liggen de leesresultaten in de leerjaren 3, 4 en 5 onder de inspectienorm. De gemiddelde toetsscore technisch lezen leerjaar 3 en 4 van de kleine, selecte groep scholen die drie jaar dezelfde toets afneemt, stijgt in schooljaar 2010/2011 wel iets ten opzichte van schooljaar 2008/2009. Echter, de toetsscores van een grotere groep scholen die twee jaar dezelfde toets afneemt, laten in schooljaar 2010/2011 geen verbetering zien ten opzichte van schooljaar 2009/2010. Voor deze grotere groep deelnemende scholen geldt dus een stagnatie in deze twee jaren.

Onderzoek laat zien dat de meeste leesproblemen het gevolg zijn van onvoldoende kwaliteit van het onderwijsleerproces (Houtveen e.a., 2005; Vernooy, 2006).

Eenzijds valt het resultaat bij technisch lezen dan tegen, gezien het percentage scholen dat in het onderwijsleerproces heeft geïnvesteerd. Anderzijds moeten met name de resultaten bij technisch lezen voorzichtig geïnterpreteerd worden. Er hebben in deze groep veel toetswisselingen plaatsgevonden, waardoor de vergelijking tussen de nulmeting in 2008/2009 en de meting in 2010/2011 niet op basis van dezelfde meetinstrumenten gebeurt. Het kan zijn dat een andere toets net iets andere vaardigheden meet of iets anders genormeerd is. Ook moeten leerkrachten en leerlingen bij het afnemen van nieuwe toetsen mogelijk wennen aan nieuwe afnamecondities.

Begrijpend lezen

De scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten verbeteren hun leerprestaties voor begrijpend lezen: het percentage scholen dat boven de minimum inspectienorm presteert, stijgt. Hierbij is er een opmerkelijk verschil te zien tussen de leerjaren: hoe hoger het leerjaar, hoe lager het percentage scholen dat boven de norm scoort.

Een verklaring zou kunnen liggen in de zogenaamde 'fourth-grade slump' (Chall en Jacobs, 2003; Chall, Jacobs en Baldwin, 1990). Het onderzoek hiernaar richtte zich vooral op leerlingen die verschillen in sociaaleconomische achtergrond. De onderzoekers constateerden dat ongeveer in leerjaar 6 het lezen steeds meer verschuift naar lezen om te leren en dat leerlingen met een kleinere woordenschat, een lage 'academische' taalvaardigheid of geringe kennis van de wereld meer problemen met begrijpend lezen krijgen.

Nader onderzoek op basis van onder meer leerlingkenmerken kan meer zicht geven op de precieze oorzaken van de achterblijvende leerprestaties voor begrijpend lezen in de hogere groepen.

8.2.3 Schoolbeleid: schrijven en mondelinge communicatie

Uit de monitor komt naar voren dat scholen nauwelijks werken aan de verbetering van het schrijven van teksten en mondelinge communicatie. Dat terwijl onlangs door de inspectie in een onderzoek naar de kwaliteit van het schrijfonderwijs is vastgesteld dat er forse knelpunten zijn, in ieder geval bij het schrijven van teksten (Inspectie van het Onderwijs, 2010). Het onderzoek laat zien dat het schrijfonderwijs en de didactische vaardigheden van leraren bij het schrijven van teksten een nieuwe impuls nodig hebben. Ook is uit eigen onderzoek van de inspectie bekend dat mondelinge communicatie weinig aandacht krijgt (Inspectie van het Onderwijs, 2009).

De beperkte keuze voor het verbeteren van het schrijven en de mondelinge communicatie is dus een belangrijk aandachtspunt. Scholen zouden geholpen kunnen worden als er ook voor deze taalonderdelen betere mogelijkheden komen om opbrengstgericht te werken, bijvoorbeeld door leraren goed zicht te geven op de leerlijn en tussendoelen voor schrijven. Een andere optie is een betere beschikbaarheid van (observatie-)instrumenten om de voortgang in de schrijfvaardigheid (en mondelinge communicatie) van leerlingen te kunnen volgen. Ook zouden meer aanpakken beschikbaar kunnen komen om de schrijfvaardigheden op een hoger peil te brengen (Inspectie van het Onderwijs, 2010).

8.2.4 Evaluatie: nut verbetertrajecten en de leerprestaties

De meeste scholen die deelnemen aan de taal- en rekenverbetertrajecten geven aan dat ze de verbetertrajecten als (zeer) zinvol hebben ervaren en vinden dat de verbetertrajecten in veel gevallen een positief effect op de leerprestaties hebben gehad. Van ongeveer de helft van de scholen die aangeven dat de verbetertrajecten

een (zeer) positief effect op de leerprestaties hebben gehad, is de Cito Eindtoetscore ook daadwerkelijk gestegen, van de andere helft nog niet.

Een oorzaak voor dit laatste kan zijn dat scholen bij het invullen van de vraag hebben gedacht aan de leerprestaties in bepaalde leerjaren. Welke leerjaren dit zijn, is op basis van het huidige onderzoek niet bekend. Het is ook mogelijk dat de verbeteringen in leerprestaties pas in een later stadium naar voren komen.

Een mogelijke discrepantie tussen de ontwikkeling van de toetscores en de antwoorden op zelfevaluatieve vragen is een belangrijke reden om ook te blijven evalueren op basis van concrete toetsgegevens.

Literatuur

Chall, J., & Jacobs, V. (2003). Poor children's fourth-grade slump. *American Educator*, 27 (1), p. 14-15.

Chall, J., Jacobs, V., & Baldwin, L. (1990). *The reading crisis: Why poor children fall behind*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Flynn, J.R. (1984). The mean IQ of Americans: Massive gains 1932-1978. *Psychological Bulletin*, 95, p. 29-51.

Houtveen, T., Koekebacker, E., Mijs, D., & Vernooy, K. (2005). *Succesvolle aanpak van risicoleerlingen. Wat kan de school doen?* Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Inspectie van het Onderwijs (2010). *Analyse en waarderungen van opbrengsten, versie februari 2010*. 20 februari 2011 van <http://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/publicaties/Analyse+en+waarderingen+van+opbrengsten.html>

Inspectie van het Onderwijs (2011). *Analyse en waarderungen van opbrengsten, versie augustus 2011*. 20 februari 2011 van <http://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/publicaties/Analyse+en+waarderingen+van+opbrengsten.html>

Inspectie van het Onderwijs (2006). *De staat van het Onderwijs. Onderwijsverslag 2004/2005*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2011). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2009/2010*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2010). *Het onderwijs in het schrijven van teksten. De kwaliteit van het schrijfonderwijs in het basisonderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2009). *Het taalonderwijs op taalzwakke en taalsterke scholen*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2010). *Monitor verbetertrajecten taal/rekenen 2009*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2011). *Monitor verbetertrajecten taal en rekenen 2008/2009 en 2009/2010*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2012). Monitor verbetertrajecten taal en rekenen 2009/2010 en 2010/2011. Speciale scholen voor basisonderwijs. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs, 2012.

Vernooy, K. (2006). *Effectief omgaan met risicolezers. Werken aan preventie en beter omgaan met leesproblemen*. Amersfoort: CPS.

Bijlage I

Achtergrondkenmerken

Tabel BI.1a Populatiekenmerken per provincie (2008/2009 n=1.510, 2009/2010 n=1.846, 2010/2011 n=1.823; alle verbetertrajecten)

Provincie	2008/2009	2009/2010	2010/2011
	% (n)	% (n)	% (n)
Groningen	7 (106)	8 (148)	8 (146)
Friesland	6 (91)	7 (129)	7 (133)
Drenthe	8 (121)	8 (148)	8 (140)
Overijssel	7 (101)	6 (111)	6 (111)
Flevoland	2 (30)	3 (55)	3 (47)
Gelderland	13 (196)	13 (240)	13 (236)
Utrecht	5 (76)	5 (92)	5 (90)
Noord-Holland	12 (181)	11 (203)	12 (213)
Zuid-Holland	17 (257)	19 (351)	18 (331)
Zeeland	5 (76)	5 (92)	5 (93)
Brabant	14 (211)	12 (222)	12 (223)
Limburg	3 (45)	3 (55)	3 (60)
Totaal ^o	100 (1.510)	100 (1.846)	100 (1.823)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BI.1b Populatiekenmerken per provincie in schooljaar 2010/2011 (taalverbetertrajecten n=1.282, rekenverbetertrajecten n=549, landelijk n=7.266)

Provincie	Taaltrajecten	Rekentrajecten	Landelijk
	% (n) ^o	% (n) ^o	% (n)
Groningen	9 (111)	6 (35)	5 (328)
Friesland	7 (91)	8 (44)	7 (486)
Drenthe	8 (105)	6 (35)	4 (304)
Overijssel	7 (88)	4 (23)	8 (595)
Flevoland	3 (33)	3 (15)	3 (204)
Gelderland	13 (163)	13 (73)	13 (972)
Utrecht	4 (48)	8 (42)	7 (522)
Noord-Holland	10 (129)	16 (87)	14 (992)
Zuid-Holland	16 (208)	23 (125)	18 (1.293)
Zeeland	6 (71)	4 (22)	3 (246)
Brabant	14 (177)	8 (46)	13 (911)
Limburg	5 (58)	0 (2)	6 (413)
Totaal ^{oo}	100 (1.282)	100 (549)	100 (7.266)

^o Het niet precies optellen van de kolom 'Taaltrajecten' en de kolom 'Rekentrajecten' tot het totaal 2010/2011 in tabel BI.1a, heeft ermee te maken dat enkele scholen staan ingeschreven voor zowel een taalverbetertraject als een rekenverbetertraject. Deze scholen zijn niet dubbel meegeteld in het totaal.

^{oo} Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BI.2a Populatiekenmerken naar stedelijkheid (2008/2009 n=1.510, 2009/2010 n=1.846, 2010/2011 n=1.823; alle verbetertrajecten)

Stedelijkheid	2008/2009	2009/2010	2010/2011
	% (n)	% (n)	% (n)
Buiten de steden	70 (1.057)	72 (1329)	71 (1.298)
G4	7 (106)	7 (129)	7 (130)
G32	23 (347)	21 (388)	22 (395)
Totaal	100 (1.510)	100 (1.846)	100 (1.823)

Tabel BI.2b Populatiekenmerken naar stedelijkheid in schooljaar 2010/2011 (taalverbetertrajecten n=1.282, rekenverbetertrajecten n=549, landelijk n=7.266)

Stedelijkheid	Taaltrajecten	Rekentrajecten	Landelijk
	% (n) ^o	% (n) ^o	% (n)
Buiten de steden	72 (923)	69 (378)	71 (5.167)
G4	5 (68)	12 (66)	9 (655)
G32	23 (291)	19 (105)	20 (1.444)
Totaal	100 (1.282)	100 (549)	100 (7.266)

^o Het niet precies optellen van de kolom 'Taaltrajecten' en de kolom 'Rekentrajecten' tot het totaal 2010/2011 in tabel BI.2a, heeft ermee te maken dat enkele scholen staan ingeschreven voor zowel een taalverbetertraject als een rekenverbetertraject. Deze scholen zijn niet dubbel meegeteld in het totaal.

Tabel BI.3a Populatiekenmerken naar denominatie (2008/2009 n=1.510, 2009/2010 n=1.846, 2010/2011 n=1.823; alle verbetertrajecten)

Denominatie	2008/2009	2009/2010	2010/2011
	% (n)	% (n)	% (n)
Openbaar	36 (544)	36 (665)	35 (646)
Rooms-katholiek	26 (393)	25 (462)	25 (464)
Protestants-christelijk	32 (483)	34 (628)	34 (617)
Overig bijzonder	6 (90)	5 (92)	5 (96)
Totaal ^o	100 (1.510)	100 (1.846)	100 (1.823)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BI.3b Populatiekenmerken naar denominatie in schooljaar 2010/2011 (taalverbetertrajecten n=1.282, rekenverbetertrajecten n=549, landelijk n=7.266)

Denominatie	Taaltrajecten	Rekentrajecten	Landelijk
	% (n) ^o	% (n) ^o	% (n)
Openbaar	36 (459)	35 (192)	34 (2.462)
Rooms-katholiek	28 (363)	19 (102)	29 (2.117)
Protestants-christelijk	31 (403)	39 (215)	30 (2.155)
Overig bijzonder	4 (57)	7 (40)	7 (532)
Totaal ^{oo}	100 (1.282)	100 (549)	100 (7.266)

^o Het niet precies optellen van de kolom 'Taaltrajecten' en de kolom 'Rekentrajecten' tot het totaal 2010/2011 in tabel BI.3a, heeft ermee te maken dat enkele scholen staan ingeschreven voor zowel een taalverbetertraject als een rekenverbetertraject. Deze scholen zijn niet dubbel meegeteld in het totaal.

^{oo} Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BI.4a Populatiekenmerken naar omvang (2008/2009 n=1.510, 2009/2010 n=1.846, 2010/2011 n=1.823; alle verbetertrajecten)

Omvang	2008/2009	2009/2010	2010/2011
	% (n)	% (n)	% (n)
1-100	21 (317)	21 (388)	23 (413)
101-200	36 (544)	37 (683)	38 (692)
201-300	25 (378)	25 (461)	23 (421)
301-400	11 (166)	11 (203)	10 (183)
401-meer	7 (106)	6 (111)	6 (114)
Totaal	100 (1.510)	100 (1.846)	100 (1.823)

Tabel BI.4b Populatiekenmerken deelnemers verbetertrajecten naar omvang in schooljaar 2010/2011 (taalverbetertrajecten n=1.282, rekenverbetertrajecten n=549, landelijk n=7.256)

Omvang	Taaltrajecten	Rekentrajecten	Landelijk beeld
	% (n) ^o	% (n) ^o	% (n)
1-100	23 (301)	21 (115)	20 (1.445)
101-200	39 (495)	36 (199)	34 (2.485)
201-300	22 (281)	26 (142)	26 (1.915)
301-400	10 (126)	11 (58)	11 (821)
401-meer	6 (79)	6 (35)	8 (590)
Totaal ^{oo}	100 (1.282)	100 (549)	100 (7.256)

^o Het niet precies optellen van de kolom 'Taaltrajecten' en de kolom 'Rekentrajecten' tot het totaal 2010/2011 in tabel BI.4a, heeft ermee te maken dat enkele scholen staan ingeschreven voor zowel een taalverbetertraject als een rekenverbetertraject. Deze scholen zijn niet dubbel meegeteld in het totaal.

^{oo} Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BI.5 Taalzwakke, gemiddelde scholen en taalsterke scholen die deelnemen aan de taalverbetertrajecten (2008/2009 n=934, 2009/2010 n=1.119, 2010/2011 n=1.031; taalverbetertrajecten)^o

Taal	2008/2009	2009/2010	2010/2011
	% (n)	% (n)	% (n)
Taalzwak	40 (383)	36 (406)	32 (330)
Gemiddeld	44 (411)	50 (560)	56 (575)
Taalsterk	15 (140)	14 (153)	12 (126)
Totaal ^{oo}	100 (934)	100 (1.119)	100 (1.031)

^oPer schooljaar staan de deelnemende scholen weergegeven, dus ook scholen die later in het traject zijn afgevallen of toegevoegd. Indien mogelijk is ieder schooljaar opnieuw berekend of de school taalzwak, gemiddeld of taalsterk is.

^{oo}Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BI.6 Rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen die deelnemen aan de rekenverbetertrajecten (2008/2009 n=330, 2009/2010 n=452, 2010/2011n=415; rekenverbetertrajecten)^o

Rekenen	2008/2009	2009/2010	2010/2011
	% (n)	% (n)	% (n)
Rekenzwak	50 (165)	46 (208)	33 (137)
Gemiddeld	36 (119)	42 (192)	51 (213)
Rekensterk	14 (46)	12 (52)	16 (65)
Totaal ^{oo}	100 (330)	100 (452)	100 (415)

^o Per schooljaar staan de deelnemende scholen weergegeven, dus ook scholen die later in het traject zijn afgevallen of toegevoegd. Indien mogelijk is ieder schooljaar opnieuw berekend of de school rekenzwak, gemiddeld of rekensterk is.

^{oo} Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BI.7 Aantal scholen dat dezelfde toets heeft gebruikt en waarvan een valide waarde kan worden vergeleken met een norm

	Aantal scholen dat in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 een toetsversie heeft afgenomen	Aantal scholen dat in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 een toetsversie heeft afgenomen en waarvan een valide waarde kan worden vergeleken met een norm	Aantal scholen dat in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 dezelfde toetsversie heeft afgenomen en waarvan een valide waarde kan worden vergeleken met een norm
		n (%)	n (%)
<i>Technisch lezen</i>			
Taaltrajecten			
Leerjaar 3	863	806 (93)	77 (10)
Leerjaar 4	857	822 (96)	56 (7)
Leerjaar 5	786	90 (11)	43 (48)
<i>Begrijpend lezen</i>			
Taaltrajecten			
Leerjaar 5	891	845 (95)	529 (63)
Leerjaar 6	839	793 (95)	329 (41)
Leerjaar 7	863	685 (79)	142 (21)
<i>Rekenen</i>			
Rekentrajecten			
Leerjaar 4	264	239 (91)	105 (44)
Leerjaar 5	277	248 (90)	93 (38)
Leerjaar 6	273	252 (92)	89 (35)
Leerjaar 7	281	170 (60)	37 (22)

Tabel BI.8 Aantal scholen dat dezelfde toets heeft gebruikt en waarvan de toetsscore wordt uitgedrukt in een vaardigheidsscore

	Aantal scholen dat in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 een toetsversie heeft afgenomen	Aantal scholen dat in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 een toetsversie heeft afgenomen, waarvan de toetsscore wordt uitgedrukt in vaardigheidsscore	Aantal scholen dat in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 dezelfde toetsversie heeft afgenomen, waarvan de toetsscore wordt uitgedrukt in vaardigheidsscore n (%)
<i>Technisch lezen</i> Taaltrajecten			
Leerjaar 3	863	855	72 (8)
Leerjaar 4	857	803	52 (6)
Leerjaar 5	786	764	70 (9)
<i>Begrijpend lezen</i> Taaltrajecten			
Leerjaar 5	891	886	552 (62)
Leerjaar 6	839	834	344 (41)
Leerjaar 7	863	859	146 (17)
<i>Rekenen</i> Rekentrajecten			
Leerjaar 4	264	263	117 (44)
Leerjaar 5	277	276	103 (37)
Leerjaar 6	273	261	93 (36)
leerjaar 7	281	273	40 (15%)

Bijlage II

Toetsgegevens: Taalverbetertrajecten

Tabel BII.1 Vergelijking scholen technisch lezen en toetswisseling (leerjaar 3 n=806, leerjaar 4 n=822; taalverbetertrajecten)

Technisch lezen	Leerjaar 3		Leerjaar 4		Leerjaar 5°	
	Toets gelijk	Toets anders	Toets gelijk	Toets anders	Toets gelijk	Toets anders
	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)
Drie jaar onder de norm	8 (6)	3 (19)	5 (3)	2 (17)	-	-
Verslechterd	13 (10)	19 (142)	14 (8)	17 (128)	-	-
Verbeterd	27 (21)	17 (122)	41 (23)	13 (99)	-	-
Drie jaar beter dan de norm	35 (27)	45 (331)	29 (16)	49 (374)	-	-
Wisselend beeld	17 (13)	16 (115)	11 (6)	19 (148)	-	-
Totaal°°	100 (77)	100 (729)	100 (56)	100 (766)	-	-

° Vanwege het lage aantal scholen zijn de percentages in leerjaar 5 weggelaten.

°° Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BII.2a Vergelijking gemiddelde toetsscores technisch lezen van scholen die in de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 dezelfde toets(versie) afnemen (leerjaar 3 n=72, leerjaar 4 n=52, leerjaar 5 n=70; taalverbetertrajecten)°

Toets, versie	Aantal	Gemiddelde toetsscore 2010/2011	Gemiddelde toetsscore 2009/2010	Gemiddelde toetsscore 2008/2009
---------------	--------	---------------------------------	---------------------------------	---------------------------------

Leerjaar 3

TL3-CITO3M-2009-E	50	37,3	35,2	32,9
TL3-CITO3M- OUD-LK1-E	15	-	-	-
TL3-CITO3M- OUD-LK1-M	7	-	-	-

Leerjaar 4

TL4-CITO3M-2009-E	48	61,8	62,3	56,0
TL4-CITO3M- OUD-LK3-E	2	-	-	-
TL4-CITOLTO-2009-E	2	-	-	-

Leerjaar 5				
TL5-CITO3M-2009-E	39	76,5	79,3	76,0
TL5-CITO3M- OUD-LK3-E	3	-	-	-
TL5-CITO3M- OUD-LK3-M	28	63,3	63,4	61,1

°Indien n<25 is de gemiddelde toetsscore weggelaten.

Tabel BII.2b Vergelijking gemiddelde toetsscores technisch lezen van scholen die in de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011 de DMT (2009)-Eindversie afnemen (leerjaar 3 n=326, leerjaar 4 n=315, leerjaar 5 n=304; taalverbetertrajecten)

Toets, versie	Aantal	Gemiddelde toetsscore 2010/2011	Gemiddelde toetsscore 2009/2010
Leerjaar 3			
TL3-CITO3M-2009-E	326	37,3	36,3
Leerjaar 4			
TL4-CITO3M-2009-E	315	63,2	62,1
Leerjaar 5			
TL5-CITO3M-2009-E	304	78,0	76,6

Tabel BII.3 Vergelijking scholen begrijpend lezen en toetswisseling (leerjaar 5 n=845, leerjaar 6 n=793, leerjaar 7 n=685; taalverbetertrajecten)

Begrijpend lezen	Leerjaar 5		Leerjaar 6		Leerjaar 7	
	Toets gelijk	Toets anders	Toets gelijk	Toets anders	Toets gelijk	Toets anders
	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)
Drie jaar onder de norm	0 (1)	0 (0)	1 (4)	2 (9)	6 (9)	4 (22)
Verslechterd	3 (18)	3 (9)	8 (26)	10 (48)	11 (15)	16 (89)
Verbeterd	12 (63)	1 (4)	12 (39)	19 (89)	27 (38)	19 (104)
Drie jaar beter dan de norm	81 (427)	93 (294)	71 (232)	57 (266)	40 (57)	43 (233)
Wisselend beeld	4 (20)	3 (9)	9 (28)	11 (52)	16 (23)	17 (95)
Totaal°	100 (529)	100 (316)	100 (329)	100 (464)	100 (142)	100 (543)

° Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BII.4 Vergelijking gemiddelde toetsscores begrijpend lezen van scholen die in de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 dezelfde toets(versie) afnemen (leerjaar 5 n=552, leerjaar 6 n=344, leerjaar 7 n=146; taalverbetertrajecten)

Toets, versie	Aantal	Gemiddelde toetsscore 2010/2011	Gemiddelde toetsscore 2009/2010	Gemiddelde toetsscore 2008/2009
Leerjaar 5				
BL5-CITO-1998	34	28,3	27,9	27,7
BL5-CITO-2007	518	25,9	26,2	25,6
Leerjaar 6				
BL6-CITO-1998	74	37,1	36,9	37,2
BL6-CITO-2008	270	32,6	32,7	32,3
Leerjaar 7				
BL7-CITO-1998	146	47,4	47,3	44,6

Tabel BII.5 Begrijpend lezen: Vergelijking schooljaren onder de norm/boven de norm (2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011) per leerjaar uitgesplitst naar taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen (leerjaar 5 n=734, leerjaar 6 n=689, leerjaar 7 n=586; taalverbetertrajecten), in percentages^o

	Taalzwak (n=296)	Gemiddeld (n=326)	Taalsterk (n=112)	Totaal (n=734)
Drie metingen onder de norm	0	0	0	0
Verslechterd	3	4	3	3
Verbeterd	9	5	7	7
Drie metingen beter dan de norm	85	87	88	87
Wisselend beeld	3	3	2	3
Totaal ^{oo}	100	100	100	100
Leerjaar 6				
	Taalzwak (n=278)	Gemiddeld (n=306)	Taalsterk (n=105)	Totaal (n=689)
Drie metingen onder de norm	4	0	1	2
Verslechterd	10	10	9	10
Verbeterd	16	15	13	15
Drie metingen beter dan de norm	58	66	70	64
Wisselend beeld	12	8	7	9
Totaal ^{oo}	100	100	100	100
Leerjaar 7				
	Taalzwak (n=247)	Gemiddeld (n=258)	Taalsterk (n=81)	Totaal (n=586)
Drie metingen onder de norm	7	4	1	5
Verslechterd	12	18	16	15
Verbeterd	26	17	11	20
Drie metingen beter dan de norm	36	45	57	42
Wisselend beeld	19	16	15	17
Totaal ^{oo}	100	100	100	100

^oSchooljaar 2008/2009 is als uitgangspunt genomen voor de categorisering 'taalzwak', 'gemiddeld', 'taalsterk'.

^{oo} Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BII.6 Begrijpend lezen: Vergelijking toetsresultaten tussen de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 uitgesplitst naar taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen (leerjaar 5 n=449, leerjaar 6 n=228, leerjaar 7 n=124; taalverbetertrajecten)

Jaar	Toets, versie	Taalzwak ^o	Gemiddeld ^o	Taalsterk ^o
		Toetsscore (n)	Toetsscore (n)	Toetsscore (n)
Leerjaar 5				
2010/2011	Citotoets Begrijpend lezen Nieuwe versie (2008) leerjaar 5	25,6 (185)	26,0 (198)	26,6 (66)
2009/2010	Citotoets Begrijpend lezen Nieuwe versie (2008) leerjaar 5	25,9 (185)	26,4 (198)	27,4 (66)
2008/2009	Citotoets Begrijpend lezen Nieuwe versie (2008) leerjaar 5	24,6 (185)	25,8 (198)	28,0 (66)
Leerjaar 6				
2010/2011	Citotoets Begrijpend lezen Nieuwe versie (2008) leerjaar 6	32,0 (88)	32,5 (103)	33,3 (37)
2009/2010	Citotoets Begrijpend lezen Nieuwe versie (2008) leerjaar 6	32,1 (88)	32,7 (103)	34,2 (37)
2008/2009	Citotoets Begrijpend lezen Nieuwe versie (2008) leerjaar 6	31,4 (88)	32,5 (103)	34,4 (37)
Leerjaar 7				
2010/2011	Citotoets Begrijpend lezen (versie 1998) leerjaar 7	46,5 (54)* ¹	47,3 (53)	-
2009/2010	Citotoets Begrijpend lezen (versie 1998) leerjaar 7	44,7 (54)	47,4 (53)	-
2008/2009	Citotoets Begrijpend lezen (versie 1998) leerjaar 7	43,4 (54)	45,0 (53)	-

^o Schooljaar 2008/2009 is als uitgangspunt genomen voor de categorisering 'taalzwak', 'gemiddeld', 'taalsterk'. Indien n<25, is de toetsscore weggelaten.

* significant p<0.1

¹ significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2008/2009; ² significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2009/2010.

Tabel BII.7 Vergelijking Cito Eindtoetsresultaten tussen de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 van alle scholen die deelnemen aan een verbetertraject, uitgesplitst naar taalzwakke, gemiddelde en taalsterke scholen (taalverbetertrajecten n=961, geen deelname n=3.895)^o

Jaar	Toets, versie	Deelname taaltrajecten			Geen deelname aan verbetertrajecten		
		Gemiddelde toetsscore (n)			Gemiddelde toetsscore (n)		
		Taal- zwak ^o	Gemid- deld ^o	Taal- sterk ^o	Taal- zwak ^o	Gemid- deld ^o	Taal- sterk ^o
Leerjaar 8							
2010/ 2011	Cito Eind- toets (totaal)	534,7* ¹ / ² (426)	535,0 (408)	536,2 (127)* ¹	534,7 (910) * ¹ / ²	535,2 (2040)	536,7 (945)* ¹
2009/ 2010	Cito Eindtoets (totaal)	534,3 (426)	534,9 (408)	536,1 (127)	534,3 (910)	535,2 (2.040)	536,7 (945)
2008/ 2009	Cito Eindtoets (totaal)	532,8 (426)	534,9 (408)	537,5 (127)	533,0 (910)	535,2 (2.040)	537,6 (945)

^o Schooljaar 2008/2009 is als uitgangspunt genomen voor de categorisering 'taalzwak', 'gemiddeld', 'taalsterk'.

* significant $p < 0.1$

¹ significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2008/2009; ² significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2009/2010

Bijlage III

Toetsgegevens: Rekenverbetertrajecten

Tabel BIII.1 Vergelijking scholen rekenen en toetswisseling (leerjaar 4 n=239, leerjaar 5 n=148, leerjaar 6 n=252, leerjaar 7 n=170; rekenverbetertrajecten)

	Leerjaar 4		Leerjaar 5		Leerjaar 6		Leerjaar 7	
	Toets gelijk	Toets anders	Toets gelijk	Toets anders	Toets gelijk	Toets anders	Toets gelijk	Toets anders
	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)	% (n)
Drie jaar onder de norm	1 (1)	2 (3)	1 (1)	1 (2)	0 (0)	1 (1)	0 (0)	0 (0)
Verslechterd	2 (2)	2 (3)	0 (0)	2 (3)	2 (2)	6 (10)	5 (2)	2 (3)
Verbeterd	14 (15)	27 (36)	15 (14)	23 (35)	16 (14)	16 (26)	14 (5)	23 (31)
Drie jaar beter dan norm	78 (82)	59 (79)	78 (73)	61 (94)	74 (66)	67 (109)	70 (26)	65 (86)
Wisselend beeld	5 (5)	10 (13)	5 (5)	14 (21)	8 (7)	10 (17)	11 (4)	10 (13)
Totaal ^o	100 (105)	100 (134)	100 (93)	100 (155)	100 (89)	100 (163)	100 (37)	100 (133)

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BIII.2 Vergelijking gemiddelde toetsscores rekenen van scholen die in de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 dezelfde toets(versie) afnemen (leerjaar 4 n=117, leerjaar 5 n=103, leerjaar 6 n=93, leerjaar 7 n=40; rekenverbetertrajecten)^o

Toets, versie	Aantal	Gemiddelde toetsscore 2010/2011	Gemiddelde toetsscore 2009/2010	Gemiddelde toetsscore 2008/2009
Leerjaar 4				
RW4-CITO- OUD-E	2	-	-	-
RW4-CITO- 2005-E	108	62,2	60,7	57,9
RW4-CITO- 2005-M	7	-	-	-
Leerjaar 5				
RW5-CITO- OUD-E	2	-	-	-
RW5-CITO- 2006-E	93	79,2	77,6	76,1
RW4-CITO- 2006-M	8	-	-	-
Leerjaar 6				
RW6-CITO- OUD-E	5	-	-	-
RW6-CITO- OUD-M	0	-	-	-

RW6-CITO-2007-E	77	91,3	88,6	87,5
RW6-CITO-2007-M	11	-	-	-

Leerjaar 7

RW7-CITO- OUD-E	2	-	-	-
RW7-CITO- OUD-M	2	-	-	-
RW7-CITO-2008-E	28	101,5	102,4	99,9
RW7-CITO-2008-M	8	-	-	-

° Indien n<25 is de gemiddelde toetsscore weggelaten.

Tabel BIII.3 Rekenen: Vergelijking schooljaren (2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011) onder de norm/ boven de norm per leerjaar uitgesplitst naar rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen (leerjaar 4 n=177, leerjaar 5 n=187, leerjaar 6 n=185, leerjaar 7 n=122; rekenverbetertrajecten), in percentages°

Leerjaar 4

	Rekenzwak (n=72)	Gemiddeld (n=78)	Rekensterk (n=27)	Totaal (n=177)
Drie metingen onder de norm	3	1	0	2
Verslechterd	3	1	0	2
Verbeterd	32	22	15	25
Drie metingen beter dan de norm	60	67	74	65
Wisselend beeld	3	9	11	7
Totaal°°	100	100	100	100

Leerjaar 5

	Rekenzwak (n=77)	Gemiddeld (n=78)	Rekensterk (n=32)	Totaal (n=187)
Drie metingen onder de norm	1	3	0	2
Verslechterd	1	3	0	2
Verbeterd	25	21	13	21
Drie metingen beter dan de norm	68	63	66	65
Wisselend beeld	5	12	22	11
Totaal°°	100	100	100	100

Leerjaar 6

	Rekenzwak (n=77)	Gemiddeld (n=78)	Rekensterk (n=30)	Totaal (n=185)
Drie metingen onder de norm	0	1	0	1
Verslechterd	4	6	3	5
Verbeterd	19	18	13	18
Drie metingen beter dan de norm	70	67	67	68
Wisselend beeld	6	8	17	9
Totaal°°	100	100	100	100

Leerjaar 7

	Rekenzwak (n=46)	Gemiddeld (n=55)	Rekensterk (n=21)	Totaal (n=122)
Verslechterd	7	2	5	4

Verbeterd	37	20	14	25
Drie metingen beter dan de norm	50	71	71	63
Wisselend beeld	7	7	10	7
Totaal ^{oo}	100	100	100	100

^o Schooljaar 2008/2009 is als uitgangspunt genomen voor de categorisering 'rekenzwak', 'gemiddeld', 'rekensterk'.

^{oo} Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BIII.4 Rekenen: Vergelijking toetsresultaten tussen de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 van alle scholen die deelnemen aan een verbetertraject, uitgesplitst naar rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen (leerjaar 4 n=81, leerjaar 5 n=67, leerjaar 6 n= 58, leerjaar 7 n=15; rekenverbetertrajecten)

Jaar	Toets, versie	Rekenzwak ^o	Gemiddeld ^o	Rekensterk ^o
		Toetsscore (n)	Toetsscore (n)	Toetsscore (n)
Leerjaar 4				
2010/2011	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2005 E4 - afname eindperiode	60,2 (33) *1	62,3 (39)	-
2009/2010	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2005 E4 - afname eindperiode	60,7 (33)	60,8 (39)	-
2008/2009	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2005 E4 - afname eindperiode	56,5 (33)	58,3 (39)	-
Leerjaar 5				
2010/2011	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2006 E5 - afname eindperiode	79,9 (27)	77,6 (33)	-
2009/2010	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2006 E5 - afname eindperiode	78,4 (27)	76,5 (33)	-
2008/2009	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2006 E5 - afname eindperiode	77,3 (27)	74,8 (33)	-
Leerjaar 6				
2010/2011	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2007 E6 - afname eindperiode	-	90,6 (30)	-
2009/2010	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2007 E6 - afname eindperiode	-	90,0 (30)	-
2008/2009	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2007 E6 - afname eindperiode	-	88,1 (30)	-
Leerjaar 7				
2010/2011	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2008 E7 - afname eindperiode	-	-	-
2009/2010	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2008 E7 - afname	-	-	-

	eindperiode			
2008/2009	Citotoets Rekenen/Wiskunde Versie 2008 E7 - afname eindperiode	-	-	-

° Schooljaar 2008/2009 is als uitgangspunt genomen voor de categorisering 'rekenzwak', 'gemiddeld', 'rekensterk'. Indien $n < 25$, is de toetscore weggelaten.

* significant $p < 0.1$

¹ significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2008/2009; ² significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2009/2010

Tabel BIII.5 Vergelijking Cito Eindtoetsresultaten tussen de schooljaren 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011 uitgesplitst naar rekenzwakke, gemiddelde en rekensterke scholen (rekenverbetertrajecten $n=388$, geen deelname $n=3.887$)

Cito Eindtoets (totaalscore)	Deelname rekentrajecten			Geen deelname aan verbetertrajecten		
	Toetscore (n)			Toetscore (n)		
	Rekenzwak [°]	Gemiddeld [°]	Rekensterk [°]	Rekenzwak	Gemiddeld	Rekensterk

Leerjaar 8

2010/ 2011	Cito Eindtoets	534,4 (223) * ¹	534,8 (123)	535,7 (42)* ¹	534,7 (899)* ¹ / ²	535,2 (1.970)	536,5 (1.018) * ¹
2009/ 2010	Cito Eindtoets	534,3 (223)	534,8 (123)	536,1 (42)	534,3 (899)	535,1 (1.970)	536,7 (1.018)
2008/ 2009	Cito Eindtoets	533,0 (223)	534,8 (123)	537,6 (42)	533,1 (899)	535,2 (1.970)	537,3 (1.018)

° Schooljaar 2008/2009 is als uitgangspunt genomen voor de categorisering 'rekenzwak', 'gemiddeld', 'rekensterk'.

* significant $p < 0.1$

¹ significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2008/2009; ² significant verschil tussen toetsjaar 2010/2011 en 2009/2010

Bijlage IV

Schoolbeleid en verbetermaatregelen: Taalverbetertrajecten

Tabel BIV.1 Taalonderdelen waarvan de geformuleerde streefdoelen in het verbeterplan wel of niet (helemaal) zijn bereikt in 2009/2010 (n=1.220; taalverbetertrajecten)

Domein	Scholen die streefdoelen hebben opgesteld		Scholen waarvan streefdoelen zijn bereikt		Scholen waarvan streefdoelen <i>deels</i> zijn bereikt		Scholen waarvan streefdoelen <i>niet</i> zijn bereikt		Scholen waarvan het <i>niet is vastgesteld</i> of de streefdoelen zijn bereikt	
	n	% ^o	n	%	n	%	n	%	n	%
Nederlandse taal algemeen	164	100	25	15	99	60	10	6	30	18
Taalontwikkeling leerjaar 1-2	538	100	205	38	240	45	30	6	63	12
Aanvankelijk technisch lezen	808	100	249	31	394	49	80	10	85	11
Voortgezet technisch lezen	977	100	183	19	608	62	80	8	106	11
Begrijpend lezen	622	100	92	15	365	59	72	12	93	15
Spelling van werkwoorden	222	100	34	15	95	43	39	18	54	24
Spelling van niet-werkwoorden	370	100	44	12	205	55	56	15	65	18
Woordenschat	498	100	65	13	234	47	93	19	106	21
Schrijven van teksten	16	100	1	6	8	50	2	13	5	31
Mondelinge communicatie	21	100	3	14	10	48	1	5	7	33
Anders, namelijk ...	69	100	13	19	24	35	7	10	25	36

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BIV.2 Verbetermaatregelen taal met betrekking tot leerstofaanbod (2009/2010 n=1.225, 2010/2011 n=1.159; taalverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Leerstofaanbod: Nieuw programma en/of methode invoeren	941	81	994	81
Leerstofaanbod: Invoeren van aanvullend materiaal om te oefenen en/of voor leerlingen met een taal-/leesachterstand (bijvoorbeeld ICT)	609	53	626	51
Leerstofaanbod: Effectiever gebruikmaken van de op de school aanwezige methoden en bijbehorende materialen	812	70	887	72
Leerstofaanbod: Opstellen van een planmatig en systematisch aanbod in de groepen 1 en 2, gericht op de tussendoelen 'beginnende gecijferdheid', 'mondelinge communicatie' en 'woordenschat'	793	68	814	66
Leerstofaanbod: De totale mix van leermiddelen (ook buiten de reguliere methode) afstemmen op door de school geformuleerde doelen voor taal en lezen	359	31	368	30
Leerstofaanbod: Beleid rondom eigen leerlijnen taal/lezen van leerlingen vastleggen	423	36	463	38
Leerstofaanbod: Werken met ontwikkelingsperspectieven en daarop afgestemd aanbod bij individuele leerlijnen taal/lezen	361	31	368	30

Tabel BIV.3 Verbetermaatregelen taal met betrekking tot leertijd (2009/2010 n=1.225, 2010/2011 n=1.159; taalverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Leertijd: De onderwijstijd voor het taal- en/of leesonderdeel schoolbreed uitbreiden (meer tijd in het rooster)	726	63	695	57
Leertijd: De onderwijstijd voor het taal- en/of leesonderdeel voor enkele leerjaren (groepen) uitbreiden	303	26	367	30
Leertijd: De onderwijstijd voor het taal- en/of leesonderdeel met name voor leerlingen met een lees- en/of taalachterstand uitbreiden	487	42	510	42
Leertijd: Effectievere benutting van de geplande lestijd	885	76	938	77
Leertijd: Inplannen van structurele tijd voor oefenen/automatiseren	710	61	744	61

Tabel BIV.4 Verbetermaatregelen taal met betrekking tot didactisch handelen (2009/2010 n=1.225, 2010/2011 n=1.159; taalverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Didactisch handelen: Verbeteren van de didactische vaardigheden (competenties) van de leraren op het gebied van taal- en/of leesonderwijs	953	82	1043	85
Didactisch handelen: Verbeteren van het klassenmanagement van de leraren	758	65	836	68
Didactisch handelen: Vergroten van de kennis van de leraren van specifieke vakgebieden, zoals 'woordenschat', 'beginnende geletterdheid' en 'begrijpend lezen'	758	65	789	64
Didactisch handelen: Vergroten van de vaardigheden van de leraren om leerdoelen te formuleren	615	53	592	48
Didactisch handelen: Vergroten van de vaardigheden van de leraren om de instructiebehoeften van de leerlingen te bepalen in relatie tot de leerdoelen	794	69	787	64

Tabel BIV.5 Verbetermaatregelen taal met betrekking tot differentiatie (2009/2010 n=1.225, 2010/2011 n=1.159; taalverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Differentiatie: Effectiever omgaan met verschillen: afstemming van de instructie en verwerking op de onderwijsbehoeften van de zwakkere en/of sterkere leerlingen (bijvoorbeeld voor-/verlengde/verkorte instructie)	1.004	87	1064	87
Differentiatie: Effectiever omgaan met verschillen: afstemming van het aanbod op de onderwijsbehoeften van de zwakkere en/of sterkere leerlingen	830	72	866	71
Differentiatie: Vergroten van de vaardigheden van de leraren om de methodegebonden toetsen te analyseren en de uitkomsten te benutten in het didactisch handelen	544	47	552	45
Differentiatie: Vergroten van de vaardigheden van de leraren om de toetsresultaten uit het leerlingvolgsysteem te analyseren en de uitkomsten te benutten in het didactisch handelen	784	68	789	64
Differentiatie: Gaan werken met groepsplannen of dit verbeteren	955	82	955	78

Tabel BIV.6 Verbetermaatregelen taal met betrekking tot zorg en begeleiding (2009/2010 n=1.225, 2010/2011 n=1.159; taalverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Zorg en begeleiding: Beter onderscheid maken tussen het voorkomen van leerachterstand (preventie) en remediëring, en aandacht besteden aan de consequenties daarvan voor de leraren	535	46	575	47
Zorg en begeleiding: Een landelijk genormeerde toets invoeren voor lezen en/of taal (of een nieuwe editie ervan)	566	49	636	52
Zorg en begeleiding: Beter nagaan of de verschillende groepen voldoende leerwinst hebben geboekt	873	75	887	72
Zorg en begeleiding: Bij het analyseren van de landelijk genormeerde toetsresultaten en/of methodegebonden toetsen nadrukkelijker aandacht besteden aan de consequenties voor de aanpak van de groep als geheel	863	74	894	73
Zorg en begeleiding: Beter nagaan of individuele leerlingen voldoende leerwinst hebben geboekt	798	69	766	63
Zorg en begeleiding: Bij het analyseren van de landelijk genormeerde toetsresultaten en/of methodegebonden toetsen meer aandacht besteden aan de consequenties voor de aanpak van individuele leerlingen	694	60	739	60

Zorg en begeleiding: Beter leren analyseren van achtergronden van lees en/of taalproblemen bij individuele leerlingen (o.a. via diagnostisch gesprek)	426	37	438	36
Zorg en begeleiding: Verbeteren van het werken met handelingsplannen: scherper leren formuleren van handelingsplannen (concrete doelen, uitgewerkte aanpak) en het beter evalueren ervan	852	74	843	69

Tabel BIV.7 Verbetermaatregelen taal met betrekking tot kwaliteitszorg (2009/2010 n=1.225, 2010/2011 n=1.159; taalverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Kwaliteitszorg: Vastleggen van meetbare doelen voor de tussenopbrengsten taal en/of rekenen	862	74	870	71
Kwaliteitszorg: Vastleggen van meetbare doelen voor de eindopbrengsten taal en/of rekenen	784	68	839	68
Kwaliteitszorg: In het team periodiek de resultaten bespreken van de toetsen uit het leerlingvolgsysteem in relatie tot de geformuleerde streefdoelen	943	81	926	76
Kwaliteitszorg: Trendanalyses maken van de taal en/of leesresultaten	984	85	1002	82
Kwaliteitszorg: (Trend)analyses bespreken in het team	943	81	937	76
Kwaliteitszorg: De (trend)analyses gericht benutten om mogelijke tekortkomingen op te sporen op schoolniveau en/of groepsniveau	867	75	898	73
Kwaliteitszorg: Werken met een taalcoördinator die specifieke taken heeft in het kader van de taal-leesverbeteractiviteiten	510	44	537	44

Bijlage V

Schoolbeleid en verbetermaatregelen: Rekenverbetertrajecten

Tabel BV.1 Wijze van gebruik programma in schooljaar 2010/2011 (n=493; rekenverbetertrajecten)

2010/2011	n	%
In zijn geheel	218	44
Als bronnenboek	245	50
Niet van toepassing	30	6
Totaal	493	100

Tabel BV.2 Mate waarin streefdoelen zijn bereikt door scholen die deelnemen aan een rekenverbetertraject in schooljaar 2009/2010 (n=490)^o

Streefdoel	Scholen die streefdoel(en) hebben opgesteld		Scholen waarvan streefdoel(en) zijn bereikt		Scholen waarvan streefdoel(en) deels zijn bereikt		Scholen waarvan streefdoel (en) niet zijn bereikt		Scholen waarvan het niet is vastgesteld of de streefdoel (en) zijn bereikt	
	n	% ^o	n	%	n	%	n	%	n	%
Beginnende gecijferdheid	231	100	50	22	100	43	19	8	62	27
Rekenen algemeen (3-8)	367	100	40	11	201	55	32	9	94	26
Bewerkingen	93	100	12	13	47	51	8	9	26	28
Breuken, verhoudingen, procenten	44	100	5	11	23	52	4	9	12	27
Hoofdrekenen	49	100	4	8	29	59	4	8	12	24
Cijferend rekenen	33	100	5	15	20	61	2	6	6	18
Schattend rekenen	16	100	4	25	9	5	0	0	3	19
Automatiseren/oefenen	188	100	35	19	87	46	14	7	52	28
Meetkunde	22	100	4	18	10	45	2	9	6	27
Metten, tijd, geld	58	100	7	12	26	45	6	10	19	33

^o Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BV.3 Verbetermaatregelen rekenen met betrekking tot leerstofaanbod (2010/2011 n=493, 2009/2010 n=484; rekenverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Leerstofaanbod: Nieuw(e) programma/ methode invoeren	300	61	223	46
Leerstofaanbod: Invoeren van aanvullend materiaal om te oefenen/automatiseren of voor zwakke rekenaars (bijvoorbeeld ICT)	307	62	300	62
Leerstofaanbod: Effectiever gebruik maken van de op de school aanwezige methoden en bijbehorende materialen	342	69	358	74
Leerstofaanbod: Opstellen van een planmatig en systematisch aanbod in de groepen 1 en 2 gericht op de tussendoelen beginnende gecijferdheid	327	66	302	62
Leerstofaanbod: De totale mix van leermiddelen (ook buiten de reguliere methode) afstemmen op door de school geformuleerde doelen voor rekenen	165	33	185	38
Leerstofaanbod: Beleid rondom eigen leerlijnen rekenen van leerlingen vast leggen	249	51	243	50
Leerstofaanbod: Werken met ontwikkelingsperspectieven en daarop afgestemd aanbod bij individuele leerlijnen rekenen-wiskunde	220	45	217	45

Tabel BV.4 Verbetermaatregelen rekenen met betrekking tot leertijd (2009/2010 n=484, 2010/2011 n=493; rekenverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Leertijd: De onderwijstijd voor rekenen schoolbreed uitbreiden (meer tijd in het rooster)	220	45	166	34
Leertijd: De onderwijstijd voor rekenen voor enkele leerjaren (groepen) uitbreiden	203	41	92	19
Leertijd: De onderwijstijd voor rekenen met name voor leerlingen met een rekenachterstand uitbreiden	105	21	88	18
Leertijd: Effectievere benutting van de geplande lestijd	393	80	388	80
Leertijd: Inplannen van structurele tijd voor oefenen/automatiseren	412	84	381	79

Tabel BV.5 Verbetermaatregelen rekenen met betrekking tot didactisch handelen (2009/2010 n=484, 2010/2011 n=493; rekenverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Didactisch handelen: Verbeteren van de didactische vaardigheden (competenties) van de leraren op het gebied van rekenonderwijs	436	88	402	83
Didactisch handelen: Verbeteren van het klassenmanagement van de leraren	323	66	315	65

Didactisch handelen: Vergroten van de kennis van de leraren op specifieke vakgebieden, zoals 'beginnende gecijferdheid', 'getalbegrip', 'automatiseren', 'meten, tijd en geld' en 'voortgezet rekenen'	265	54	269	56
Didactisch handelen: Vergroten van de vaardigheden van de leraren om leerdoelen te formuleren	331	67	278	57
Didactisch handelen: Vergroten van de vaardigheden van de leraren om de instructiebehoeften van de leerlingen te bepalen in relatie tot de leerdoelen	365	74	351	73

Tabel BV.6 Verbetermaatregelen rekenen met betrekking tot differentiatie (2009/2010 n=484, 2010/2011 n=493; rekenverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Differentiatie: Effectiever omgaan met verschillen: afstemming van de instructie en verwerking op de onderwijsbehoeften van de zwakkere en/of sterkere leerlingen (vb. voor-/verlengde-/verkorte instructie)	409	83	398	82
Differentiatie: Effectiever omgaan met verschillen: afstemming van het aanbod op de onderwijsbehoeften van de zwakkere en/ of sterkere leerlingen	350	71	347	72
Differentiatie: Vergroten van de vaardigheden van de leraren om de methodegebonden toetsen te analyseren en de uitkomsten te benutten in het didactisch handelen	262	53	253	52
Differentiatie: Vergroten van de vaardigheden van de leraren om de toetsresultaten uit het leerlingvolgsysteem te analyseren en de uitkomsten te benutten in het didactisch handelen	349	71	324	67
Differentiatie: Gaan werken met groepsplannen of dit verbeteren	398	81	382	79

Tabel BV.7 Verbetermaatregelen rekenen met betrekking tot zorg en begeleiding (2009/2010 n=484, 2010/2011 n=493; rekenverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Zorg en begeleiding: Beter onderscheid maken tussen het voorkomen van leerachterstand (preventie) en remediëring, en aandacht besteden aan de consequenties daarvan voor de leraren	197	40	222	46
Zorg en begeleiding: Een landelijk genormeerde toets invoeren voor rekenen (of een nieuwe editie ervan)	139	28	93	19
Zorg en begeleiding: Beter nagaan of de verschillende groepen voldoende leerwinst hebben geboekt	349	71	318	66
Zorg en begeleiding: Bij het analyseren van de landelijk genormeerde toetsresultaten en/of methodegebonden toetsen nadrukkelijker aandacht besteden aan de consequenties voor de aanpak van de groep als geheel	374	76	340	70
Zorg en begeleiding: Beter nagaan of individuele leerlingen voldoende leerwinst hebben geboekt	320	65	286	59
Zorg en begeleiding: Bij het analyseren van de landelijk genormeerde toetsresultaten en/of methodegebonden toetsen meer aandacht besteden aan de consequenties voor de aanpak van individuele leerlingen	287	58	266	55
Zorg en begeleiding: Beter leren analyseren van achtergronden van rekenproblemen bij individuele leerlingen (o.a. via diagnostisch gesprek)	210	43	194	40
Zorg en begeleiding: Verbeteren van het werken met handelingsplannen: scherper formuleren van handelingsplannen (concrete doelen, uitgewerkte aanpak en het beter evalueren ervan)	331	67	311	64

Tabel BV.8 Verbetermaatregelen rekenen met betrekking tot kwaliteit zorg (2009/2010 n=484, 2010/2011 n=493; rekenverbetertrajecten)

Verbetermaatregel	2010/2011		2009/2010	
	n	%	n	%
Kwaliteitszorg: Vastleggen van meetbare doelen voor de tussenopbrengsten rekenen	342	69	323	67
Kwaliteitszorg: Vastleggen van meetbare doelen voor de eindopbrengsten rekenen	333	68	314	65
Kwaliteitszorg: In het team periodiek de resultaten bespreken van de toetsen uit het leerlingvolgsysteem in relatie tot de geformuleerde streefdoelen	379	77	343	71
Kwaliteitszorg: Trendanalyses maken van de rekenresultaten	423	86	409	85
Kwaliteitszorg: (Trend-)analyses bespreken in het team	392	80	386	80
Kwaliteitszorg: De (trend-)analyses gericht benutten om mogelijke tekortkomingen op te sporen op schoolniveau en/ of groepsniveau	369	75	341	70
Kwaliteitszorg: De school heeft een rekencoördinator aangesteld die specifieke taken heeft in het kader van de rekenverbeteractiviteiten	274	56	254	52

Bijlage VI

Evaluatie verbetertrajecten

Tabel BVI.1 Nut van het verbetertraject volgens de scholen (taalverbetertrajecten n=1.154, rekenverbetertrajecten n=494)

Nut	Taalverbetertrajecten		Rekenverbetertrajecten	
	n	%°	n	%°
Zeer zinloos	23	2	7	1
Zinloos	19	2	6	1
Neutraal	61	5	31	6
Zinvol	619	54	238	48
Zeer zinvol	432	37	212	43
Totaal	1154	100	494	100

° Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BVI.2 Nut van de verbetertrajecten en daling/stijging van de eindtoetscore (taalverbetertrajecten n=892, rekenverbetertrajecten n=357)

Taaltrajecten	Gedaald		Gelijk		Gestegen		Totaal	
	n	%°	n	%°	n	%°	n	%°
(Zeer) zinloos	10	37	4	29	12	44	27	100
Neutraal	13	27	16	33	19	40	48	100
(Zeer) zinvol	268	33	72	21	374	46	817	100
Totaal	291	33	196	22	405	45	892	100

Reken- trajecten	Gedaald		Gelijk		Gestegen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
(Zeer) zinloos	3	30	2	20	5	50	10	100
Neutraal	9	36	7	28	9	36	25	100
(Zeer)zinvol	95	30	82	25	145	45	322	100
Totaal	107	30	91	25	159	45	357	100

° Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BVI.3 Het effect van het verbetertraject op de leerresultaten (taalverbetertrajecten n=1.154, rekenverbetertrajecten n=494)

Effect op de leerresultaten	Taalverbetertrajecten		Rekenverbetertrajecten	
	n	%°	n	%°
Zeer negatief	0	0	0	0
Negatief	0	0	0	0
Neutraal	117	10	39	8
Positief	908	79	388	79
Zeer positief	129	11	67	14
Totaal	1.154	100	494	100

Tabel BVI.4a Ervaren effect van het verbetertraject op de leerresultaten en daling/stijging van de Cito Eindtoetsscore (taalverbetertrajecten n=892, rekenverbetertrajecten n=357)

Taalverbetertrajecten	Gedaald		Gelijk		Gestegen		Totaal	
	n	%°	n	%°	n	%°	n	%°
(Zeer) negatief	0	0	0	0	0	0	0	0
Neutraal	34	36	22	23	38	40	94	100
(Zeer) positief	257	32	174	22	367	46	798	100
Totaal	291	33	196	22	405	45	892	100

Rekenverbetertrajecten	Gedaald		Gelijk		Gestegen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
(Zeer) negatief	0	0	0	0	0	0	0	0
Neutraal	5	17	10	34	14	48	29	100
(Zeer) positief	102	31	81	25	145	44	328	100
Totaal	107	30	91	25	159	45	357	100

° Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Tabel BVI.5 De mate van 'leren van en met elkaar' tijdens het verbetertraject
(taalverbetertrajecten n=1.154, rekenverbetertrajecten n=494)

Leren van en met elkaar	Taalverbetertrajecten		Rekenverbetertrajecten	
	n	% [°]	n	% [°]
Helemaal niet	8	1	3	1
In geringe mate	82	7	43	9
In redelijke mate	533	46	225	46
In sterke mate	434	38	180	36
In zeer sterke mate	97	8	43	9
Totaal	1.154	100	494	100

[°] Het niet precies optellen van percentages tot 100 procent heeft te maken met de afronding.

Colofon

Publicatie

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

Uitgave

2012-13 | gratis
ISBN: 978-90-8503-281-6
Publicatienummer: 22DW2012G013

Deze publicatie is te downloaden van
www.onderwijsinspectie.nl

© Inspectie van het Onderwijs | april 2012